BERENIK ANNA

a félremagyarázott Anonymus

II.

SCYTHIA és PANNONIA NÉPEK HAZÁJA

EMLÉKEZZÜNK ŐSEINKRŐL

A *Félremagyarázott Anonymus* első részében *Magurától Lebédiáig* cím alatt a Gesta Hungarorum hármas problémája volt a fő téma. Ezek:

1. a kor, amikor a Gesta iródott,
2. az iró személye,
3. a mű hitelessége.

Megoldásként adódott a kort illetően a *11. század*, szerzőként *Aba nembeli Péter*. A *hitelesség* keresésében pedig továbbra is a megoldási kisérlet alapja marad a meghatározás hogy *a Gesta Hungarorum és a 14. századi Krónikák egyesitésével megkapjuk magát a 11. századi Ősgestát.*

Eddig részletes vizsgálatra került a Képes Krónika *Bevezetője* (A1) és *Prologusa* (A2), valamint a két első fejezet: *A magyarok eredetéről a Szentirás szerint* (B1), és *A magyarok elterjedésének kezdete Scythia keleti részén* (B2). A következőkben feltárásra vár a Gesta Hungarorum *Scythia* fejezete (GH-B).

A magyarság eredetét keresve az eddig vizsgált részekben új forditással több magyar óhazát találtunk (B1-2). Ezek folyamatosan:

1. Az ősanya földje a Káspi-tenger és a Fekete-tenger közötti területen, a későbbi Arménia, délen az Araxes folyóval, északon a Kaukázus hegyeivel lezárva,

2. ahonnan fia Magóg a Tigris-Zab-Dijala folyók és a Zagros hegység közötti Evilat földjére ment be, ahonnan kiindulva foglalta el

3. a keletre lévő, Zagros hegységen túli területet. Fiainak, Hunornak és Magornak születési helye ehhez a két országhoz kötődik, akik innen apjuk csatavesztése után menekülni kényszerültek a Kaukázuson keresztül Európába.

4. Ezek utódainak születési helye a feleségek/anyák földjén a Meotiszban volt.

5. Időbelileg eljutottunk a Kr.előtti második évezred utolsó negyedéig, mikor Hunornak és Magornak az alán fejedelmi lányoktól született, harcra kész férfiutódai elhagyni készültek *a Meotisznak nevezett szülőföldet, anyaföldjüket,* hogy visszatérjenek *Scythiába,* a *pátriába,* apáik egykori országába, a Tigris folyó mentére, ahol több mint ezer év multán a perzsa nagyhatalom alakul majd ki. A szándék végrehajtása sikerült, Evila és Magóg egykori országában felvirágzott az új Szamária, Kr.e. 2112-2004 között, (a mult század óta közös tudós elhatározással Sumériának vagy Szumériának nevezve).

6. Az itteni pünkösdi királyság visszakésztette őket Európába. Ezután a hun és magyar név több mint két évezredre homályban marad. Lakhelyüket viszont, ami a Scythia nevezetet kapta, már ismerik az ókor irói.

A vizsgálatra váró *Gesta Hungarorum Scythia* fejezete (GH-B), ha nem is tekinthető P.magister eredeti munkájának, mert a másolók itt több fejezetet leröviditve összevontak, áttekintő információt ad a későbbi korok eseményeiről is.

Ennek tartalma ugyan már megszámlálhatatlan magyarázatot megért, de a megoldások nem tekinthetők végérvényesnek. Az elemzés kétféleképen történhet:

1. formailag, a szövegek eredetét és a forditások pontosságát vizsgálva,

2. tartalmilag, a mondanivaló igazságát vagy tévedését keresve.

Az Ős-Gesta feltárásában eddig elért eredménnyekkel azonban még nem lehetünk elégedettek. Míg P. magister a Magóg-Magor eredetet vallja, amit a Képes Krónika külön kihangsúlyoz, addig kérdőjelként továbbra is fennáll Kézay Simonnak azon véleménye a Hun Történetben, hogy a magyarok a szintén szarvasűnőt kergető

Nimrodtól származtak. Tehát adva van két ősapa, s marad a kérdés, hogy melyik a valódi? Melyik krónikás téved? Vagy mindkettőnek igaza van? A Magóg-eredet levezethető volt, bár a Nimród-utódokra is találtunk *egy* magyarázatot, de mert a tőle származó népet *nimrók*nak vagy *nimroditák*nak és nem magyarnak nevezték volna, a nevekre épített magyarázat az ősapaság kérdésében inkább a Gesta Hungarorum igazához mutat.

Maradjunk még ennél a témánál. Mi lehetett az ok, amiért Kézay Simon, IV. Kun László király (1272-90) papja 1279 után új hun-magyar történetet írt, egy hizelgéstől túlcsorduló ajánlással, mikor röviddel előtte készült el egy, másik, az ősgesztától eltérő krónika? Több megoldási lehetőség is kínálkozik.

1. Ha a megmaradt másolati példány hiteles, úgy alig történt más változtatás, minthogy Japhet második fia Magóg helyett Cham/Ham dédunokája Nimród lett a magyar ősapa, ami a név alapján nélkülözi a realitást. Mi lehetett az oka a változtatásnak? Első gyanúm, hogy a 15 éves IV. László (1272-90) király, politikailag éretlen emberként *Habsburg Rudolf* (1273-91) német császárral lépett „szövetségre", aki őt a személyes találkozásnál Hamburgban *fiává fogadta* (Kronológia 1277). Ez az aktus német részről magától értetődően az ország megszerzésére irányult, ha nem épen már ekkor hűbéri viszonyt jelentett.

Már tiz év mulva, 1287-ben Rudolf császár fia I. Albrecht elfoglalta a nyugatmagyarországi várakat. Három év mulva Kun Lászlót meggyilkolták. Az utód király III. Endre (1290-1301) első teendője volt, hogy visszaszerezte ezt a területet.

A *német* politika és taktika most is hasonló volt, mint a fiatal István, majd a gyermek Salamon idejében. Az uralkodót *el kellett idegeniteni* népétől, – amiért annakidején N. a barát a Gesta Hungarorum megirására sürgette P. magistert –, s most kétszáz év multán IV. László, a *császár fia* is lemondott saját őseiről, ami egy ujonnan irandó gesztát tett szükségessé. Ezuttal nem az ellenpárt részéről, hanem német érdekből. (A Habsburgoknak nem volt messzire visszavezethető családfájuk; s a németek eredete is hiányzik a Bibliából.)

2. A szövegváltoztatás másik oka az Ősgesta azon szövege lehetett, hogy Lehel avagy Bulchu foglyulejtve agyonütötték a német „császárt" I. Konrádot (911-18).

Kézay Simon:

... Quidam vero ipsos aliter damnatos fabulose asseverant, quod caesari praesentati unus illorum cum tuba in caput ipsum caesarem occidisset feriendo. Quae sane fabula verosimili adversatur et credens huiusmodi levitate mentis denotatur. Nam personae criminosae ligatis manibus conspectui principum praesentantur. Verum quidem est, et libri continent cronicarum, ut blasphemati audacter caesari muriose (sic) sunt locuti asserentes, quod si ipsos occidi fecerit, de gente sua de caetero nullus captus vivere poterit, sed vel in perpetuam tradetur servitutem, aut nullo iudicio praecedente occidetur. Quod et factum est.

Némelyek ugyan mesésen azt állitják, hogy másként végezték ki őket ki, hogy a mint a császár elé voltak állitva, egyikök kürtjével a császárt agyonütötte volna, de bizony e mese a hihetőséggel ellenkezik, s aki illyest hisz, elméje gyenge voltát árulja el; mert bünös személyeket kötött kézzel viszik a fejedelmek elé. Igaz azonban, s *a krónikás könyvekben is megvagyon*, hogy vakmerőn szitkozódva sérelmesen szólottak a császárnak, mondván, hogy ha őket megöletendi, nemzetéből többé egy fogoly sem élhet, hanem vagy örök rabságra vetik, vagy minden itélet nélkül megölik. Mi meg is történt. (Szabó Károly forditása 1862.)

A fordító megjegyzése 3):

„Ezen igen érdekes magyar regét Lehel kürtjéről, mellyel Lél Konrád császárt, ki már 918-ban meghalt, a monda szerint

agyonütötte, mint látszik Kézai ismerte, de látván, hogy a birálatot nem állhatja ki, önkényt mellőzte, sőt czáfolta. Későbbi krónikáink szerkesztői *e mesét gyermeteg jóhiszemmel s egész komolysággal beszélik el.*"

Kézay tehát ismert egy irásos szöveget a német I. Konrád haláláról, de mivel egy császár/caesar fejbeütésének a gondolata is blaszfémia/istenkisértés/felségsértés volt, hozzátéve még, hogy „szolgám leszel a másvilágon", ezt el kellett eltüntetni. Az indok, hogy a *bűnösöket* megkötözve viszik a fejedelmek elé, gyenge lábon áll. Az új krónikájának célja, rövid időn belül az V. István kori után alig más, minthogy IV. Kun László „apjának" *Habsburg* Rudolfnak akart kedvében járni, vagy kivánságát teljesitette a magyarság történelmének meghamisításával.

A 14. századi *Anjou* krónikás azonban ezzel a hiúsági kérdéssel nem törődött és – részletes párbeszéddel közli a történetet. A multszázadi forditó véleménye, hogy a későbbi krónikások „gyermeteg jóhiszeműséggel és egész komolysággal" beszélték el a császár ilyetén halálát, igen nagy magabiztonságra vall a korábbi krónikairó kollegák ellenében, s okának tekinthető, hogy Ferenc József császárunk idején utólag is felségsértésnek számított, hogy valaha is egy magyar fejbevágott egy német császárt, amibe az belehalt, ha az nem is volt Habsburg.

Szabó Károly azon indoka, ami századunkig érvényben van, hogy Lelu és Bulchu halálakor I. Konrád (911-18) császár már nem élt, (aki német király és nem császár volt) lehet igaz, de épúgy téves is. A német krónikák adatai nem egységesek.
A Képes Krónika azt a következtetést engedi meg, hogy ez a hadjárat 914-ben történt, mikoris *Helmold von Bosau Sclav krónikája* szerint (8) egyidejüleg „a dánok is a "szlávok" szövetségében rázkodtatták meg kegyetlenül az országot, akiknek királya *Gorm* a keresztények legnagyobb ellensége volt".

Kristó Gyula: KK. 155. jegyzet szerint: „Leel a 955-ben felakasztott magyar kalandozó vezér." ... „Ez a körülmény bizonyossá teszi, hogy Lél nem lehetett honfoglaló magyar vezér, s így a hét honfoglaló vezér krónikabeli listája iránti bizalmat nem erősiti."

Ezen kijelentésnek ellenkezője, hogy ha Lelu már részt vett, mint fiatal kürtös a honfoglalásban, úgy nem ő vezérkedett 955-ben a Lechmezőn, hanem esetleg Konrád fejbeverése miatt vesztette életét 914-ben. Kézay latin szövegének figyelmes vizsgálata azonban egybevetve a német krónikákkal azt a lehetőséget is megengedi, hogy Lélt és Bulcsut a császár elitélte, de az itélet végrehajtása nem történt meg.

Kétségtelen, hogy úgy a Gestából, Kézaynál, mint a Képes Krónikából hiányzik a Bizánc érdekében vezetett, majd veszteséggel végződő bolgárok elleni háború, vagy a Lechmezőn elszenvedett említése. De miért számoltak volna be krónikásaink mindezekről, mikor ezek nem tartoztak az ősi dicsőségbe. A vereségek elhallgatása más népeknél is épígy szokásban volt már az ókorban is és van ma is.

3. Ha a német császárral kapcsolatos gyanú indokolatlan lenne, fennállna még egy népi tudat lehetősége, amit Kézay képviselt volna, hogy az ország lakosságának egy része Nimród eredetű volt, a honfoglalók uralkodó osztályának Magor eredetével szemben. De mivel ez a gesta a királynak lett ajánlva, aki apai vonalon Árpádok családjából való volt, így ez a megoldás kétségesnek tünhetne, ha nem tudnánk, hogy IV. László király anyja *kun* volt. Ha a kunokat a *hunok leszármazottai*nak tekintjük, akik az anyai *Eneh* vonalon Nimróddal álltak rokonságban, így magyarázat adódik a Nimród származásra az új krónikában. A gyökerek háromezer éves mélybe nyulnak vissza, aminek kidolgozása túl megy a jelen dolgozaton. A Kárpát-medencébe a hét magyar vezéren kivül hét kun vezér is érkezett, mint ennek

hangsulyozását a Képes Krónikában találjuk, akikhez az Abák is tartoztak.

> 1280-ban egy újabb Aba nembeli Péter lesz az országbíró, 1288-ban Aba nembeli Amadé az egész Ung megyét kapja ajándékul.

Az Árpádház kihalása (1301) után az Anjou királyok úgy oldották meg a magyar származás problémáját, hogy az ujonnan iratott krónikákban a saját, *gomári eredetüket* hangsulyozták, s az ellenálló magyar vezetőrég – köztük az Abák – kiirtása után, a Nimród eredetet hamisításnak lehetett nyilvánítani. Kézay krónikája a Gesta Hungarorummal együtt eltünt.

Lehet, hogy így volt, lehet, hogy másként. Az ősapa kérdésének eddigi megoldatlansága azonban nem akadályozza P. magister Gesta Hungarorumának és az Ősgesztának további felülvizsgálatát.

A Képes Krónika és a Gesta Hungarorum felbontása

KÉPES KRÓNIKA

A 1. A magát meg nem nevező 14. századi szerző bevezetője (1)
2. Prologus (2)
B 1. A magyarok eredetéről a szentirás szerint (3-4)
2. A magyarok elterjedésének kezdete Szittyaország keleti részén (5-6)
C. 1. A magyarok első bejövetele Pannoniába (7-9)
2 Attila és a hunok története (10-24)
D. 1. Előbeszéd a második bejövetelről (25)
2 és a magyarok szerencsés meg szerencsétlen dol gairól (26).
3. A törzsfők ismertetése (27-35)
4. 10. század története István király születéséig (25-63) –
E 1. István király élete haláláig (63-70) –
2. Péter király uralkodásától László király haláláig (71-141),
F. Könyves Kálmántól az Anjou-időkig, ill. befejezésig (142-209).

GESTA HUNGARORUM

GH-A Prologus
GH-B 1. fejezet: Scythia
GH-C 2-11 fejezet: A hadak megindulása és a Kárpátokig jutása
GH-D 12-52 fejezet: A Kárpát-medence meghóditása Árpád haláláig
GH-E 53-57 fejezet: A fejedelmek kora István királyig

III. A GESTA HUNGARORUM

ÉS

A KÉPES KRÓNIKA EGYESITÉSE

GH-B SCYTHIA

A FORRÁSMUNKÁK

A Gesta Hungarorum *1. Scythia* fejezete az Ős-Gesta több fejezetének leröviditett öszszevonása. A jelen formát hasonlithatnánk egy drámai zenemű nyitányához, ami egy táj leirásával és gazdagságának bemutatásával kezdődik (Scythia, cobolyprém, arany-ezüst motivum) amit az egykor itt élők rövid emlitése követ: az ősapa Japhet és leszármazottai, Gog és Magog, s utóbbinak késő utódja Attila, a nagyhatalmú király. A róla készült kép hirtelen szünetjellel lezárul, *quid plura!* majd megjelennek ivadékai, Ugek és Almus. A folytatás a *régi* szkiták életformáinak leirása és nagy eseményekre való visszatérés, mint Dareios, Cyrus és Nagy Sándor hadjáratai. Utóbbi is másodszori motivum, ugyanúgy mint az arany-ezüst-drágakő és a cobolyprémes viselet. Rövid közbeszúrás történik még utalva a korra, amelyben a Gesta iródott, amit az elkövetkezendő honfoglalás megindokolása követ.

> Györffy György: *Előszó* GH, 13. oldal
> „A forráskritikai kutatás mutatta ki, hogy Anonymus bekezdéseket vett át a 915-ben meghalt Regino prümi apát évkönyvéből, illetőleg folytatásából; innen meritette a magyarok szkíta eredeztetését, valamint a X. századi kalandozó hadjáratok leirásának történeti vázát; első, *De Scithia* cimű fejezetét pedig nagyrészt a II. századi Justinus művéből a VII. században készitett *Exordia Scythica* cimű kivonat szó szerinti felhasználásával irta."

Mennyire helytállóak az eddigi ismeretek? P. magister tehát olvasta és felhasználta a honfoglalás korában élt Regino könyvét és Justinus ókortörténeti munkáját. A német kutatás megállapítása szerint *Regino* Scythiára vonatkozó 889. évi leirása *Justinus* (2.2-3) *és Paulus Diaconus* (1.1.) másolata. P. magisternek elég lett volna, ha Reginot olvassa, de ettől függetlenül kétségtelen Justinus ismerete is. Vizsgáljuk alaposabban a Gesta Hungarorum forrásait!

1. *Regino* mint prümi apát ismert, holott innen távozni volt kénytelen, és 899-ben lett egy *trieri* kolostor vezetője, ahol irói működését kezdte és 915-ben meghalt. (Német adatok: Reinhold Rau). Krónikáját tehát nem évről-évre szerkesztette, hanem feljegyzések vagy az emlékezet alapján utólagosan irta. A magyarok 889. évi szerepeltetése nem áll összhangban a többi német krónikával. Az itt leirt események később zajlottak le. Mult századi forditója azt is közli (E. Dümler), hogy az ismert kézirás későbbi másolat, ami az eredeti hiányában nem zárja ki későbbi manipuláció lehetőségét.

2. *Justinusnál* elsősorban meg kell elégednünk azzal a lexikon- (Tusculum) és német tanulmányadattal (Otto Seel 1982), hogy „személyének meghatározása ezideig nem sikerült biztonsággal". A Kr. utáni 1. vagy 2. században élt és hirnevét a Kr.e. 1. századi *Pompeius Trogus: Világtörténeté*-nek *kivonatolt másolatával* nyerte, ami már az ókorban, majd a középkorban is számos példányban volt ismert. A könyv mai olvasatakor ugyanaz a szöveg áll előttünk, amit P. magister a 11. században olvasott.

3. *Paulus Diaconusnak* (720-799) a

Monte Cassino-i szerzetesnek munkája a *Historia Langobardorum.* Attila birodalmának felbomlása után az osztrogótok lettek Pannonia urai, akiknek a Balkánra, majd Itáliába való távozása után a longobardok szállták meg ezeknek a területét (Kr.u. 510-72). Az osztrogótok itáliai bukása után lęköltöztek helyükre, mig a Dunántúlon az *avarok* vették át a hatalmat, a nyugati krónikákban gyakran *hunoknak* nevezve. Ezek 220 évig tartó uralmát *Nagy Károly* (768-814) semmisitette meg. Az ő udvarában Paulus négy esztendőt töltött (782-86), még az avarok legyőzése előtt. A magyarokat még nem ismerhette, s ezért meggondolandó, hogy ha Regino az ő leirását alkalmazza a 9. század végén a Kárpát-medencében ujonnan megjelent népre, mennyiben tekinthető ez a szöveg hitelesnek? Vagy az avar-magyar azonosság magától értetődő volt a korban?

a. *Regino*

Reginonak a **889.** évre vonatkozó első mondata:

„Anno dominicae incarnationis DCCCLXXXVIIII *gens Hungarium* ferocissima et omni belua crudelior, retro ante seculis ideo inaudita quia nec nominata, a Scythicis regnis et a paludibus, quas Thanais sue refusione in enmensum porrigit, egressa est

„Im Jahr der göttlichen Menschenwerdung 889 zog das sehr wilde und alle Raubtiere an Grausamkeit übertreffende Volk der Ungarn, das in den vorhergehenden Jahrhunderten deshalb unerhört ist, weil es nicht einmal genannt wird, von den scythischen Reichen und von den Sümpfen aus, welche der Don durch sein Austreten in unermesslicher Breite ausdehnt.“ ... (Reihold Rau 1960/1992);

Az isteni megtestesülés 889. évében a nagyon vad és minden vadállat kegyetlenségét felülmúló népe a magyaroknak, amelyről az előző századokban azért nem lehetett hallani, mert nevük sem lett emlitve, kivonult a Scytha Birodalomból és a mocsarakból, amelyet a Don áradásaival mérhetetlen szélességben kiterjeszt.

A fogalmazás rosszindulatú hangneme a Kr.u. 4. században élt *Ammianus Marcellinus*ra vezethető vissza (31.2-3), aki a saját korában feltünt hunokkal szemben használta ezt a stilust, munkáját Rómában irva, és csakúgy mint Regino, sohasem látott életében hunt, illetve magyart. Tehát Regino első mondata sem eredeti, hanem átvett idézet, de kifejezése a hunok és magyarok azonositásának a 9. században. A mai német forditás is kihangsúlyoz egy ellenséges, pejorativ hangnemet.

A tárgyilagos történelemszemlélet elengedhetetlen feltétele lenne, hogy a krónikákból ne csak vonatkozó mondatokat válogassunk ki, hanem a teljes kortörténetet nézzük. Regino vagy a többi német krónikás ellenében nyugodtan állitható, hogy a magyarok háborús cselekedetei semmivel sem voltak kegyetlenebbek, mint a ró mai legionisták viselkedése Európa leigázott őslakosságával szemben, vagy a középkor keresztény uralkodóinak egymás elleni háborús szokásai.

....gens Hungarium = Magyarország népe először szerepel az európai krónika irásban. Tehát mikor Regino ezeket a sorokat irta (900-904), a Kárpát-medencében már mint reális valóság létezett az új Hungária.

Ennek népe 889-ben hagyta volna el Scythia földjét. De melyik területet értették a 9. században Nyugat-Európában a Scythia nevezet alatt? Hol voltak annak határai? Az évszám megfelelhet a valóságnak olyan nézetekkel szemben, hogy 896-ban egy esztendő leforgása alatt értek volna „menekülő“ őseink valahonnan a Volga partjairól a Kárpát-medencébe.

Regino **889.** évi második mondata:

„Sed priusquam ipsius gentis acta crudelia stilo persequamur, non superfluum videatur, si de Scythiae situ Scytharumque moribus historiographorum dicta sequentes aliquid commemoremus.“

A krónikás maga közli, hogy „mielőtt ennek a kegyetlen népnek a tetteit" leirná, korábbi történetíróktól ismerteti *Skythiát és a szkiták szokásait,* vagyis akarva vagy véletlenül *azonositja a magyarokat ezekkel, azaz Európa legősibb népeivel.*

Ezután következnek a *Justinus és Paulus Diaconus* idézetek. Előbbitől a földrajzi adatok származnak, majd a további kompilálás zűr-zavarossá válik. A Paulustól átvett szöveg forditásban a következő:

„a Thanaistól a napnyugtáig (occidus) terjedő terület joggal nevezhető *Germániának,* ahonnan számtalan foglyot adtak el a déli népeknek; gyakrabban vonultak ki innen egész népcsoportok. *Az ország éghajlata kedvező a szaporulatnak, de nem tud táplálni oly sok embert, ezért számos népcsoport költözött ki innen,* részben Ázsiába, de inkább Európát előnyben részesitve. Erről tanuskodnak a lerombolt városok Illyricumban és Galliában, főként azonban a szerencsétlen Italiában, amely ezeknek a népeknek dühét megismerte".

Tehát nem hunok, nem magyarok, hanem *germánok* voltak, akiknek keleti határa a Thanais folyó volt és városokat romboltak a szerencsétlen Itáliában? Az előző századi P. Diaconusnak idézett adatai nem vonatkozhatnak a magyarságra, mert ekkor Európa nem is tudott a létezésükről, mint Regino mondja, így a leirás csak a *gót háborukkal* a Kr. u. 6. században állhatott kapcsolatban, amit Regino a 9. századra alkalmaz. Vagy összekeverednek hunok és gótok? Kétségtelen, hogy a ránkhagyott szöveg, amit a magyaroknak első emlitésekénti ismerünk, ha nem is hagyható figyelmen kivül, sehogysem tekinthető hiteles forrásnak. A téma megoldatlan, de még nem lezárt.

Az éghajlatra vonatkozó szöveget és a Scythia földjéről való kivándorlást azonban megtaláljuk a Gesta Hungarorum Scythia fejezetében is. Teljes szöveg összehasonlitó munka (Regino-Ammianus-Justinus-Paulus-P.magister) túl megy a jelen kereteken.Az idézetek utáni folytatás, úgy tűnik, (ha nem késői betoldás), ezuttal Regino tollából származik:

„A nevezett népet elűzték lakhelyeikről a *pecinaci* = besenyők. Ezért elhagyták hazájukat/pátriájukat, vándorútra indultak, hogy új országot keressenek, ahol letelepedhetnek."

A menekülők lehetettek ezuttal a *hungarusok,* de a gótok is. Ugyanezt az eseményt pár évtizeddel később *IX. Konstantinos Porphyrogenetos* császár (923-59) is leirta, *turk* névváltozattal. Az időpont mindkét helyen hiányzik. A két szöveg annyira hasonlít, hogy közös forrás gyanítható, de nem valószinű, hogy a császár Reginotól szerezte volna. értesülését. Kérdezhető, hogy ez az esemény biztosan a 9. századi magyarokra vonatkozott?. Nem új a gondolat, hogy egy megvert nép alig lett volna képes rövid időn belül Európa sakkbantartására. Nem lehetetlen, hogy az ismert forditások is hibásak, ami annak az általánossá vált szokásnak a következménye, (valószinű a mult századtól kezdve), hogy *a magyar névnek emlitésénél a szöveget eleve degradálóan kell értelmezni.*

Regino következő mondata azonban perdöntő lehet.

Et primo quidem Pannoniorum et Avarum solitudines pererrantes, venatu ac piscatione victum cotidianum quaeritant / deinde Carantanorum Marahensium ac Vulgarum fines crebris incussonum infestationibus irrumpunt / perpaucos gladio, multa milia sagittis interimunt, quas tanta arte ex corneis arcubus dirigunt, utearum ictus vix precaveri possit.

Und zwar durchwandern sie zuerst die Einöden der Pannonier und Avaren und suchen ihre tägliche Nahrung im Jagen und Fischen;
dann brechen sie auf häufigen feindlichen Einfällen in Kärnten, Mähren und Bulgarien ein /
und töten einige mit dem Schwerte, viele Tausende mit Pfeilen, die sie mit solcher Kunst aus Bogen von Horn entsenden, dass

man sich vor ihren Schüssen schwerlich zu schützen vermöchte (fordítás: R. Rau).

Milyen problémákat vet fel a mondat?

1. Először bejárják a pannonoknak és az avaroknak lakatlan/elhagyott/kihalt területeit vadászva *és* halászva napi élelmüket keresve. ...

Mi az oka, hogy a Dunántúl területe lakatlan? Miért kell az élelmet vadászva és halászva beszerezni? Ugyanezt a motivumot a Gesta 7. fejezetében is megtaláljuk, „Kiköltözésük" cím alatt, útirányuk azonban Ruscia volt, mely Susudalnak neveztetett. *„Venatu ac piscatione"*; mi az oka az „elválasztó" *ac = és* kötőszó-nak? A feleletet keresnünk kell.

2....majd váratlan rajtaütésekkel nyugtalanitják a *Caranthanorum Marahensium és* (ac) a *vulgároknak határait/végeit..*

A német forditásban a Kärnten, Mähren nevek önkényesek és ellentmondanak a grammatikai szabályoknak (gen.pl.), de ugyanúgy a történelmi helyzetnek is. Mentségül szolgál, hogy 9. század végének birtokhatárai és birtokosai bizonytalanok és megoldásokat következtetéssel kell keresni.

Tekintsük a Carantanorum Marahensiumot egybetartozónak, ami annyit jelent, mint a *karantániak Marah-ensiuma.* Adva van tehát többesszámú birtokosként egy nép és azoknak van egy más névvel nevezett birtoka. Az *ac* kötőszóval elválasztott *vulgar* nép nem tartozik se a karantánokhoz, se a marahensiumiakhoz. A vulgárok azonosithatók a *bulgárokkal,* akiket a magyarok a Gesta Hungarorum (GH 38-39) szerint a Duna-Tisza közén legyőztek, de így szokás nevezni a uralomból kizárt, vagyis *uralt köznépet* is.

3. Nem sokan kard, sok ezer nyil által veszti életét, ami elől nehéz menekülni. Ezt a mondatot szintén megtaláljuk a Gestában (48) Veszprém ostrománál, mikor

a második hét szerdáján ... Ösbő meg Őse sok római katonát karddal pusztitottak el, másokat pedig agyonnyilaztak. (Pais)

Voltak akik elmenekültek. Mindez nem történhetett még 889-ben. Regino adatai kétségtelenül kúszáltak, mivel későbbi eseményeket is ehhez az évhez halmoz. A felsorolással is téved, mert úgy a bolgárok legyőzése, mint Veszprém ostroma a földrajzi adottságoknál fogva, korábban kellett, hogy történjen, mint a nyugati *karantániak* megtámadása. Mit értsünk Regino *Carantanorum Marahensiuma* alatt?

Kristó Gyula: Tanulmányok az Árpád korról - *Szempontok Anonymus Gestájának megitéléséhez* (373 oldal):

Úgy tünik, mindössze három jelenre történő utalás látszik kronológiailag hasznositható-nak Anonymus Gestájában. Az egyik hely az 50. fejezetben olvasható: Itt Anonymus arról ír, hogy honfoglaló magyarok „a murai karantánok határait ugyancsak sűrű betörésekkel rohanták meg. Közülük sok ezer embert karddal megöltek, őrhelyeiket felforgatták, tartományaikat birtokukba vették *és az Úr segedelmével azokat maradékuk is mindmáig (usque in hodiernum diem) hatalommal meg szépszerével a kezében tartja".* ...

Mátyás Flórián azonban Anonymus *murai karantánok határai* (Carinthinorum Moroanensium fines) szavai mögött a X. század eleji Regino (Anonymus egyik forrása) *karantánok, morvák ... határai* (carantenorum, Marahensium ... fines) szavait találta meg, bebizonyosodott tehát, hogy Anonymus a számára ismeretlen Marahensium (plur. gen.) alakot a Mura folyóra értelmezte, s igy *Regino alapos elrontásával létrehozta* – s az 51. fejezetben megismételte – a *murai karantánok népnevet.* ...

Mit rontott el alaposan Anonymus? A „murai karantánok"-at? Bizonyitottnak tekinthető, hogy P. magister számára ismeretlen volt a Marahensium fogalom? Első sorban tisztáznunk kell, melyik forditás helyesebb, a német *„Kärnten, Moravia und Bulgarien"*, vagy a magyar *„murai karantánok"* Pais Dezső forditásában? Könnyen megállapitható, hogy a hivatkozott Mátyás Flórián átvette a német forditást, amit megfellebezhetetlenül igaznak tekintett (a latin szöveg vizsgálata nélkül), majd a ma-

gyar fordításért nem a fordítót, hanem Anonymust hibáztatja. (O tempora o mores!) Megoldást keresve hasonlítsuk össze Regino és Anonymus szövegét!

Regino 889 év.

... deinde Carantenorum Marahensium ac Vulgarum fines crebris incursionum infestationibus irrumpunt, perpaucos gladio, multa milia saggitis interimunt...

Gesta Hungarorum (50):

Sed et Carinthinorum Moroanensium fines crebris incursibus irripuerunt. Quorum multa milia hominum in ore gladii occiderunt, presidia subuerterunt et regiones eorum possiderunt, ...

A Gesta irója Regino mondatából korának divatja szerint csak szövegrészleteket emel ki, egyébként önállóan fogalmaz. Ez nem szövegrontás, hanem irodalmi átvétel.

A két szöveg közötti tartalmi különbség:

1. P. magister kihagyja a *vulgár*-okat. Mint fentebb említésre került, külön fejezetekben számol be legyőzésükről.

2. Harcieszközként nála csak a kard szerepel. A nyíl, ami a magyarokra jellemző, itt hiányzik. Ennek is valami oka kell, hogy legyen.

3. *A földrajzi fogalmat illetően* első-sorban tisztázandó lenne, hogy Regino 9. századi „Carantanorum Marahensium"-a azonos-e P. magister 11. századi „Carinthinorum Moroanensium fines"-ével? Az írásmód némi különbözősége a több mint másfél évszázad eltéréséből adódik-e, miközben a latin grammatika azonos, vagy politikai helyzetváltozás idézte elő a 11. századi nevet, esetleg a fordítás különbözősége okozza a zavart? A válasz a történelmi események vizsgálatával alakul ki.

Kristó Gyula: Tanulmányok az Árpád korról - *Szempontok Anonymus Gestájának megítéléséhez*

„Főleg a régebbi – múlt századi – irodalom tekintette Anonymus e *passzusát* kormeghatározó jegynek II. Béla kora mellett, hiszen pettaui Frigyes II. Géza korában a Muraköz tőszomszédságában lakatlan vidéket foglalt el.

Jogosan állapitotta meg Pauler: ‚A «murai karantánok» nevéből tehát éppenséggel nem következik, hogy Jegyzőnk II. Géza kora előtt élt; abból azonban, hogy a mai Styriának részeit még Karinthiának – murainak – nevezi, igenis következik, hogy III. Béla király korán túl nem irt, mert IV. Bélának jegyzője ... bizonyosan már Styriáról irt volna'.

Úgy tűnik tehát, Anonymusnak nem volt konkrét ismerete sem pettaui Frigyes támadásáról, sem az általa életre keltett «murai karantánok» pontos földrajzi elhelyezkedéséről."

Valóban nem volt fogalma Anonymusnak a "murai karantánok"-ról? 1991-ben a 900 éves St.Paul-i Bencéskolostorban rendezett nagyméretű kiálllitás két kötetes katalógusában: *„Schatzhaus Kärntens"* Günther Hödl irt tanulmányt *Karinthia történetéről.* A *Daten und Fakten* fejezetben mondja a következőket:

„A 10. század elején a hirtelen magyar támadás megindította a Karoling tartományok összeomlását. A pozsonyi csata 907-ben a Keleti Alpok térségében megpecsételte a karoling korszakot. Majd a 960-es években megindult az Ottók alatt egy új tartományi rendszer kiépitése, felújult mégegyszer ‚das alte grosse Karantanien' (a régi nagy Karantánia) a bajorok szomszédságában, ami a mai Alsó- és Felső-Ausztria határáig terjedhetett. Ezen a területen a 7. századtól vegyes etnikumú fejedelemségek keletkeztek. Ezuttal a bajor unióhoz csatlakoztak Karantánián kivül Verona, Friaul és Istria tartományok."

Tehát már *az avar időkben* (568-796) alakultak ki a Keleti-Alpokban kisebb-nagyobb önálló törzsek saját vezetőik alatt, akiknek neve nem került feljegyzésre. Ezek a *Dráva melletti karantok* és a *Száva déli mentén a karniolok lehettek,* akik a következő száz esztendőben frank uralom alá kerültek. Steiermark ezidőben még nem létezett.

Az avar-karoling határ az *Ens* folyó volt. Következtetve, nevezett népek vagy avar fennhatóság alatt éltek, vagy maguk is

avar törzsek voltak. Kétségtelen, hogy avar területen folyt a Dráva mellékfolyója a *Mura* is. Ha a két folyónevet egyesitjük, Mura-Ens keletkezik, s a kettő közötti terület neve kiejtési változtatással lehetett: *Murah-ens-ia* vagy *Mara-hansium*

A Dunába északról ömlő (Go-)Mor-ava(r) folyó neve vagy morva-avar népi és politikai egyesülésre mutat, vagy a két nép határvonalát jelöli.

Bár az avarokról szóló irások *Aventinus: Bajor Krónikájától* eltekintve nagyon gyérek, annyi kétségtelen, hogy az avarok birodalma jóval túl ment nyugati irányban a későbbi Nagy-Magyarország határain.

A **791.** vagy **792.** esztendőben indultak meg Nagy Károly hadai, hogy megsemmisitsék az avarokat. Száz év multán, **890** táján megjelentek a magyarok, és lépésről-lépésre birtokba vették először „a pannonok és az avarok lakatlan területeit", mint Regino mondja, majd megtámadták a Carantanorum Marahensiumot, vagyis birtokukba kerültek az avarok nyugati végei is, aminek későbbi feladása a **955.** évbeni lechmezei vereség következménye.

„A **960**-as években megkezdődött az új átrendezés", mint G.Hödl írja. A Regino korabeli Carantanorum Marahensium a Mura és a Duna között a 10. században észak-délre elhatárolva, két részre oszlott. A déli részen alakult ki a *Karinthia hercegség,* aminek rangját elsőként *Heinrich von Bayern* (976-78, 983-89) kapta meg, aki egyuttal Verona és Istria őrgrófja is volt. A Mura folyótól délre hozzátartoztak mint *határőrgrófságok* Alsó-Steiermark, Sanntal a Dráva-Erdő, legdélebben a horvát határon Carniolia.

A Mura folyótól északra alakult a szintén hozzátartozó *Kärtner Mark = Karinthia őrgrófsága,* aminek első ura *Markward zu Eppenstein* (970-1000) volt. Fia *Adalbero* örökölte a grófságot, aki 1012-től Karinthia hercege ranggal lépett feljebb, amit 1035-ig megtartott. Hogy az őrgrófságnak ki lett az ura, vagy az magyar tulajdonba került vissza, nem találtam rá német adatot. Ekkor már a magyar királyság idejében vagyunk.

A másik ujonnan kialakuló csoportot képezte a *Bajor Hercegség* a szász származású *II. Heinrich (der friedliche=békés) herceggel* (955-95) az élen, akinek leányát Gizellát veszi feleségül Géza fejedelem fia, Vajk/István. A hercegséghez tartozott a *Baierische Ostmark*/Őrgrófság, a mai Alsó- és Felső-ausztria. Ennek első őrgrófja *I. Leopold von Babenberg* (975-94) volt.

István fejedelem 1001-ben a pápától királyi cimet és koronát kap. Sógora, aki 995-től bajor herceg, 1002-ben *II. Heinrich* néven *német király,* majd *császár* (1014-24) lesz, akinek haláláig Magyarország és a Nyugat között nem volt összeütközés.

Fentebb azt olvashattuk, hogy „Anonymusnak nem volt konkrét ismerete ... az általa életre keltett ≪ murai karantánok≫ pontos földrajzi elhelyezkedéséről". Ezenkivül van még egy másik megoldatlan problémánk is, mégpedig a Gesta Hungarorum megirási idejére utaló mondat, hogy a vitás területet „leszármazottaik *mindmáig* az Úr segitségével és békével maguknak megtartották" (Pais)

.... et carinthinorum morvanensium *fines* ... et usque *in hodiernum diem* adiuuante domino potenter et pacifice posteritas eorum detinet.

Főkérdésünk, hogy Reginotól a Karolingok idejéből ismert *Carantanorum Marahensium* azonos-e P.magister *Carinthinorum Moroanensium fines*-ével, amit a 11. században, annak második felében, Salamon király idején, a honfoglalók egy leszármazottja békével birtokol?

Maradjunk az események útján. II. Henrik császár halála után (1024) fordulat következik a német-magyar viszonyban, mikor a *frank* eredetű *II. Konrad* (1024- király, 1027-39 császár) kerül a német trónra.

1030. II. Konrád német-római császár hada Magyarországra támad. ... A magyar csapatok a császári sereget Bécsig üldözik.

A 10. század 2. fejében kialakult helyzet Magyar Kronológia;

1031 Magyarok-németek békét kötnek. *A béke értelmében a Lajta és a Fischa folyók köze, valamint a Morva folyó jobb partja Magyarországhoz kerül.*

Itt valami félreértés van. A Morva, németül March folyó jobb partján Morávia/ Morvaország terült el, ezidőben *bohém* uralom alatt, (a „cseh" megnevezés ekkor még nem használható). Egyébként ennek a „jobb partja" nagyon tág fogalom, úgy észak-déli, mint nyugati irányban. A császár, bármily hatalmas is, nem adhatott át olyan területet a háborús vereség árán, amely nem „reichsunmittelbar" volt.

Ha a Morva folyó helyett a Mura jobb partját értjük, úgy a *Muraközben* vagyunk, aminek folytatása Karinthia hercegség, balpartja a karinthiai őrgrófság az Ens folyóig, Carinthinorum Marahensium.

A 13. században, mikor IV. Béla idején a terület már mint *Steier-mark* újra magyar birtok lett, István királyfi Pettauban tartotta udvarát.

1031-ben, II. Konrád császár idején a magyar határ nyugatra tolódott. A Képes Krónikában INCIDENCIA = „Közben történt dolgok" (Geréb) cim alatt lenne az ismertetés helye, de az 1022-i tűzvész említése után a fejezet mindössze öt sorra szorul össze. A szövegkihagyás egyértelmű.

Magyar Kronológia:

1041 A magyarok fellázadnak Péter király zsarnoki uralma ellen és *Aba Sámuelt* választják meg királynak. *Péter király* (1038-41) *Adalbert osztrák őrgrófhoz* menekül.

1042 Aba Sámuel betör az osztrák őrgrófságba és Tulln vidékéig pusztít. Szeptemberben III. Henrik betör az országba, leromboltatja Hainburgot (magyar vár!) és Pozsonyt

1043 november. A császár újra betör Magyarországra, de fegyverszünetet köt Aba Sámuel királlyal.

1044-ben III. Henrik legyőzi Aba Sámuelt a ménfői csatában. Péter ismét elfoglalja a trónt (1044-47).

1045. február. III. Henrik német-római császárt Péter király követei a pünkösdi ünnepekre Magyarországra hivják. Május 26. III. Henrik német-római császár megjelenik Székesfehérvárott, *ünnepélyesen hűbérül adja Péternek Magyarországot* I. (Szent) István koronáját és lándzsáját pedig Ró mába küldi.

(Henrik csak 1046-ban lett császárrá koronázva, azideig német király volt.)

1043/44-ben III. Henrik (1039-56) az *Ungarnmark*-ot hódította vissza,. amit a korábbi kutatás „Neumark"-nak nevezett. Ennek új ura egy Siegfried nevű őrgróf lett, akinek neve az 1046-os határharcokban már nem szerepel, aminek oka ismeretlen, 1048-ban már nyugat-karinthiai grófként tünik fel újra, írja G.Hödl.

Az ismeretlen ok nem lehetett más, mint hogy **1946**-ban, mikor a magyarság visszahivta az elmenekült Árpád-házi hercegeket, s III. Henrik Itáliában császárrá koronázásával volt elfoglalva, *András herceg a határon duló harcokban* magyar seregével legyőzte a németekre támaszkodó Pétert s a terület újra magyar birtok lett. *A német történetirás erről hallgat.*

1051-ben III. Henrik hatalmas sereggel jön Magyarország ellen,

1052-ben nagy veszteséggel hazatér,

1054-ben a magyarok I. Konrád bajor herceg († 1055) vezetésével betörnek Karinthiába.

1056-ban a császár halála után megindulnak a béketárgyalások.

A háborús vesztesek, ezuttal a németek, aligha diktálják a feltételeket. Ez a győzők joga. Alig hihető, hogy I. András király (1046-60) az 1046-ban birtokba került Ungarnmark-ot odaajándékozta volna legyőzött ellenfeleinek.

1060-ban Béla herceg legyőzte bátyjának, András királynak zömében *német* seregét, sokakat foglyul ejtve. A Képes Krónika szerint (93) a cseh herceget Béla tudta nélkül megvakították, mig Willelmus és Poth hercegeket/hadvezéreket szabadon bocsájtotta. Majd (94) szerencsésen/boldogan megkoronázták.

Jegyzője P. magister lett. A háborúnak volt egy románca is. A király leánya *Zsófia* beleszeretett a foglyul ejtett *weimári őrgrófba, Willelmus/Vilmos*ba.

Lampert von Hersfeld Évkönyvében úgy mondja el, hogy „Géza herceg közbenjárására történt az eljegyzés. Majd az 1062-ik esztendőben megkötendő házasságot Vilmos „hirtelen" halála akadályozta meg. Zsófiát még ezévben a *carantinok őrgrófjához, Oudalrich*-hoz adják feleségül, aki vérrokona volt Vilmosnak".

Magyarország Történetében az Árpádok családfáján azt találjuk, hogy Zsófia 1. férje Wilmos, 2. Magnus szász herceg. Utóbbi megfelel a valóságnak.

Vilmos halálát alig lehet véletlennek tekinteni, aki ekkor thüringiai őrgrófként szerepel Lampert évkönyvében. Zsófiát ezután mintegy a németekkel történt békekötés zálogaként adták feleségül *I. Ulrich*hoz, a *Carintinorum Marahensium fines* azaz *Carniola/Kraina őrgrófjá*hoz.

... annak a Carinthinorum Morohensiumnak *határán*, ahol egykor a kegyetlenség uralkodott, most egy késő utód az Úr segitségével hatalommal és békésen (detineo) megakadályozza az egykor történteket.

Vagy:... és napjainkban/napjainktól együttműködve/segitve/előmozditva urával hatalommal/befolyásával és békésen/békeszeretőn egy leszármazottjuk megakadályozza (a háborút).

Zsófia és Ulrich házasságából két fiú született. Az idősebbik Ulrich Weimart örökölte, a fiatalabb Poppo 1090-ben, nagybátyjának I. László magyar királynak uralkodási idején kapta meg Carnioliát és Istriát. Zsófia már 1070-ben megözvegyült. Később feleségül ment Magnus szász herceghez. Zsófia egyetlen unokája az első házasságból szintén Zsófia/Sophie nevű, aki a bajor Berchtold II. von Andechs gróf felesége lett. Unokájuk volt *Berchtold IV.* dalmáciai herceg?, aki 1195-től *az első Merán herceg,* III. Béla kortársa. Leánya *Gertrud* II. Endre feleségeként a tragikus sorsú magyar királynő lett. Az utód IV. Béla apai-anyai ágon vezetheti vissza családfáját Árpád fejedelemig.

Tévedett Anonymus, mikor azt írja, hogy az egykori Karanthania--Muraensium határtartományában/végvidékén egy leszármazott *most/napjainkban,* azaz a 11. században békével tartja kezében a hatalmat? Biztosan nem. A pontatlanul forditott mondat tette meg a 11. századi utódot Karinthia birtokosává és nem Anonymus. Itt ezidőben *Berchtold von Zäringen* (1061-73) volt az uralkodó herceg.

Az őrgrófság a Szávától délre fekvő *Kraina,* ma Szlovénia, *határos* volt Karinthiával. P. magister kifejezése pontos, mikor Carinthinorum Moroanensium *határtartományát* emliti.

Kétségen kivül áll, hogy P. magister, mint I. Béla király jegyzője ismerte annak gyermekeit és szinte magától értetődik, hogy mint jegyző részt vett nemcsak a békepontok, hanem a házassági szerződés megszerkesztésénél is, és az sem zárható ki, hogy a királylány kiséretében is benne volt, mikor őt új hazájába vitték. A „murai karantánokat" a forditás találta ki és nem „Anonymus hozta létre".

Mentsük fel a Gesta Hungarorum iróját a vádak alól, hogy

1. „alaposan elrontotta Reginot",
2. „nem volt konkrét ismerete az általa életre keltett ‚murai' karantánok pontos földrajzi elhelyezkedéséről"
3. „a jelen időre történő utalása indokolatlan és megtévesztő".

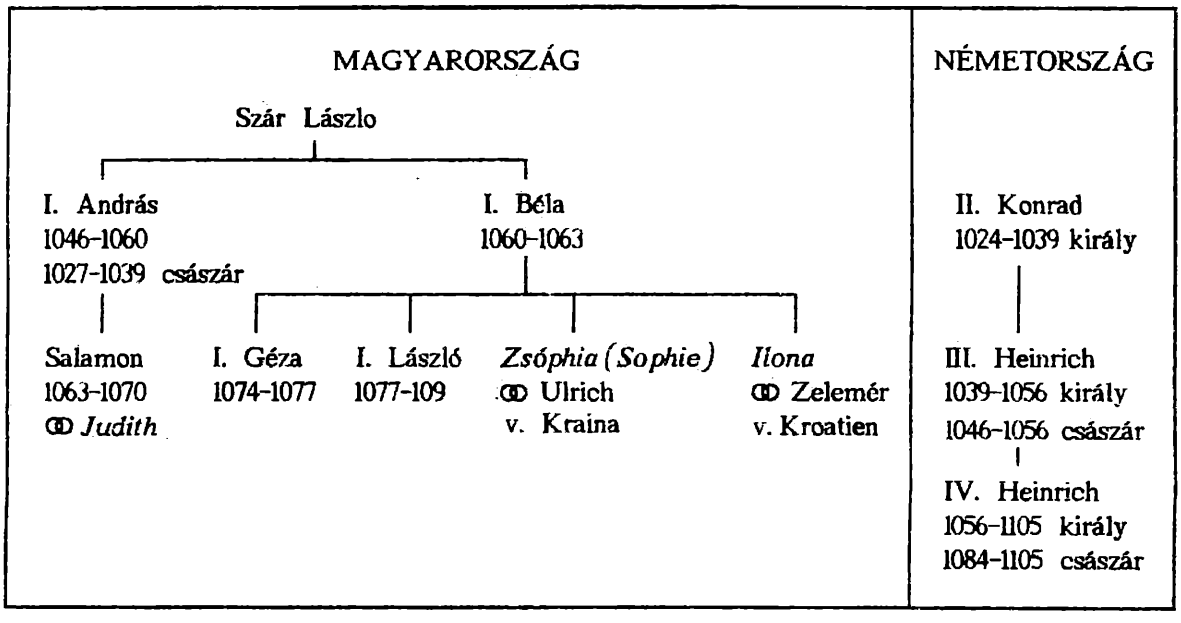

Magyar-német uralkodó kortársak a 11. században

b. Justinus

Regino Justinus idézetei Scythiáról nem teljes egészében azonosak a Gestában található Justinus szövegekkel, amiből következtethetünk, hogy P. magister a Skythia fejezethez az eredeti szöveget és nem a prümi apátét használta fel. Regino ismeretére azonban a ‚murai karantánok' mellett kétségtelenül az 53. fejezet is utal, ami a 901. évnél István grófnak, Waldo testvérének groteszk körülmények között történt halálával fejeződik be, aki úgy került a Geszta Hungarorumba, mint Pilátus a Credo-ba, mivel a magyarokhoz semmi köze sem volt.

> Első említése 896-ban történik Reginonál, mikoris megölte Albrich grófot, aki előző leg Megingaud grófot ütötte agyon, majd 900-ban két társával együtt meggyilkolta Zwendibolch-ot, Arnulf császár idősebbik, házaságon kivüli fiát, Lotharingia hercegét, az ezévben megkoronázott gyermek Ludwig király bátyját. 901-ben mikor a magyarok Lombardiában portyáznak, - a GH szövege kétségtelenül Reginotól származik -, Stephanus comest is utóléri a végzete. Ezt Regino új bekezdésben közli; ...„a quondam" azaz „valaki"-től egy mérgezett nyillal eltalálva, belehalt sebébe. A Gesta Hungarorumban azt találjuk, hogy *egy magyar* nyilától sebesült meg, ami lehetséges lenne, ha nevezett gróf Lombardiában vagy Karinthiában tartózkodott volna. Erre irásbeli bizonyítékunk nincsen, igy eldönthetetlen, hogy Regino vagy P.magister közlése helyes.. Ettől a Gesta Hungarorum még lehet hiteles, míg feltehető a kérdés, hogy mennyire hiteles Regino?

Kétségtelen, hogy Regino első ismertetését, a „kegyetlenségben mindent felülmuló magyarokról" nem Justinustól vette, akinek eredeti szövegét olvasva minden téren nagy meglepetésben lesz részünk. Mig a Scythiáról szóló leirását Herodotostól veszi át, addig a *szkitákról szóló leirásai abszolut pozitivak* (1-5. fejezet).

> Justinus 2.1
> A hiradásban a szkiták történelmi tetteiről, melyek tekintélyes/jelentékeny/kiválóak voltak, az eredetükkel kell kezdeni. ...
> "A szkiták törzse volt mindig a legrégebbinek tartva, és a szkiták és az egyptomiak között hosszú időn át vita volt a két nép kora miatt. " ...
> A bizonyitékok terhe alatt tényleg az Egyptomiak huzták a rövidet és *minden időkre érvényes, hogy a szkiták a régebbiek.*

A bizonyitékok egyik tényezője az éghajlat különbözősége, amit a Gestában (1) is megtalálunk:

> „A szittyaföld éppen azért, mert annyira messze esik a forró égövtől, különösen kedvez a nemzetek szaporodásának." (Pais)

Tévednek az ókori irók, Pompeius Trogus és Justinus, valamint Josephus Flavius, akire a Képes Krónika hivatkozik? Biztosan nem. Csupán a nyugat-európai történetirás törölte ki az emlékezetből Európa legősibb multját, Japhet fiainak itteni területfoglalását. Továbbá a Gilgames-eposz vezetett a felismeréshez, hogy Euró pában *az első névvel nevezhető nép a magorok voltak, akiket a gomárok követtek.*

> *Pomponius Mela* (Kr.u. 1.sz.) szerint az egyptomiak tartják magukat a legrégibb népeknek, de a szkitákkal való vetélkedést nem emliti (vagy hiányzik a forditásból).

De miért épen az egyptomiak vetélkedtek a szkitákkal, ősiségüket illetően? Maradjunk a feltételezések erdejében. A Képes Krónika szövegének alapján Magóg feleségének Evilának, majd két fiának menekülési útját követtük északra, azaz Kelet-Európába, figyelmen kivül hagyva, hogy hova menekült csatavesztése után maga *Magog, a sáka = sah =király/uralkodó.* Két földrajzi lehetősége volt: Egyptom vagy Kis-Ázsia. Utóbbi a politikai helyzet megitélése alapján kiesik, viszont Egyptomban – alig véletlen – az ötödik dinasztia idejének (ca 2544-2407) egyik uralkodója *Sah-ura* volt, s ez időtájt épült a *Sakk-ara* nevű piramis, mint királyi temetkezőhely.

I.Velikovsky ókor-időszámitására támasz-

kodva s a kort közelebb hozva, *a mezopotámiai első Ur-dinasztia bukásának ideje megegyezik az egyptomi új dinasztia kezdetével.* Az idetartozó részletek szintén túlhaladják a jelen keretet, de következtessünk, hogy Magógnak Egyptomban újra utódai születhettek egy harmadik feleségtől.

Az ősiségért történő vetélkedésben, – ahol a két különböző klima vetődik fel indokként –, azért is nyerhettek a szkiták, mert ők voltak az elsőszülöttek.

S ha a magyarság szumir eredetének kutatói (Badiny-Jós, Baráth) a hieroglyphákat magyarul értelmezik, Magog Egyptomba költözésével nyeri magyarázatát.

Justinus a szkiták után közvetlenül tér át a görögök történetére. Tehát a szkiták és egyptomiak korábbiak mit a görögök, akik Japhet harmadik fiától, Jovanustól származnak.

Az összevetések alapján a Kr.e. 3. évezred utolsó harmadában három földrajzi területen éltek Magog *vérbeli* leszármazottai, ami által az alapnyelv, ami a mezopotámiai térségben még közös volt, különböző képen gazdagodott.

1. Kelet-Európában két fia/*magz*atja két feleségtől Hunor és Magor szökkentek *szár*ba, akiktől többek között a *származtak.*

2. Egyptom földjén, amit későbbi utó djai elhagytak és részben Kis-Ázsiában telepedtek le.

3. Majd keletkezett még az ősi országban, a Zagros hegyeinek vidékén egy népi réteg, a vesztett háború után visszahagyott nők- nek a győztes szemitáktól származó utó-dai. Ezek a gyermekek anyjuk nyelvén nőttek fel!

Ebbe a pátriába tértek vissza a Képes Krónika 2. fejezete alapján a *Meotiszból a magorok*, ami újabb nyelvgazdagodást hozott magával. Uralmuk nem tartott sokáig, mint ez már említésre került.

Justinus (3): -
"Ázsiában háromszor törekedtek a legfőbb hatalom megszerzésére.; ők maguk minden időben érintetlenül vagy legyőzetlenül maradtak idegen uralomtól."

Az idézet összeségében azonban kétszeresen ellentmondásosnak tűnik. Ha háromszor jutottak hatalomra, annyit jelent, hogy közben elvesztették azt. Mikor történtek a hatalomváltások és mit ért Justinus Ázsia alatt? Az európai történelemirás a szkitautód hunokat, magyarokat ellenőrizhetetlenül valahova a Don folyón és az Ural-hegységen túli Ázsiába helyezi, olyan tájakra, amik évezredeken át ismeretlenek maradtak az európaïak előtt.

Ázsia azonban az ókorban is a Bosporusnál kezdődött, amibe a Közel-kelet is beletartozott a Nilusig. A szkiták első hatalmi ideje *az ázsiai mezopotámiától keletre Saca-ország* megteremtése volt, amit a Meotiszba való beköltözés követett. Hogy Európa-Ázsia határa a mai Dnjeper vagy a Don volt az ókor emberének szemével nézve, vitatható. A hatalom másodszori megszerzése a *patriá*-ban a Dnjeper keleti partjáról indult ki, s ezen u.n. *szumér renaissance* után visszatértek *anyaországukba.* Harmadszor a *médek* idején jelentek meg újra „Ázsiában", aminek történetét már megközelítően pontos időmeghatározással Herodotosnál (4) olvashatjuk.

Justinus azon kitétele, hogy „nem kerültek idegen uralom alá", azzal lenne magyarázható, hogy a vesztett háborúk után mindíg elhagyták uralmuk szinhelyét, s visszamentek az *anyaországba.* Itt viszont úgy a perzsa Kyros majd Dareios, valamint a macedon Alexander ellenében legyőzetlenek maradtak, és a támadók kaptak sakk-mattot. A perzsa támadások idejét már évszámokkal be tudjuk kapcsolni az ismert történelembe.

"A rómaiak fegyvereit nem ismerték meg" mondja Justinus. A rómaiak talán tanultak a multból, hogy a szkiták földjének

meghóditása nem jár sikerrel és ott úgy sincs mit rabolni. Igy ők sem ismerték meg a szkiták fegyvereit, az íjfeszitő harci technikát, ami a hunok megjelenésekor a Kr.u. 4. században ezek győzelmeit biztositotta.

Justinus:
"A *parthusok* és a *baktriánok* országát országát ők maguk alapitották."

Ezt a közlést Reginonál is megtaláljuk a szkitákra vonatkoztatva. Szkiták-parthusok-hunok-magyarok? Feltöretlen ugaron járunk. A parthusok földje, akiket a rómaiak nem tudtak legyőzni, megegyezik az első Saca/Scytha-ország területével.

Justinus:
"Ez a nép kemény/nyers a fáradalmakban és a hadjáratban, testi ereje iszonyú nagy. Nem szereznek maguknak javakat, amiknek elvesztésétől félniök kellene, és győztesként nem kivánnak mást, mint a hírnevet".

Ez a folytatás hiányzik Reginónál, de megtaláljuk a Gesta Hungarorumban (1), amihez P.magister hozzáteszi: .

"... és nem törték magukat a zsákmány után, mint utódaik közül a mostaniak."

Justinus Scythia területének általános ismertetését és a nép tulajdonságainak dicséretét (2.2.1-5.) egy rendkivüli egyéni véleménnyel fejezi be:

"Életmódjuk igénytelensége az alapja a becsületességüknek, mert nem sóvárognak idegen javak után. Mohóság a gazdagság után ugyanis mindig csak ott található, ahol ez szokásban van. Oh, ha minden más halandó épen olyan mértékkel élne és távoltartaná magát az idegen tulajdontól! Valóban, akkor nem lenne annyi háború évszázadokon keresztül, minden országban szünet nélkül, és akkor az emberek/népek az élettől nem a kard és fegyveres erőszak által lennének megrabolva, hanem a természetnek és a sorsnak a játékszabálya szerint halnának meg. És egészében azon kell csodálkozni, - míg azon embereknek az egyszerű természet azt ajándékozza, amit maguk a görögök a bölcsek régi tanai és a filosofusok szabályai ellenére sem tudnak elérni,, hogy az ő nagy kulturájú szokásaik/erkölcseik összehasonlitva ezzel a kultura nélküli barbár néppel, a rövidebbet huzzák.. Igy sokkal többet alkot azoknál a bűnök/terhek ismeretének *hiánya*, mint ezeknél (a görögöknél) a Jónak/javaknak *ismerete.*"

Kétezer évvel ezelőtt így vélekedtek a szkitákról, rejtett sóvárgással azok életmódja iránt a római birodalom területén. Félezerév multán Priscos rhetor Attila udvarában találkozott egy göröggel, akivel vitába eredt két politikai rendszer különbözőségéről. A római császár követe nem mondhatja ki nyiltan, hogy a másik államforma *tiszteségesebb.*

Gesta Hungarorum (5.):
És noha pogányok voltak, mégis azt a hitet, melyet akkor egymás közt esküjükre tettek, mindhalálukig megtartották.

Justinus munkája "a kora középkortól a 18. századig a legkedveltebb ókortörténet volt", irja legutóbbi fordítója Otto Seel. Majd kiment a divatból. Vitán felül áll, hogy ez a munka, – eredetiben Pompeius Trogus műve – az ókori keleti államok történetét olyan világosan, a gyökerekig visszamenően és ködökbe burkolás nélkül, *mithológiamentesen* ismerteti, hogy érthetetlen ennek hirtelen mellőzése és egy új, minden másként megmagyarázni akaró történelemszemlélet létrehozása.

Mi volt utóbbinak az oka? Miért kezdődött a 18. században és folytatódott a következőben egy új Kelet-Európa kutatás, aminek eredményeként az ezer éve a Kárpátmedencében élő magyarság ázsiai barbárként a történelem perifériájára szorult és finn-ugorrá vált? Mi volt a magyarellenesség hátterében?

Munkámat nem véletlenül kezdtem a Nibelung-énekkel, az újonnan megszületett germán istenek térhóditásával, akik ez addigi történelmi képbe nem illeszkedtek bele. Ezért elsősorban a németek részéről

az európai multat meg kellett változtatni. Ezért került olcsó megoldásként a köztudatba, hogy a régi krónikások tévedtek. A háttérben azonban több volt. Mégpedig a törökök elűzése után megindult Magyarország elnéptelenedett részeinek német betelepülők általi kolonizálása, ami a politikai hatalom átvételére és a magyarság megsemmisitésére irányult. Ezer éves törekvés volt különböző módszerekkel, aminek egyik eszköze volt a történelem hamisítás, másik II. József király idején a német nyelv hivatalossá tétele.

Kiegészitő irodalom: Kleiner Atlas zur Deutschen Territorial Geschichte 1965/1991

Franciaország épen politikai érdekből a magyarság mellett állhatott volna annak történelmével együtt, de a bekövetkezett forradalom emberirtása, aminek számos tudós koponya esett áldozatul, ezt megakadályozta. A következő korszak epigonjai tévtanok cáfolatára nem voltak képesek, vagy azokkal egyetértettek. A nagy politikai változásokat követő idők sohasem kedveztek a történetirásnak, mert egy új hatalom a régiből mindig csak a rosszat hangsulyozza, amivel a saját hibáit takarhatja.

Az 1848-as levert forradalom továbbszította a magyarellenességet. Ehhez járult, hogy a mult században ujonnan kialakult államok keresték identitásukat, s ahol hiányzott az irásbeli alátámasztás, ott új elméleteket kellett létrehozni, a cél érdekében a tudomány igénye nélkül. Magyarországnak azonban volt múltja és irott történelme. Ennek igazát a tudomány igénye nélkül meg kellett semmisiteni.

Heinrich Schliemann ásatásaival a világ figyelme az antik idők felé fordult. Majd az ék- irás megfejtése új világképet hozott. Meglepetést okozott, hogy a Biblia nem az egyedüli forrása az emberiség korai kulturtörténetének. Kelet-Európában a *szkiták kincsei* kerültek elő, tehát itt is élt egy kulturnép, de történetük beleveszik a Meotisz mocsaraiba. A magyar krónikás vallja, hogy itt volt népének eredete, a tudomány ma tagadja az összefüggést. Kinek van igaza?

Bakay Kornél: Kik vagyunk? Honnan jöttünk? cimű könyvében (1994) a *Hogyan lettünk "finnugorok"?* fejezetben ad áttekintést a nyugati magyarellenesség irodalmáról.

c. A magyar forrás

Fentlebeg még egy kérdés, hogy vajon hol olvasta P. magister Regino és Justinus munkáját? Utóbbit tanulhatta Bizáncban, míg Regino ott nem valószínű.

GH/A:
Optimum ergo duxi ut uere et simpliciter tibi scriberem, quod legentes possint agnoscere, quomodo res geste essent.

„Tehát legjobbnak tartottam, hogy igazán és egyszerűen írjam meg neked s így aki olvassa, tisztán láthassan, miképen estek meg a dolgok." (Pais)

Legjobbnak tehát tartva, hogy igazán és egyszerűen Neked megirnám, - ami olvasva felismerhető/újból ráismerhető -, mily módon történhettek a dolgok.

... et si tam nobilissima gens Hungarie primordia sue generationis et fortia queque facta sua ex falsis fabulis rusticorum uel a garrulo cantu ioculatorum quasi sompniando audiret, ualde indecorum et satis indecens esset.

Ha az oly igen nemes magyar nemzet az ő származásának kezdetét és az ő egyes hősi cselekedeteit a parasztok hamis meséiből vagy a regősök csacsogó énekéből mintegy álomban hallaná, nagyon is nem szép és elég illetlen dolog volna. (Pais)

Másként: És ha (csak) - Magyarország legnemesebb nemzettsége/törzse (Álmos és leszármazottai) nemzedékének eredetét/uralkodásának kezdetét és vitézségét valamint összeköttetéseit (vérszerződés, Géza herceg bizánci felesége)

csak a falusiak valótlan meséiből vagy az udvari bolondok (Salamon király hires bö-

londja) szószátyás/fecsegő dalaiból mintegy bódulatban hallgatná, erősen gyalázatos és meglehetősen illetlen/rút dolog volna.

.... Ergo potius an non de certa scripturarum explanatione et aperta hystoriarum interpretatione rerum ueritatem nobiliter percipiat.

Ezért most már inkább az iratok biztos elő adásából meg a történeti művek világos értelmezéséből nemeshez méltó módon fogja fel a dolgok igazságát." (Pais)

Hát ne inkább a biztos irott munkák megvilágításában és tisztán/magyarán/érthetőleg feltárva a történeteknek a fejtegetését/magyarázatát/fordítását, nemesebben tanulhassa meg?

A következő mondat már említésre került az első könyvben, ami arra utal, hogy Magyarország boldog lehet, mert különböző adatok birtokában van, ami egy *litterator* tehát magiszteri ranggal nem rendelkező iró ajándéka, aki megkezdte a feljegyzését uralkodói és nemesei genealogiájának.

A történelmi háttér vizsgálata nélkül az elmondottak homályban maradnak. Annyi kétségtelen, hogy P. magister könyvekkel rendelkezett. A „scriptura" szó többértelmű. Lehet *irás, könyv,* vagy a *Kincstárban őrzött könyvgyüjtemény* is.

Létezhetett Magyarországon könyvtár a 11. században? Magától értetődik, hogy a szokásos elképzelések az akkori magyar viszonyokról az igenlést nem fogják megengedni. De ha meggondoljuk, hogy már a 10. század közepén a sokat idézett Biborbanszületett császár erdélyi látogatóit *barátainak nevezi,* talán még sem voltak ezek olyan vad barbárok, mint amilyen képet a nyugati krónikák festenek a magyarokról. Az ország keleti részén ekkor már bizánci püspökség is létezett, akik azonkivül, hogy irástudók voltak, hazájuk kulturáját is magukkal hozták.

Nem sokkal később, 971-ben *Géza* követte apját a magyar fejedelmi székben, aki két év mulva követeket küldött a quedlinburgi országgyülésre ahhoz az I. Otto császárhoz, aki 955-ben a Lechmezőn megverte a magyar hadakat, s aminek következtében le kellett mondani a Carantanorum Marahensiumról. Erre a politikai lépésre azért volt szükség, mert a németek és görögök békét kötöttek, – a trónörökös, a későbbi II. Otto Bizáncból kapott feleséget, ha nem is császárlányt –, s a hatalmasok játékában Magyarország függetlensége veszélyben forgott.

A korról közvetlen magyar leirás nincsen. A Képes Krónika (63) szűkszavú.

Sanctus Stephanus primus rex Hungarorum nascitur

Porro Toxun genuit Geycham et Michaelem, Michael vero genuit Calvum Ladizlaum et Vazul, Geycha vero divino premonitus oraculo

anno dominice incarnationis nongentesimo sexagesimo nono, quedmadmodum in legenda beati Stephani regis scriptum est, genuit sanctum Stephanum regem ex Sarolth filia Gyula..,

Taksony pedig nemzette Gézát és Mihályt, Mihály meg nemzette Szár Lászlót és Vazult. Géza pedig isteni jóslat által intve nemzette Gyula leányától Sarolttól az Úr megtestesülésének 969. évében szerint István királyt, miképpen meg van írva a boldogságos István király legendájában.

A családfa felsorolása arra enged következtetni, hogy a másodszülött Mihály fiai korábban születtek, mint Géza fia, akiknek elsőbbségi trónöröklési joguk volt Istvánnal szemben. A hivatkozott Szent István legendában *Hartvik* püspöktől a következőket találjuk:

Közben megszületett a fejedelem (Géza) Istentől megjövendölt fia, akit a próféta szerint ismert az Úr, még mielőtt a méhben megfogant volna, és akinek, mielőtt megszületett, az első vértanúja nevét adta. Ezt Isten kedveltje, Adalbert püspök, hite őszinteségéért a keresztség fehér ruhájába öltöztette és ő lett a lelki gyámola. Akkor az István nevet kapta; ...

Esztergom városában született, s *már gyermekkorában átitatta a grammatika tudománya.* Nőtt a gyermek gyámolitva a gon-

dos nevelésben, a kisdedévek elmultával, miután a serdülőkor első lépcsőjén átlépett, apja összehívta Magyarország főembereit és az utánuk következő rendet; a közös tárgyalás tanácsa szerint fiát Istvánt a nép élére állitotta, hogy uralkodjék ő utánna, és ennek megerősitésére mindet külön-külön megeskette.

Az első bekezdés soraiból kiolvasható a reális történelmi háttér. Géza, a leendő magyar fejedelem a német udvarból kapta az intést, ha fia születik és felveszi a *római* kereszténységet, a császár elismeri az egyenes ágon történő utódlás jogát. Ez volt a vérszerződés első megszegése.

Mikor Géza fejedelem 973-ban I. Otto császár (király 936-, császár 962-73) meghivására Quedlinburgba követeket küldött, fia négy éves volt, s ezután érkeztek Magyarországra az első római keresztény papok, akik megkezdték a gyermek Vajk nevelését is.

„Már gyermekkorában átitatta a grammatika tudománya". ami a *latin és német* nyelvre nyelvre vonatkozhatott, amit István könyvekből tanult. Nevelője lehetett a vitatott Adalbert püspök, akit a kereszténységet felvenni nem akaró lengyelek meggyilkoltak, vagy más nyugati papi személy. Alig vonható kétségbe, hogy Géza fia úgy a nyugathoz való csatlakozásra, mint házasságára nemcsak nyelvek tanulásával, hanem a nyugat történelmének ismeretével is elő lett készitve. Géza fejedelemneknek a nyugati krónikában idézett mondása: "Elég gazdag vagyok, hogy két istennek hódoljak" arra is enged következtetni, hogy vagyona krónikák másoltatását is megengedte. A kor legközismertebb világtörténete ekkor Krisztus születési évétől feldolgozva Regino Krónikája volt, amely idézeteivel nem épen hizelgően mutatta be a magyarságot.

Nem származhatott ebből a magyar környezetnek egy bizonyos lenézése és az őt körülvevő nyugatiak túlértékelése a fiatal István részéről, aminek tévedését öreg korában ismerte fel, mikor legközelebbi rokonait menekülésre intette? Nem ennek a krónikának leértékelő hatására cselekedett a külföldről jött Péter király, aki az ország vezető pozicióiból kizárta a magyarokat? A német földön nevelkedett Salamon udvarában nem ezt a szöveget fecsegték az udvari bolondok, ami a fő ok volt, hogy N. a tudományokban és irodalomban Bizáncban képzett iskolatárs P. magistert sürgette a magyar királyok és nemesek *igaz történetének* megirására? Felelőtlenség lenne a kérdésre határozott "nem"-mel válaszolni.

Hogyan és milyen körülmények között halt meg Mihály, Takson fiatalabb fia, akinek Gézát kellett volna követnie az uralomban? Nem tudjuk. Csak annyi ismert a nyugati krónikákból, hogy Géza kezéhez vér tapadt. Mi történt Szár Lászlóval? Milyen ifjúkori bűnéért záratta István király Vazult Nyitra várába, ahol megvakították? Az irásbeli felelet hiányzik.

Azonban volt egy értékes irás, ami P.magister kezébe került. Ki lehetett ennek a szerzője, ha nem is volt magisteri rangja, de irni és olvasni kétségtelenül tudott? Csak a legfelsőbb körökben kereshetjük. Vajkról tudjuk, hogy német papok tanitották, nevelték. Hihetetlen volna-e, hogy unokatestvérei, mint leendő uralkodók, szintén gondos nevelésben részesültek?

Az elsőszülött *Calvus László* életéből annyi ismert, hogy három fia volt *rutheniai* feleségétől (KK 63, 69, 87). Halálának oka és időpontja ismeretlen. Fiai András és Béla trónra jutottak, történetük ismert. Utóbbinak lett jegyzője a Gesta Hungarorum irója, aki szakképzettségét Bizáncból hozta.

A második fiú *Vazul*/Basil neve Bizánc felé mutat, s gyermek- vagy ifjúkorában túszként élhetett a világ akkori fővárosában, ott kerülve a bizánci keresztviz alá, s keresztapja lehetett II. Basileus (976-1025), aki után nevét kapta. Magától értetődően feltételezésről van szó, de mivel a németekkel ellenséges helyzet állt fenn Géza uralomra léptéig, így a lehetőséggel számolni lehet.

Vazul kegyetlen sorsának történetét a Képes Krónika (69) őrzi. Ismeretlen "ifjúkori bűne" miatt fogolyként, bezárva élt Nyitra várában. Mi lehetett ez a bűn? Aligha más, minthogy "bizánci keresztény" volt, s miután Géza fejedelem megkezdte a "római kereszténység" terjesztését, amit "tüzzel és vassal" szorgalmazott egyik német krónika szerint, majd fiát tette meg örökösévé, alig vethető el a gondolat, hogy Vazul Bizánccal tartotta a kapcsolatot és kapcsolatban állt a *Cupan/Koppány* lázadással. Utóbbi *Calvus Zyrind* fia volt (KK 64). A név a Mihály vonalra utal, akinek első fia *Calvus Ladislaus* volt. Vajon nem Zyrind volt Vazul megkeresztelkedés előtti neve, s Cupan esetleg házasságon kivüli vagy el nem ismert házasságon kivüli fia volt, mint erre később homályos utalást találunk a Krónikában (87)? .

Majd mikor Vajk/István "az isteni irgalmasság segitségével" (KK 64), azaz német katonai erővel legyőzte és kivégeztette Koppányt, a Bizánc és a magyarság nagy részének támogatását élvező árpádházi királyi herceggel ezt nem merte megtenni.

Nem lenne-e kézenfekvő, hogy Vazul bebörtönözve és a hatalomból kizárva, csakúgy, mint annakidején a Biborbanszületett VII. Konstantin császár, történelemirással foglalkozott? S nem ezzel függhet össze megvakitása és hogy fülébe ólmót öntöttek, mintegy jelképesen, hogy a kortörténet leirását ne folytathassa? Nem lehetne az ok, hogy István király uralmának politikai adatai hiányoznak a Krónikákból, mert a rávonatkozó részt a hóhérok megsemmisitették?

Megtudjuk még a Krónikából (72) azt is, hogy Aba Sámuel uralomra jutásával, - akinek fejére a görög Monomachos koronát Gellért püspök nem volt hajlandó feltenni - a magyarok Vazul gyilkosain kegyetlen bosszut álltak.

A Prologus szövegéből következtetve, Vazul történelmi irásai bátyja Calvus László fiának I. Béla királynak birtokába jutottak, – ez volt az Ős-Geszta –, akinek jegyzője, Aba nembeli Péter azokat a képzett irodalmár szaktudásával feldolgozta.

Ady Endre:
Góg és Magóg fia vagyok én
...
Fülembe forró ólmot öntsetek.
Legyek az új, az *énekes Vazul.*

A drámai sorok három gondolatot vetnek fel:

1. Századunk elején még megvolt Magyarországon a Magógtól való származás tudata, tehát krónikáink igazát, aki magyar volt, nem vonta kétségbe,

2. kellett, hogy létezzen egy népi hagyomány a megcsonkított Árpádházi hercegről, a *dalnok és történelemiró* Vazulról,

3. szabad-e *ma* sírni a Kárpátok alatt? Szabad-e Dévénynél betörni, új időknek, új dalaival?

GH-D PANNONIA PUSZTULÁSA (50)

Maradjunk a Gesta Hungarorum megkezdett fejezeténél, mivel történelmi helyzeteket nem lehet, illetve nem szabadna egyes kiemelt mondatokból rekonstruálni avagy konstruálni. Regino mondatát a Carantanorum Moravensium-ról P magisternél események sorozatában közbeiktatva, mint irodalmi idézetet találjuk, „Carinthinorum Marahensium *fines*"-re változtatva, amit nem tekinthetünk tévedésnek, ezért keressünk további bizonyitékokat igaza mellett.

Ez a fejezet a honfoglalás 1100 éves évfordulója miatt is aktuális. Időbelileg ugyan ezáltal rendhagyókká válunk, mert az itt történtek és a szkitiai/meotiszi szülőföld eseményei között közel *háromezer* esztendő zajlott le és a Kárpát-medence nagy részének birtokbavétele is megtörtént már. A Gesta Hungarorum *hitelességének keresésében* azonban már nehéz a formát elválasztani a tartalomtól.

Magyarország Története I. II. 1./1. (584.o.)
Györffy György:
A Kárpát-medence 9. századvégi állapota.
LEGENDA ÉS VALÓSÁG:
„Anonymus 1200 táján megpróbált választ adni arra, hogy kiket találtak a magyarok a Kárpát-medencében, de mivel irott forrásokban nem talált elegendő adatot, a nép ajkán élő hagyományokat pedig megvetette, maga próbált választ adni rá korának a régmultba való visszavetitése és *tudákos* etimologizálás alapján.
Anonymus célja az volt, hogy bizonyos főúri családok ősi birtokjogát történetileg igazolja. E családoktól megtudta, hogy kit tartanak honfoglaló ősüknek, melyik vármegyébe szálltak meg, de ahhoz, hogy az ősöket hősi csatákban szerepeltethesse, ellenfél is kellett, akit a hős legyőz. Ilyeneket pedig a rendelkezésre álló irott forrásokban (Regino, *Gesta Ungarorum)* nem talált. Anonymus a Kárpát-medence honfoglalás előtti országait és vezéreit javarészt ennek az igénynek a kielégitésére hivta életre, részben a hagyományban élő 10. századi magyar törzsfők ‚országaiból', részben helynevekhez fűzött magyarázatokból."

Kérdések:

1. Mivel bizonyithatók a kijelentő mondatok biztonságával leszögezett állitások egy ismeretlen(?) személy 900 évvel korábbi gondolkodásmódjáról? Ha megfelelne az igazságnak, hogy Anonymus 1200 táján *próbálkozott* választ adni a magyarok által elfoglalt Kárpát-medence népeinek ismertetésére, ezesetben is csak 300, és nem 1000 esztendőre kellett visszatekintenie, ami az elmondottak igazát valószinűbbé teszi, mint korunkbeli elképzelések. Salamon király idején pedig a visszaemlékezés mindössze 170-180 esztendőt tett ki.

2. Megfelel-e az igazságnak, hogy Anonymus „a Kárpát-medence honfoglalás előtti országait és vezéreit a főúri családok birtokjogainak igazolására, illetve ezen *igény kielégitésére* hivta életre"? Elsősorban mivel indokolt, hogy Anonymus a honfoglaló vezérek neveit kitalálta? Avagy „források hiján, a meseszövés szükséglete szerint volt kénytelen alakokat létrehozni, alakjait pedig kitalált környezetbe, elképzelt események és epizódok során szerepeltetni"? Miért ne volna elhihető, hogy a honfoglaló ősök 11. századi leszármazottai pontosan számon tartották úgy családuk eredetét, mint az Árpád fejedelem által szétosztott birtokok helyét, nagyságát, valamint a közben történt változásokat?

3. Harmadszor, ha P. magisternek rendelkezésre állott Regino és Justinus munkája, azon kivül a levélben emlitett „ajándékozott különböző iratok", – egy „nem magister" tollából, amit az Ős-Gesztának tekinthetünk, – a kijelentő mondat biztonsága hogy „irott forrásokban nem talált adatot" ezuttal is elfogadhatatlan A leértékelő kifejezés, hogy „a nép ajkán élő

hagyományokat *megvetette*", kiforgatása az eredeti szöveg értelmének.

4. Miért hihetetlen, hogy a Gesta Hungarorum célja az országalapitó ősök és leszármazottaik tetteinek és birtokviszonyainak megörökítése volt? Magától értetődik, hogy ugyanazon idők eseményeit a kortárs történetirók különbözőképen jegyzik fel, másként a győztesek és másként a vesztesek. Mikor, melyik félnek van jobban igaza? Eseménye válogatja, bár az abszolut igazság keresése bajos dolog, a relativ igazság pedig attól függ, hogy melyik fél szemszögéből vizsgáljuk az adott helyzetet. Magyar szempontból a honfoglalóknak volt igazuk.

Királyok, császárok hősi tetteit a krónikák, a népek hagyományait a népmesék őrzik. Anonymust, a képzett magisztert késő ellenfelei az utóbbiakhoz sorolták. De vajon, ki írta a „rémségesebb mesé"-t: P.magister vagy Ellenzéke? A kérdés nyitva van, a végső válasz még hiányzik.

A Gesta Hungarorum 50. fejezeténél maradva, amelyben Reginótól átvéve találtuk a már tárgyalt „Carinthinorum Moravensium fines"-t, ahol *egy utód* élt *a Gesta* megirási idején a béke biztositékaként, már a cim: *de devastatione Pannonie* felvet egy kisebb kérdőjelet. Pannonia „elpusztítása", mint a fordításban találjuk, vagy *elpusztulása, romlása?* Logikátlan lenne ugyanis, hogy Árpád és hadai elpusztitották volna azt az országot, ahol meg akartak telepedni. Nincs itt valami tévedés?

Mielőtt Árpád és hadai eljutottak a Mura és az Enns folyókhoz, az egykori avar határhoz, előtte el kellett foglalniuk Pannoniát. Mik voltak az előzmények? Vizsgáljuk a. fejezet első mondatát!

> Tunc dux Arpad et sui nobiles cum tercia parte exercitus sui de Ecilburgu egressi castra metati sunt iuxta campum putei salsi et inde equitantes usque ad montem Bodoctu peruenerunt.

> Ekkor Árpád vezér és nemesei seregük harmadrészével Ecilburgot elhagyva tábort ütöttek a sósforrások mellett és innen lovagolva a Bodoctu hegyig mentek át.

Az előző 47-49.. fejezetből megtudjuk, hogy Árpád fejedelem Attila városában 21 napig tartózkodott, majd a sereg egy részét a Duna mentén Baranyába, másik részét Veszprémen keresztül a nyugati határig küldte. A Loponsu folyóig az ellenséget kergető harcosok Vasvár, Tihany, Veszprém hódoltatása után felkeresték Árpád fejedelmet, aki a Buda és Tata közötti *tourbag-torbágyi* erdőkben tartózkodott, azon a tájon, ahonnan nyugati irányba tekinthető át a terep, s ahonnan az út Bánhida-Tata felé vezet.

Ezután Árpád fejedelem a harmadik részszel maga lovagol Bodajkig, aminek magaslata terepszemlére alkalmas és kiindulópontja további eseményeknek.

A Képes Krónikából (23) tudjuk, hogy a magyarok *„pontem Bani iuxta Tatam"* azaz *Bánhidá*-nál, Tata közelében győzték le *Zuatapolug*-ot.

> A név magyar forditása Szvatopluk, aki egyébként tucatnyi néven ismert a német krónikákban.

A csata szinhelye ca 30 km távolságban van Bodajktól. Ha innen továbbmentek, a mai *Mór* helységig, az onnan északra ágazó út Bánhidánál találkozik a *Torbágy és a Vértes* hegység keleti feléről jövő úttal. Bodajknál levált a hadtól Eleudu Sobolsu apja.

> Dux vero Arpad ab orientali parte dedit Eleudunec patri Zobolsu / siluam magnam que nunc Vertus uocatur propter clipeos theotonicorum / in ibi dimissos.

> „Árpád vezér pedig innen kelet felé Előd-nek, Szabolcs apjának nagy erdőt adott, melyet most Vértesnek hívnak a németek otthagyott vértjeiről." (Pais ford.)

A forditás így is elfogadható, csupán a körülmények alátámasztása hiányzik. Mikor és hol dobták el a németek a vértjeiket?

A gerendában több szálka is akad. Anonymus a szójátékok nagymestere.

Nunc=most, Salamon király ideje. Két német-magyar összecsapás történt nemrégiben. Az első 1051-ben mikor III. Henrik császár szenvedett súlyos vereséget, majd 1060-ban, mikor I. András király német serege Béla herceg elől menekült, mikor Vilmos szász/thüringiai herceg, Béla leányának Zsófiának első jegyese fogságba került. Lehet, hogy a németek ekkor hagyták ott „pajzsaikat". De nem biztos.
A latin szöveg „clipeus" szava *nem vért,* ami után a Vértes-erdeje nevét kaphatta volna, hanem *pajzs.* P. magister ne ismerte volna a kettő közötti különbséget? Nehezen hihető. Bár úgy a vértet, mint a pajzsot el lehet dobni menekülés közben. De erről van-e szó?
Értelmező Szótár: *vért* = érclemezből készült védő felszerelés, amely régebben a harcos, különösen a lovas katona vállát és törzsét elül-hátul takarta. Német: Panzer, latin: thorax.
clipeus = 1. ércből készült kerek pajzs, 2. átv.ért.: a/ az ég boltozatja, b/ a nap tányéra, c/ paizsalakú lapra festett mellkép, d/ kerek légtünemény, németül: Schild.
dimitto = küldeni, magától elküldeni; valamivel felhagyni, jogról lemondani, elhagyni, odahagyni, hátrahagyni stb.

A mondat másképen is fordítható.

1. Itt (Bodajknál) Árpád fejedelem a keleti résztől Zobolsu apjának *Eleudnek* adta a Nagy Erdőt, – amit napjainkban Vértesnek hivnak a theutonok pajzsai/vértjei miatt – *oda/abba elküldve (őt).* Vagy:

2. Itt Árpád fejedelem a keleti résztől ... Eleudnek átadta a Nagy Erdőt – amit napjainkban Vértesnek hivnak – a theutonok pajzsainak közelébe küldve őt.

A variációk lehetőségei állnak előttünk. Először azt tudjuk meg, hogy a 11. századi Vértes-erdő honfoglaláskori neve *Nagy Erdő* volt.

Hogyan gondolta a nagymester Anonymus a mondat értelmét? Kétségtelen, hogy tudatos szójátékról van szó.

1. Árpád fejedelem „átadta" a Nagy Erdő *meghóditását,* vagy *birtokbavételét* *Eleudu*-nak,

2. „amit napjainkban Vértesnek hivnak" lehet csupán közbevetett mondat a 960. évi háborúra vonatkoztatva, ahol a németek a „vértjeiket" tehették le a foglyul ejtésnél.

3. A lényeges esemény az adott helyzet, mikor Árpád fejedelem Eleudu-t a Nagy Erdőbe küldi, *a németek által elhagyott tájra* (=clipeus).

A haditerv világos. A magyar had Bodajknál kettévált. Eleudu a *Vértes erdeiben,* a fejedelem Mór irányából haladt a *morva* hadak elé, akik Tata felől érkeztek. A következő mondat időben későbbi eseményekre utal..

Ad radicem cuius silue iuxta stagnum Ferteu Sac nepos Zobolsu longo post tempore castrum construxit.
Quid plura!

Ez alatt az erdő alatt, a Fertő-mocsár mellett Szabolcs unokája Csák sok idő multán várat emelt. De erről ne többet!" (Pais)

A fordítás megint változtatható, ha a *silva* =erdő értelem helyett a költői formát alkalmazzuk. „Ad radicem cuius silve", = *az ő (élet)fájának a gyökerénél,* a Fertő mocsár mellett Zobolsu unokája/leszármazottja/unokaöccse a későbbi időkben várat/megerősitett helyet épitetett.

Ismét szójáték, keveréke a latin és magyar nyelvnek: *cuius silva = az ő fájának gyökerét* a Fertő-tó mocsarai közelében találjuk a *Szil, Szilsárkány* helynevekben.

A Képes Krónikában (29) *A második kapitány* fejezetcim alatt is találkozunk Eleudu fiával *Zoboleh* nevűvel, aki egy *mezőségen* telepedett le, ami szintén a Kisalföldre utal, ahol nevének változata *Sobor* ma is megtalálható. A „Szabolcs" által létesitett várat a „magyarok közös megállapodással/haditervvel rontották le, Szár László fiainak András, Béla és Leventének idején".

Lázár deák térképe 1526. Részlet a Vértes-Erdővel.

Kronológia 1051:
III. Henrik német-római császár a *Rába mentén* betör Magyarországra ....
... a magyarok által *pusztává tett vidéken* Székesfehérvárig nyomul, miközben semmiféle ellenállással nem találkozik. A Vértes hegységben a magyarok megtámadják, szétverik és futásba kergetik a német sereget.

A vár lerombolása tehát nem András király és az Eleud utód közötti ellenséges magatartás miatt, hanem közérdekből történt.

A Gesta Hungarorumban a Nagy Erdő átadása után *Quid plura!* következik. A folytatást a Képes Krónikában találjuk *Attila magyar király* történetében (23), rendhagyóan közbeiktatva a *magyarok* és morvák csatáját, Árpád nevének említése nélkül, ahol Zuentupolug, a morvák hercege életét vesztette.

Reginonál hiába keresünk magyarázatot a korábbi pannoniai eseményekre s egyáltalán mi tette lehetővé a magyarok bejövetelét a Kárpát-medencébe, mert őt jobban érintették a normannok nyugat-európai betörései.

A század történetéről részletes ismertetést Magyarország Történetében *Bóna István* ad: *A Karoling Pannonia* (I.V.6.) fejezetben. Itt a főhangsulyt az egyházi szervezések képezik, mig a *„Legenda és valóság"* fejezetben (590 o.) a következőket találjuk:

Györffy György: : A magyar had Pannoniában kalandozott, amikor Szvatopluk fejedelem váratlanul meghalt. A fehér ló monda szintén a magyarok pannoniai benyomulásához kapcsolja a morva fejedelem halálát, de *tóditva* úgy állitja be, hogy a győztes magyarok elől menekülve fúlt a Dunába. Szvatopluk halálának azonban semmi köze sem volt magyar szövetségesei hadi vállalkozásához; a Fuldai Évkönyvek egymástól független, egyidejű eseményként közlik Szvatopluk halálát és a pannoniai magyar hadjáratot.

Zuatapolug halála a német krónikákban a 894-es esztendőhöz kötődik, de hol és mint történt, mindenhol hiányzik. A probléma eldöntéséhez, hogy a magyar krónika a „bánhidi" győzelemmel kapcsolatban *tódit,* vagy az igazat mondja, vizsgáljuk magát a hivatkozott Évkönyvet.

A FULDAI ÉVKÖNYVEK

Az okokat keresve lépjünk vissza tíz esztendőt az események menetében, ahol a krónikás az ekkor bekövetkezett bajok gyökerét visszamenőleg ismerteti.

884. Quippe Pannonia magnum detrimentum patitur. -
„Ez évben Pannonia nagy károkat szenvedett".

Kik pusztitották ebben az esztendőben Pannoniát? Nyugat-Európa urai Nagy Károly leszármazottai a *Karoling*-ok voltak, akiknek országaiban sohasem volt béke. Főfoglalkozásuk volt a háboruskodás, gyilkolás, rablás, a szomszéd népek leigázása, kereszténnyé tétele, majd ezek felkeléseinek leverése. De az apák is fiak, majd fiak apák ellen harcoltak.

Mi volt a helyzet a Kárpát-medencében a bánhidi csata idején? A nagy károkat *Pannoniában* a morvák hercege Zwentibaldus/Swatopluk okozta. Ennek előzményei azonban még két évtizeddel korábbra mennek vissza, amiről a *Fuldai Évkönyv (Annales Fuldensen)* az Ur megtestesülésének 884. événél részletesen beszámol, és érthetővé teszi a Gesta Hungarorum 50. fejezetét.

A német II. Ludwig (843-76) Nagy Károly unokája, *bajorok, svábok és frankok királya* idején, (a Fuldai Évkönyben egy pontosan meg nem határozott időpontban) az „Ostmark"-ot = *Keleti Tartományt* = *az Avar Birodalom nyugati részét a bajor Willihalm és Engilschalk* grófoknak adta hűbérül. Haláluk után azonban azt nem ezek fiai örökölték, hanem egy bizonyos *gróf Arbon* kapta meg az uralkodótól. Ez lett minden későbbi bajnak a forrása. A bajorok fegyveres támadással fenyegették Arbon-t, ha nem lép önként vissza, aki

BYZANC	RÓMA	NÉMETORSZÁG			BULGÁRIA
III. Mihály 842-867	II pápa 867-900	II. Ludwig / Lajos 843-876			Boris Mihály 852-889
		BAJOROK	FRANKOK	SVÁBOK	
I. Basileos 867-886		Karlmann 876-880	III. Ludwig 876-882	III. Károly 876-887 881-887 CSÁSZÁR	
VI. Leó 886-912		Arnulf 887-899 Németország 894-894 Itália 896-899 CSÁSZÁR			Vladimir 889-893

Kortársak a 9. század második felében

erre barátságra lépett a szomszédos morvák hercegével, *Zuentibaldus*-szal „akinek a feje tele van csalással és hamissággal", irja a krónikás.

II. Ludwig halála után **876**-ban országát három fia megosztva örökölte, akik apjukat nem sokkal élték túl. A bajor Karlman (876-80) és a frank III. Ludwig (876-82) halála után **882**-ben Willihalm és Engilschalk fiai fegyveresen űzték el az új hűbérest az Ostmark-ból.

A harmadik testvér, a sváb III. Károly király (876-87) már 879-ben megszerezte az *itáliai királyságot*, 881-ben *császár* lett, majd **882**-ben kezében tartotta a teljes apai örökséget és *Arbont* ismételten megerősitette jogaiban. Erre „Zwentibaldus részben barátságból Arbon iránt, de inkább bosszúból a bajorok ellen" megkezdte a háborút és barbár kegyetlenséggel bánt el a *Dunától északra* foglyul ejtett ellenfelekkel, így Engilschalk középső fiával és egy rokonával. Zwentibaldus a 870.esztendő óta volt a morvák hercege.

Ha az összefüggések gyökereit mélyebben akarjuk vizsgálni, még messzebb kell viszszalépnünk a **861**-es esztendőre, mikor a Fuldai Évkönyv szerint

> „II. Ludwig fia Karlmann újitásképen elűzte azokat a herceget/vezéreket, akikre a király *Pannonia és Karantania* határainak védelmét bízta és saját embereit tette oda. A király felháborodott ezen."

862-ben Karlmann Regensburgban számot adott apjának a helyzetről, eskűvel biztositva, hogy semmi rosszindulatú szándéka nincsen ellene és békében hazatért.

> 863 Interea rex collecto exercitu specie quidem quasi Rastizen *Margensium Sclavorum* ducem cum auxilio Bulgarorum ab oriente venientium, ut fama fuit, domaturus, re autem vera ad Carantanos filium expugnaturus accessit."

A király „látszólag" *Margensium Sclavorum* fejedelme, *Rastiz* (835-870) ellen gyüjtött hadat, hogy a keletről érkező *bulgárok* segitségével behódolásra kényszeritse, de ténylegesen *Carantaniába* indult fia, Karlmann ellen.

Itt azonban váratlan esemény történt. Karlmann vazallusa *Gunthahar* gróf a rábizott sereg nagy részével átment a királyhoz, aki ezért őt tette meg Carantánia parancsnokának. A krónikás mint árulást elitéli a tettet. Karlmann azonban még az év folyamán – *felségárulása ellenére* – kibékült apjával.

A krónikás még hozzáfűzi, hogy

> „Karlman az ellene felhozott vétség miatt gondtalanul jött apjához, mert ártatlan volt, és ennek tudatában mindenütt vidámnak és jókedvűnek mutatta magát"

866-ban másik hűbérbirtokot kapott. Mi volt az események hátterében?

MORÁVIA	BOHÉMIA / CSEHEK	LENGYELEK	MAGYARORSZÁG
	bajor - morva - bajor fennhatóság alatt	Popiel	Álmos 884-?
Zwentibaldus 870-894	I. Borsivoj 871-894	dinasztia megszúnik	Árpád ?-907
Moymir 894-912 / Zwentibaldus	I. Wratisláv 895-926	Piast	Zulta

Kortársak a 9. század második felében

Német II. Lajos király a bulgárok segitségével szándékozott legyőzni Rastizot, a morvák hercegét. A bulgár uralkodó *I. Boris* (852-89) hatalma ezidőben kiterjedt a Duna-Tisza közére, ahol közvetlen szomszédja volt a Német Birodalomnak, míg északabbra a Garam folyó képezte a határt a morva fejedelemséghez. Ezek a politikai területek az avar nagyhatalom megsemmisítése után, a század első felében keletkeztek.

Mikor a németek barátságra léptek a bulgárokkal, Morávia egyidejűleg két oldalról volt támadható. Ez a háború azonban nem jött létre, mert Német Lajos király nem a Rastiz, hanem fia Karlmann ellen indult a Carantánokba. Miért? A krónikás megjegyzése, hogy a hadgyüjtés „látszólag" történt Rastiz ellen, nem más, mint egy diplomáciai vereség elkendőzése.

A Fuldai Évkönyv elhallgatja, hogy Rastiz „hittéritők" kérésének ürügyén felvette a kapcsolatot Bizánccal. Létrejött egy morva-bizánci barátság, ami ellensúlyozása volt a német-bolgár koaliciónak. Bizáncnak is érdekében állt, hogy a velük ellenséges bulgárokat szükség esetén hátba lehessen támadni, míg Moráviának ugyanúgy érdeke volt, hogy a német-bolgár támadás esetén a bizánciak lekössék a bolgárok haderejét. A háború tehát nemcsak a morva területre korlátozódott volna.

A bolgárok az ujonnan adódott helyzetben nem vállalták a háborúban való résztvételt a morvák ellen. Igy ez a háború elmaradt. Karlmann megtámadása apja, II. Ludwig részéről és a vazallus Gunthahar „árulása" egy pontosan kidolgozott politikai csel kellett, hogy legyen a látszat keltésére, hogy a németek egyáltalán nem a morvák ellen készültek hadba. Karlmann valóban nevethetett Regensburgban az apjával történt „kibékülés" idején.

Nem kétséges, hogy ezekben a hatalmi harcokban maga a vallás elenyésző szerepet játszott. Mi köze mindennek a magyar honfoglaláshoz?

> Magyarország Története I./III. LEGENDA ÉS VALÓSÁG 587. oldal Györffy:
>
> „Az a körülmény, hogy a Kárpát-medence szomszédos országok végvidéke volt, ahol önálló államalakulatok nem voltak, *jól ismert kellett, hogy legyen* a magyarok előtt is, akik 862 óta többször megfordultak itt egyik vagy másik háborúban álló fél hivására. 862-ben akkor jelentek meg csapataik a keleti frank birodalom területén, amikor Német Lajos császár fia, Karlman ‚Ostmark' kormányzója morva együttműködéssel apja ellen támadt."

Eltekintve attól, hogy Német II. Lajos, akiről szó van, nem volt császár, hanem csak német király, 862-ben ő vezetett hadat fia Karlmann ellen, és nem forditva

történt az eset. A morva együttműködés Karlman részéről pedig teljes tévedés. (Később történt, hogy II. Lajos *fia Lajos és nem* Karlmann szövetkezett a morvákkal apja ellen.) Továbbá *a bulgárokat ne tegyük meg önkényesen magyaroknak,* márcsak azért se, mert a bulgárok sem jelentek meg a csata helyén, ami nem is esett meg.

Ezenkivül gyakorlatilag hogyan képzelhető el, hogy magyarok – valahonnan a Volga partjáról a Dnjeperen, a Kárpátok hegyein, keresztül jöttek volna be bulgár felségterületre, ahol három évtized multán Álmos és Árpád vezetése alatt harccal kellett utat törniök –, 862-ben segitségére jöttek volna egy királyi apja ellen lázadó német hercegnek a Dunántúlon és Karinthiában? Nehezen hihető, vagy inkább hihetetlen.

„Legenda és valóság"? Egyik sem. Tévedés. Magyar hadak ezidőben nem járhattak a Kárpát-medencében, hacsak nem itt laktak.

864-ben II. Ludwig király átmenve a Dunán megtámadja váratlanul Rastizot egy *Dovina* (Dévény?) nevű városnál, aki – a krónikás szerint – nem merte a harcot felvenni, és mivel menekülési útját is lezárva látta, túszokat adva hűségeskűt tett.

A Fuldai Krónika nem emliti, hogy 864 vagy 865-ben *III. Mihály* (842-67) bizánci császár *Boris* (852-89) *bolgár kánt* a keleti kereszténység felvételére kényszeritette, aki ekkor a *Mihály* nevet kapta. A bolgár-német együttműködés egyáltalán nem tudott kicsirázni.

866-ban mivel II. Ludwig néhány hűbért elvont fiától Ludwigtól és azt Karlmannak adta (az elveszitett Ostmark ellenében), felkelt apja ellen, belevonva thüringiaiakat és szászokat, valamint a morva Rastizot, (mint fentebb említve), akikhez Karlmann egykori vazallusa, a keleti részek kinevezett parancsnoka, *Guntbold* is csatlakozott. Az év végén közvetitéssel apa és fia megint kibékültek Wormsban. (A békét közvetitő Luitpold érseket hamarosan meggyilkolták.)

Ugyanez évben bulgáriai követek jöttek Regensburgba, hírt adva, hogy királyuk áttért a keresztény hitre, és kérik a német királyt, hogy alkalmas prédikátorokat küldjön nekik, aki 867-ben Ermenerich püspököt és diakonusokat küldött a bulgárokhoz, hogy a *katolikus hitet* terjesszék.

Ezt a váratlan fordulatot a bizánci hatalomváltás tette lehetővé, mikoris III. Mihály császárt is meggyilkolták és társcsászára I. Basileos (867-86), (a történetíró Biborbanszületett VII. Konstantinos nagyapja) foglalja el helyét. Erre az évtizedre esik a thessaloniki testvérpár Cyrill és Method moráviai tevékenysége és Bulgáriában 52 ellenzéki bojár lefejeztetése a keresztény hitre tért Boris/Michael részéről. Biztonsággal mondhatjuk, hogy maga a vallás csak ürügy volt a világuralomra törekvő hatalmasok játszmáiban.

Magyarországa Történetében (I/V.6. A Karoling Pannonia) a PRIBINA, KOCEL ÉS METÓD fejezetben (360. oldal) találunk további részleteket az u.n. *szláv* hittéritésről.

MARGENSIUM ÉS MARAHENSIUM SCLAVORUM

Az események zajlása mellett figyeljünk *Rastiz morva fejedelem* országának megnevezésére a **863.** esztendőnél:

Margensium Sclavorum.

870-ben Szvatopluk országa:

Marahensium Sclavorum.

Miből adódik a különbség? Melyik területről van szó? Van-e köze utóbbinak a Reginotól és a Gesta Hungarorumból már ismert *Carantanorum Marahensium-hoz illetve az avar határokhoz?*

Marg-ens-ium lágyabb kiejtése *March-ensium,* aminek első felében a Morva folyó német neve, valamint a Római Birodalom idején innen támadó *marco-man*-ok ismerhetők fel, tehát a morva anyaország területéről van szó, míg az *-ens-ium* utalhat az Ennsre, az egykori *avar határfolyóra,* ami azt a következtetést vonná maga után, hogy Morávia déli határa a Dunától

délre volt. Másik lehetőség, mivel a Morva folyó és a mai Bécs között találunk egy *Enz* nevű helységnevet, hogy ez lenne a névadó. Túl megy a témánkon Rastiz kb. 30 éves uralkodási idejének pontos vizsgálata, de meggondolásra ad okot a *Sclavorum* közös nevezet, ami birtokos esetre utal, tehát a *szklávok March-Ensiája* lenne az első, s *Mura-Ensiája* a második esetben fordítható.

Kik voltak a szklávok? A *sclave* szó a középkorban keletkezett, a rómaiak még nem használták. Jelentése: jogtalan, függőhelyzetben élő ember, szolga. Magyar fordítása *rabszolga,* német szava nincs, tehát egy népcsoportnak közvetlen neve volt. Általánosan elfogadott nézet szerint azonosak a *szlávokkal,* egy közös eredetű nyelvet beszélő, de etnikumában nem azonos, és csak részben közvetlen szomszédságban élő népekkel.

A 12. század első feléből származó orosz *Nestor-krónika*, valamint *Helmold von Bosau: Chronica Slavorum*-jában nem találjuk a „sclav" szót. Ők csak *slavokat* ismernek. Utóbbinál történetük Észak-Európában, a *Saale* folyó környékén játszódik le, ahol ma is kisebbségben élő néptöredékeik élnek német területen. Központi kérdésünk lehetne:

Azonosak-e a szklávok a szlávokkal?

A 9. század történetét vizsgálva a Fuldai Évkönyvekben (maradjunk továbbra is ezek mellett), többször találkozunk velük különböző formákban.

845. II. Ludwig 14 behem(cseh) herceget kereszteltet meg. Ugyanazév őszén Normandia, *Sclavia* és Bulgária követeit fogadja.

Ma a cseheket és a bulgárokat a szláv népekhez sorolja a tudomány. Itt világosan elhatárolódnak a szklávoktól..

863. *Margensium Sclavorum* a morvák országa *Rastiz* fejedelemsége idején (870-ig).

869. *Sclavi, qui vocantur Behemi* ... = „a behemnek nevezett szklávok többszörösen betörtek a bajor területekre, ott falvakat égettek fel és *nőket raboltak.* II. Ludwig fiát Karlmannt küldte ellenük, aki kétszeri összecsapásban *legyőzve Rastiz seregét,* nagy zsákmánnyal tért haza, mint ezt levelezése bizonyitja."

Rastiz a morvák fejedelme 864-ben szorult helyzetben hűségeskűt tett a németeknek. Öt esztendő multán azonban ő a támadó, ezuttal a behemek területéről, akik függetlenségük elvesztésével juthattak a szkláv nevezethez. A bajor területen garázdálkodó behem/morvák vezére kétszeres vereséget szenvedett Karlmanntól.

Ezekben a harcokban esett el Karlmann egykori vazallusa, Gundacar gróf. Nevének a győzők szemszögéből nézve nincs jelentősége. Viszont figyelemre méltó, hogy a csata előtt harcostársaihoz: intézett utolsó szavait, ha ezek nem is hitelesek, megörökiti a krónikás: „Harcoljatok vitézen hazátok (patria) védelmében!"

A forrásmunkákat iskolai irányitás nélkül olvasva alig lehet elkerülni a gondolatot, hogy Európa egyes népcsoportjai a Karolingok hatalomra jutásával nem a kereszténység ellen, hanem függetlenségükért, a „szolgaság" elkerüléséért harcoltak az Új Róma rablóbandáival szemben.

Fuldai Krónika 869:

„Ez év augusztusában II. Ludwig német király újra sereget gyüjtött és azt három részre osztotta. *Lajos* fia vezetése alá kerültek a thüringiai és szász hadak, hogy a szemtelenségét (vakmerő/merész) a *szorbok*-nak (szláv kisebbség a mai Németország keleti területén) kordában tartsa; *Karlmann* a bajorok hadát vezette *Zwentibald, Rastiz unokaöccse ellen,* mig a király maga alemanannokkal és frankokkal indult volna Rastiz ellen, de mivel betegsége megakadályozta, harmadik fia *Karl* vette át a had vezetését."

„Utóbbi Isten segitségében bizva felégetett minden házat, ami útjában akadt, amit az erdőkben és mezőkön elrejtve talált elrabolta és elűzte vagy legyilkolta mindazokat, akik vele találkoztak. Ugyanigy rombolta Karlmann tűzzel és *karddal* Zwentibald területét. Miután az egész országot elpusztitották, Karlmann és Karl összejöttek

és kölcsönösen *jókivánságaikat fejezték ki* az égből adott győzelem felett. Bátyjuk Ludwig szintén megütközött a szorbokkal, akiknek bohém csapatok jöttek segitségükre. Mikor ezekből számosan elestek, menekülésre kényszerültek. A vereség után a behemek szégyenteljesen hazájukba visszatértek, a maradék szorb nép megadta magát.

Lajos király fiai, miután különböző helyeken szerencsésen intézték dolgaikat,harci veszteség nélkül dicsőséggel hazatértek. A behemek Karlmannak adták hűségeskűjüket (aki a békejobbot nyujtotta nekik)."

870-ben „Zwentibald saját érdekében megadta magát Karlmannak, ami miatt nagybátyja Rastiz haragra gerjedt, és el akarta tetetni láb alól. De *Isten igazságos itélete* által a maga által vetett hurokba (verembe) esett bele, saját unokaöccse fogta el és átadta Karlmannak, aki bajor területen börtönbe záratta. Ezután Karlmann ellenállás nélkül betört Rastiz országába, a városokat és várakat behódoltatta, a közigazgatást (adóbeszedést) saját embereire bizta, és a kincstárat magával víve, hazatért. Az év októberében II. Ludwig király bajor földre ment, ahol Rastizot bilincsekben vezettette maga elé. A frankok, bajorok és szklávok – akik ajándékokkal jöttek a királyhoz –, megszavazták a halálra itélését, de a király ezt *kegyesen* a megvakitásra változtatta."

A hatalomváltást nem lehet épen humánusnak nevezni, de mi lehetett az ok, amiért a „szklávok" behódolva II. Lajos királynak, megszavazták *Margensium Sclavorum* urának halálát? Nem azért, mert a szklávok ura nem volt szkláv és egy nép saját hazájában *szklávvá,* azaz jogtalan alattvalóvá vált? És egyáltalán, Morvaországot miért nevezték ezidőben „Margensium Sclavorum"-nak?

Rastiz utódja unokaöccse Szvatopluk lesz, akinek országa a *Marahensium Sclavorum* nevet viseli, ami mögött kétségtelenül politikai változás gyanítható. Hogyan zajlottak tovább az események?

Fuldai Krónika:

871-ben Zwentibald a hűtlenség vádjával Karlmann fogságába került. Ezalatt a *sclavi marahenses,* a *„morvai szklávok"* a herceg egy rokonát *Sclagamar*-t kényszeritették a hatalom átvételére, aki felvette a harcot Karlmann hadvezéreivel, *Engelschalk*-kal és *Willihelm*-mel, de vereséget szenvedett.

872 májusában II. Ludwig a thüringiaikat és szászokat küldi „contra sclavos marahenses".

873 Berehtrammus ... in marahensibus sclavis fuerat comprehensus, ... Berehtrammus ... akit a marahensi sclavok előző évben foglyul ejtettek ...

877 Sclavi, qui vocantur *linones et siusli* ... megtagadták az adófizetést.

880 Sclavi, qui vocantur *dalmatii et behemi atque sorabi* ... conglobati Thuringios invadere nituntur et in Sclavis circa *Salam* fluvium Thuringiis fidelibus praedas ... et incendia exercent.

872-80 között újabb szklávok, mármint linonok és siuslik, dalmátok/daleminzek és behemek/csehek valamint szorbok, raboljják és égetik fel a thüringiaiaknak behódolt *Saale folyó menti másik szklávokat.*

Kik voltak a 9. században a szklávok? Az összehasonlitások arra engednek következtetni, hogy *a középkorban a szó nem egyes jogtalan személyre, hanem egy harcban legyőzött, szabadságát és függetlenségét elveszitett népcsoport összességére vonatkozott,* akik saját hazájukban idegen uralom alá kerültek és országuk javait és munkájuk gyümölcsét a megszállók élvezték. Csakúgy, mint az a római uralom alatt történt három földrészen. Magyarul *szolganépeknek* nevezhetjük őket, ami államjogi helyzetet fejez ki és értelmében nem teljesen azonos az újkori rabszolga fogalommal és nem meghatározása a *nyelvi rokonságnak. Szklávvá,* azaz a hatalomból kizárttá válhatott uralkodójának legyőzésével bármely nép, nyelvétől függetlenül.

Nagy Károly, akiről tulajdonképen nem tudjuk, hogy eredetét nézve franciának vagy németnek számitható-e, a mai fran-

cia területről kiindulva lépésről-lépésre igázta le szomszédjait északi és keleti irányban, amit leszármazottai katonai hatalommal a 9. században is uraltak.

A 876 esztendő Német II. Ludwig halálának éve. 880-ban követi Karlmann, 882-ben ifjabb Ludwig. Életben van még a legfiatalabb III. Károly (876-87), aki uralja a bajor-sváb-frankokat, birtokosa az itáliai királyi cimnek, valamint német-római császár, aki apja határozatát szentesiti, mikor *Arbon grófot* meghagyja az Ostmark hűbéri birtokában, kizárva onnan elhalt bátyjának, Karlmann hadvezéreinek Engilschalknak és Willihelmnek fiait. Innen indultak az események, amik miatt Pannonia nagy károkat szenvedett.

Kik voltak ezek a szklávok, akiknek birtoka volt Margensium és Marahensium, majd megszavazták uralkodójuk Rastiz halálát, ahogy Svatopluk német fogságba került azonnal saját maguk választották fejedelmüket, akinek neve *Scla-gamár* magában hordja a *scla-u* népnevét s akit 871-ben legyőztek a bajor grófok? Hol volt országuk határa?

ZEKULOK-SYCULOK-SZÉKELYEK

De minek alapján és mikor keletkezett maga a sclau/szkláv szó, aminek jelentése a „jogtalan ember"?

Ha a tömöritett mássalhangzójú SCL-AU szó kezdetébe magyar hangtannal magánhangzókat illesztünk, SAKAL/SEKEL/ SYCUL-SOKOL stb. lesz az eredmény. A változatokból nem nehéz következtetni a *székely* népnévre, amivel a Gesta Hungarorum 50. és 51. fejezetében találkozunk siculi, filios siclorum, sycli et hungari formákban. A Képes Krónika (21) a Kr.u. 5. századra vonatkoztatva a ZEKUL irásmódot használja

> Remanserant autem ex hunis virorum tria milia, qui per fuge interfugium erepti de prelio Crumheldino in campum Chiglamezei se colligere procurarunt.

> Maradt a hunokból még háromezer férfiú, ezek futással menekedtek meg Krimhilda csatájából, s elhatározták, hogy Csigla mezején szedelőzködnek össze. (Geréb)

A latin szövegből kiütközik a szójáték, amibe a magyar „mező" szó is belekerül a latin „campus" mellé, amit a forditás elhanyagol.

> Jelentése annyi mint: térség, szabad és nyilt lapály, róna, de lehet mező is. Egy másik jelentése: be nem épitett szabad tér a városban, ahol gyüléseket és közcélú összejöveteleket tartottak,amelyek közül Rómában a *Marsmező* volt a leghiresebb.

A mondat lényege, hogy a Crumheldino/ Krimhildi csatából 3000 hun férfi megfutamodva menekült/elvergődött a chigla*mezei mezőre*, míg a Csaba és harcosai Bizáncba mentek. Félreértés elkerülése végett, nem a menekülés közben, hanem előre határozták el, hol fognak gyülekezni egy esetleges vesztett csata után. A „szedelőzködés" fordítás nem találó.

Ki volt *Chigla* és hol lehetett a *mezeje?* Biztonsági okokból számolhatunk egy-két esetleg három napi távolságot a csata szinhelyétől. Szokás *Cegléd*del azonositani, ami a hangzás alapján lehetséges, környéke azonban nem nyujt természetes védelmet. Másik lehetőség, hogy az Anjou király krónikása francia hatásra alakitva irta le a nevet, s így a *délbaranyai sikon lévő Sikla/Siklós* is szóba jöhet, amiben szintén megtaláljuk a SKL mássalhangzó kat.

Mégegy lehetőséget ad Lázár deák térképe 1526-ból, ahol közvetlenül az ezeréves *nyugati országhatáron* „Eysnstat" azaz Kismartontól délre találunk egy *Sicklas* nevű erőditményt, ami megfelelne *Fraknó*, vagy a *Nagymarton,* (ma Markt St.Martin) közelében lévő *Lánzsér*/Landsee várának, esetleg *Kőszeg* (Kw-szek-la) fellegvárának. Mindegyik alkalmas lenne mint „interfugium", azaz menedékhely/mentsvár

> Lánzsér várának német neve *Heidriegel,* amiről egy osztrák prospektus azt mondja, hogy Közép-Európa legnagyobb középkori erőditménye volt. A „Heide" szó kétértelmű: *1. pogány, 2. puszta, mezős vidék.*

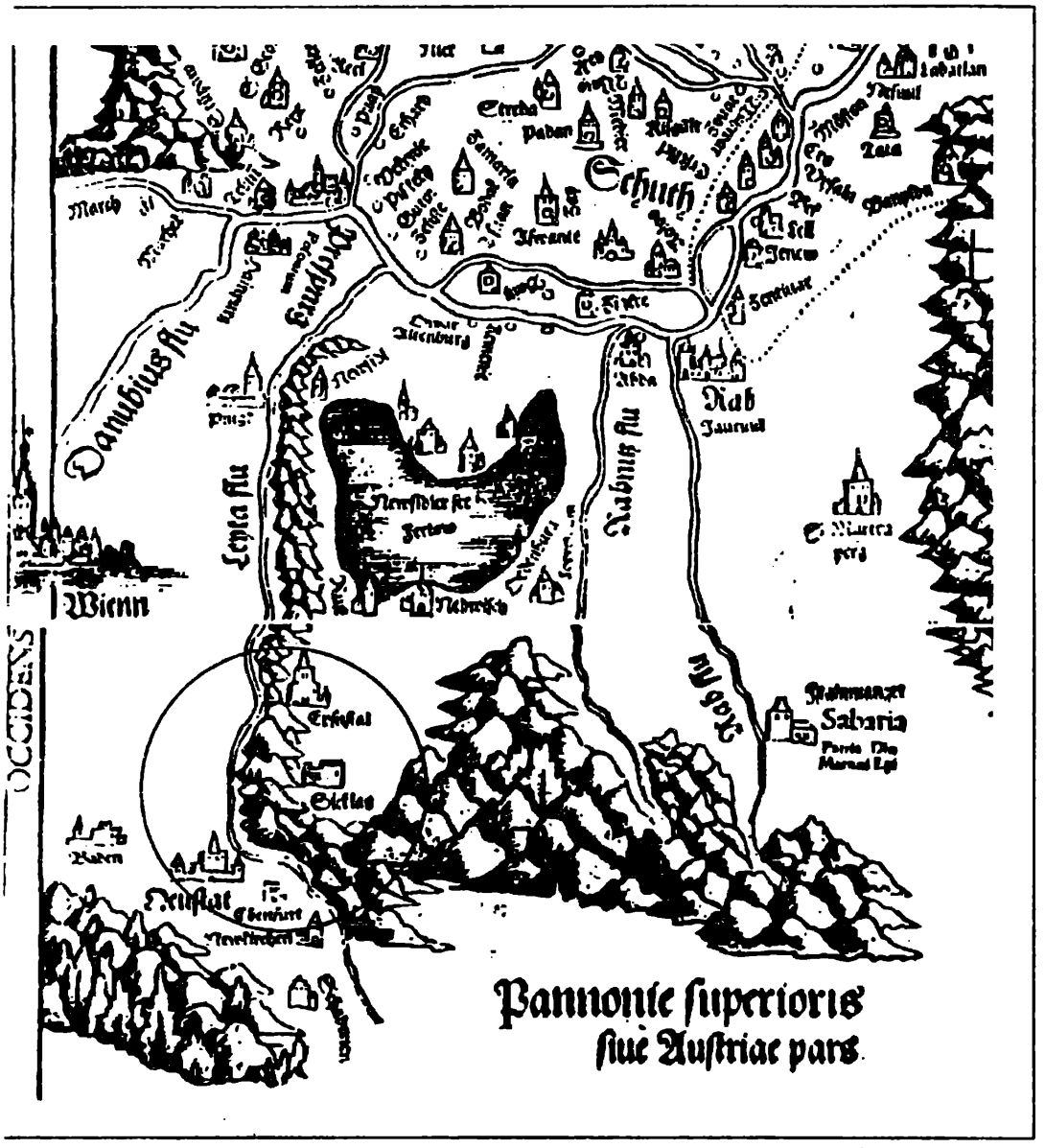

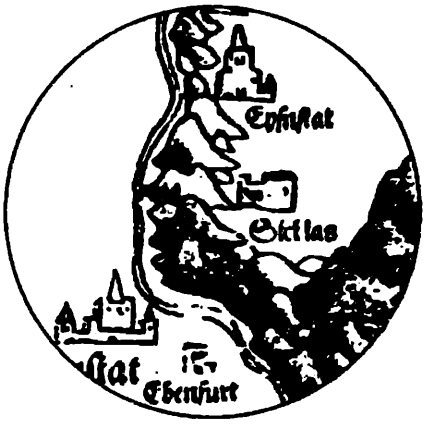

Részlet Lázár deák térképéből, 1526.
A nyugati határ.

Igy lehet *Pogányzár*, vagy a *Kisalföld kulcsa*.
Franciaországban, Chálon-sur-Marne közelében, ahol hivatalossá vált vélemény szerint a catalaunumi csata zajlott le, a turista látványosságok közé tartozik, ha sok látnivaló nincs is rajta, az u.n. *Camp d'Attila*, egy patakmenti „prehistorikus" földsánc.

A biztonság a menekültek számára azonban csak ideiglenes volt.

Qui cum timerent occidentis naciones, ne eos invaderent ex abrupto, ad Erdeelew intraverunt, non se Hungaros, sed Zekul alio nomine vocaverunt.

Féltek a nyugati nemzetektől, hirtelen rájuk ne támadjanak, bementek hát Erdőelvébe, s nem hivták magukat magyaroknak, hanem más névvel székelyeknek. (Geréb)

...akik mert féltek/félhettek, hogy a nyugati nációk nehogy megtámadják őket, *Erdélybe?* mentek, és nem „hungarus"-nak, hanem *zekul/székelynek* nevezték másként magukat.

Féltek a nyugatiak támadásától? Akkor ezeknek valahol a közelben kellett lenniök. Először hagyjuk el az ismert fordítás „Erdőelve" találmányát, ami Erdély behelyettesitésére jött divatba. A harcot vesztett hun sereg biztosan nem ment Attila halála után Erdélybe, mert azt Bizánc egyetértésével egykori szövetségeseik, most ellenfeleik, a Wisla folyó környékéről délre lehuzódótt *gepidák* szállták meg és vették ott át az uralmat.

Adjunk lehetőséget. P. magister szójátékainak. Az előző mondatba beleillesztette a *campus* mellé a magyar *mezei* szót, most egy *erdő*-féleséggel van dolgunk.

Erdee-lew, ee = é vagy ő, viszont a latin nyelv nem használ *w* betűt, ami kiejtéssel lehet *u* = y Erdee-l(e)u, = Erdély. Vagy másolási elirás, esetleg latin-magyar keverék szó áll előttünk? Vagy a *w* = görög *omega*, és ezesetben *erdő + leo = oroszlán* összetételt kapunk. Lázár deák térképén a *Nagy/Vértes Erdő*-ben egy *Oroszlankw* irású helynevet találunk, ami a mai Oroszlános-nak felel meg.

Maradjunk az adott lehetőség mellett, hogy a harcból megmenekült háromezer férfi tanácsot tartva, biztonságosabbnak tartotta, hogy a termékeny sikokról több védelmet adó erdőkbe költözzön át. Két lehetőség adódott: keleten a *Nagy-Erdő* (Vértes-Bakony), nyugaton a *Dráva-Erdő /Drauwald.* Utóbbi nevével a 9.században találkoztunk, mint őrgrófsággal a magyar határon, az Őrség szomszédságában.

Esetleg nem véletlen a régi dal:
„Zöld *erdőben*, *sik mezőben* sétál egy madár, micsoda madár?
Kék a lába, zöld a szárnya, engem odavár."

Az Őrségben, amelynek lakói őslakóknak tartják magukat és a Bakonyban Zircen a cimer egy sétáló?, egyik lábát emelő *vándormadarat, a darút* ábrázolja. (Érdy Miklós tanulmánya a darúmadárról.) Dráva, németül *Drau* betűcserével darv= darú. Közelében *Sik*-lós mezeje.

Lenti kép viszont Sebastianus Münster Cosmographia-jából származik *India* tárgyalásánál (1585 o.) „Egyesek szerint a darvak eredete a Nilusnál keresendő, mások szerint a Ganges partjain van lakóhelyük." Majd csodálatos történetek fűződnek hozzájuk. A sereg vándorútja a Pontus, a konstantinápolyi tenger, Thrácia s „eljutnak hozzánk". Átvitt értelmű elbeszélés, vagy természeti megfigyelés?

Véletlen-e, hogy az új honfoglalók a 9. században harc nélkül foglalták el *Attila városát*, majd a hadak kiismerik magukat a

Vértes vidékén, ahová a crimhildi csatában megvert hun had egy része telepedett, új birtokosát *Eleud/Előd*-nek hivják?

Beköltözve az *erdőbe*, nem nevezték magukat „hungarus"-nak, hanem „zekuli"-nak (sic-uli). A szókezdetben az ősi SaCa név mássalhangzóit találjuk. *Eleud/Előd* dédunokáját is, aki a Vértesben várat épített, *Sac*-nak hivták.

A Krónika (21) következő mondata meglepetést hoz, mert a forditás „gyülölet" szava légből kapott.

> In vita quidem Atyle infesti fuerant ipsi huni occidentali nacione.
> A nyugati nemzetség ugyanis *meggyülölte* a hunokat Attila életében (Geréb).

Másként: (Quidem=) tudvalévő/*biztos, hogy Attila életében egy nyugati nép támadásának voltak kitéve maguk a hunok.*

A nyugati veszélyt a vezegótok jelentették, akik 376-ban menekülve hagyták el Dáciát a hunok elől, majd a Balkán félszigeten, később Pannoniában telepedtek le, onnan vándoroltak Itáliába, majd Galliába és a catalaunumi csata tényleges vesztesei voltak. Attila halálával hirtelen változott helyzet. A pannoniai hunok a gótok harapó fogójába kerültek. Nyugaton voltak ellenségként a vezegótok, a Kárpát-medence keleti felében a gepidák győzelmével uralmukat veszítették, azokon túl az osztrogótok éltek, így a meotiszi óhazától elvágva, magukra maradtak.
Képes Krónika:

> Isti etenim Zekuli Hunorum sunt reidui, usque ad aliorum hungarorum reditum, in campo prefato conmorantes. Dum ergo Hungaros iterato in Pannoniam redire cognovissent, in Rutheniam eis occurrerunt, conquestrantes simul Pannonie regionem. ...
>
> „A székelyek tehát a hunok maradékai, akik a többi magyarok visszatéréséig az emlitett mezőn tartózkodtak.
> Mikor tehát megtudták, hogy a magyarok ismét visszatérnek Pannoniába, elébük siettek Rutheniába, együtt hóditották meg Pannonia tájait." (Geréb)

Az előző mondatban azt olvashatjuk, hogy az emlitett férfiak nem „hungarus"-nak, hanem seculi-nak nevezték magukat, itt pedig azt találjuk, hogy a „hunok" maradékai voltak, akikhez a „hungarus/magyarok *visszatértek*. Vizsgáljuk pontosabban a mondatot, s megint kétértelműségekkel találkozunk:

A székelyek a hunok maradékai, akik – *míg a többi/másik magyarok hazatértek* – a fentemlitett mezőn maradtak.

Kik a „másikak, a többiek", akik *hazatérnek* vagy *visszatérnek*? A *redire* ige nem egyértelmű. Mikorra vonatkoztatható a *hazatérés*? Jordanes *Gót történeté*-ből (50) ismert, hogy a bizánci császár Marcian (450-57) elhatározásával Attila fiainak uralma alá került a Keleti Kárpátokon túli terület, ahol az egykori Scythiában az osztrogótok ugyan hun fennhatóság, de saját fejedelmeik alatt éltek.

Azonositsuk a keletre „hazatért" Attila fiakat a hungarus/magyarokkal, akik a gepidák ellen vesztett csata után távoztak Erdélyből *Etelközbe*, ahonnan viszont az osztrogótok betelepedtek Pannoniába. Ennek okából is az itt maradt „hun utódok" a nagyobb biztonságot nyujtó erdőkbe mentek, és állandó harcban álltak a gótokkal (Jordanes), majd utódaik a 9. században a „visszatérő magyarok" elé siettek.

> A *redire* ige kétszer fordul elő a mondatban. Némileg ismerve P.magister stílusát, mondható, hogy biztosan nem alkalmazza a szót kétszer ugyanazon értelemben.

A *hun* és a *hungarus=magyar* névzavar úgy válik érthetővé, ha az első kötetben kifejtett Képes Krónikabeli adatokat vesszük alapul, miszerint a Meotiszban a közös apától és két anyától származó *atyafi*, Hunor és Magor két testvérlányt vett feleségül, s az utódok *hun-gar* egyesített név alatt egymással sógorságban, komaságban voltak, mindenki rokona lehetett, vagy volt mindenkinek, de *férfiágon számontartották a két ősapától való származást.*

A Kárpát-medencéből tehát Attila halála után eltávozott a magyar ág, visszamaradtak a *hunok, akik sycul/zekulnak nevezték magukat.* Miért épen így? Két felelet kivánkozik:

1. A hunok több generáció óta éltek Pannoniában, ahol megelőzően a *Gomár-utód gall/kelta Sic-ambria állam* létezett, ahonnan a Kr. előtti 6-5. században nyugatra távoztak a férfiak, visszahagyva asszonyokat és gyermekeket, ami nem először történt a történelem folyamán. A felnövő új generációk a Kr.e. 1. században római uralom alá kerültek, saját hazájukban *szolganépek* voltak. A rómaiaknak törvények tiltották a legyőzött népekkel való házasságot. Alattvaló helyzetükből a hunok szabadították fel őket, akik egybekeltek a nép asszonyaival. Az utódok teljes jogú emberek lettek..

2. A „sekul" elnevezés származhatna a latin *seculum/seclum* szóból is, aminek jelentése 1. a nemzett nemzedék, faj, 2. emberkor, egy nemzedék élete, 3. korszak, korszellem, 4. évszázad = hosszú korszak, ami vonatkozhatott a hunok ca 100 éves uralma alatt a Kárpát-medencében született utódjaira.

Ezeket a változatokat figyelembe véve, úgy határozhatnánk meg a *székely nevet,* hogy a név viselői *a Pannoniát elfoglaló hungárusok hun ágának az őslakos asszonyoktól született utódjai* voltak. Vereségük után országukat Kelet-Róma vonta fennhatósága alá vonta, oda először osztrogótokat telepítve, s a magyarok visszatéréséig 400 esztendő leforgása alatt longobárdok, avarok (568-796), váltották még egymás kezéből a hatalmat, míg a 8. században a nyugati Karolingok pusztították el országukat.

A görög krónikákban az avarok megjelenése idejétől tűnik fel a a *sclau/sclav* megnevezés, ami az idők folyamán minden saját hazájában legyőzött és jogvesztett népnek jelzője lett. A magyarázat egyenlőre hiányzik. A tudomány a szklávokat a *szláv nyelvű népekkel* azonosítja, de a Kárpát-medencében való megjelenésükről semmiféle reális és kézzelfogható megoldást nem tud nyujtani. A székelyek névjegyét viszont megtaláljuk egész Nagy-Magyarország területén.

Bakay Kornél: Kik vagyunk? Honnan jöttünk? cimű könyvében (49-52 o.) egész gyüjteményt sorol fel a kárpát-medencei, így a dunántuli székely telepnevekből.

Prokopius: Gót háborúja-ban, (I.27.) külön emliti a *hunokat és a sclavéneket.* Utóbbiak a 6. században a Duna közelében laknak. A vizsgálat kivül esik a jelen fejezeten.

Még egy kérdés adódik, az 5. századi hunokkal kapcsolatban. Ha a gyülekezőhely a határmenti *Siklamezeje* volt, hol zajlott le a krimhildi csata? Véletlen-e, hogy 70-80 km távolságban ettől, a Duna-Morava háromszögében létezik egy ismert csatatér, ahol a 13. században Habsburg Rudolf és a cseh Ottokár között zajlott le IV. Kun László részvételével egy Európára nézve sorsdöntő ütközet, ahol a 19. század elején Napoleon aratott győzelmet a Habsburgok felett, s ennek magyar neve Morvamező, németül *Marchfeld,* mint a latin *campum* szó átvitt értelmében lehet: Marsmező. Lehetséges lenne, hogy itt ütköztek meg a gótok, gepidák, rugierek, svábok, hunok, alánok és herulok? Nem biztos, de nem lehetetlen. Jordanes szerint (50) Pannonia folyója, a *Nedao* mentén történt az ütközet. Nem sikerült az azonositása. Négy folyó jön számitásba: 1. Duna, 2. Rába, 3. Sár/Séd, 4. Dráva. Lehetséges volna, hogy valamikor a másolás idején elírás történt és Na-Da-o szótagcserével a Da-na-o = Duna lenne? Más megoldás hiján, ez sem lehetetlen.

A Gesta Hungarorum 35. fejezetében a Felvidéken, Nyitra városa közelében találkoznak a magyar hadak a sclavokkal, ott ahol a Turmas (Zsitva) folyó a Nytre folyóba (fentről) folyik,

...viderunt habitatores illius prouincie Sclauos et Boemos eis obsistere cum adiutorio ducis boemorum,
quia mortuo Athila rege terram, que iacet inter Wag et Gron a Danubio us-

que ad fluuium Moroua, dux Boemorum sibi preoccupauerat et in unum ducatum fecerat et tunc tempore per gratiam ducis boemorum dux Nitriensis factus erat Zubur.

„látták, hogy annak a vidéknek a lakói: szlovének és csehek a csehek hercegének a segítségével szembeszállanak velük. Tudniillik Attila király halála után azt a földet, amely a Vág és a Garam között a Dunától egészen a Morva folyóig terül el, a csehek hercege foglalta el és egyetlen hercegséggé tette. Abban az időben a csehek hercegének kegyelméből Zobor lett a nyitrai vezér." (Pais)

Másként:

... látták a birtokosait/lakóit annak a provinciának: a szklavokat
és a bohemeket azok (a sclavok) ellen harcolni a bohemek hercegének helytartójával,
merthogy Athila király halálával a földet, amely a Vág és Garam között fekszik, a Dunától a Morva folyóig a bohemek hercege magának elfoglalta és egy hercegséggé tette
és annak idején a behemek hercegének kegyelméből Nyitra vezére Zubur volt.

Megtévesztően hat, hogy a behemek hercege Attila halála után foglalta el a Garamig terjedő területet, ahol egykor markománok, kvadok, szarmaták éltek és harcoltak a rómaiak ellen, majd longobárdok és avarok váltották egymást. De tudjuk, hogy lerövidített szöveg áll előttünk. Attila legkisebb fiában Csabában halt meg végleg, mikor a karoling Pipin hadai legyőzték a *késő avarokat*, akik egy része a Dunától északra levő hegyekbe menekült, ahol a Garam folyóig terjedő területet a *morvák hercege* vette birtokába a 9. század első felében.

ZUENTIBALD – SZVATOPLUK

Térjünk vissza a 871. esztendőre, mikor a Fuldai Évkönyv szerint Zuentipolug hűtlenség vádjával Karlmann fogságába került. Ezalatt a „sclavi autem marahenses" azaz a *sclavok mármost marahensek*, egy bizonyos *Sclagamar*-t kényszeritettek a hatalom átvételére, aki Karlmann vazallusaitól, Engilschalktól és Wilibaldtól vereséget szenvedett. A Scla-Gamar név első felében a Sekel/Sicla szavakra bukkanunk, amiből következtethető, hogy a hun utód *siculok* a saját fajtájukból választottak fejedelmet, míg a második rész a bibliai ősapára, Gomárra utal, ami kiejtési különbséggel *Gömör* is lehetett. A Gestából (15) pedig tudjuk, hogy a *hun Ketel* ott, ahol a Vág a Dunába ömlik, várat épitett, amit *Komárom*-nak nevezett el. A nevek nem véletlenek. Utóbbi a korai európai térképeken „Gomora" irásmóddal is található.

A német krónika szklávjai, a Felvidéken lakó hunutód székelyek, az ujonnan keletkezett politikai helyzetet kihasználva önállósulni igyekeztek. A szerencse ekkor nem kedvezett nekik.

Fuldai Évkönyv **871**:

„Időközben Zwentibald, mivel az ellene felhozott vádak bizonyithatatlanok voltak, királyi ajándékokkal megtisztelve visszatért országába. Magával vitte Karlmann egy hadát is, hogy azokkal Sclagamar ellen harcoljon, mint azt megigérte, ha hazájába visszatérhet. Miután bevonult Rastiz városába (Dévény?), nem Schlagamar ellen fordult, hanem a mit sem sejtő bajorokra támadt, sokat foglyul ejtett, sokakat megölt. A sereg elvesztésének hirére Karlmann kénytelen volt a túszokat Zwentibaldnak visszaadni, míg hozzá csak egyetlen személy, az is félhalottan érkezett vissza."

Következtetve, Zwentibaldnak, ha megakart szabadulni a fogságból, nem volt más lehetősége, mint a hűbéri eskűtétel. Majd visszaérkezve a bajor hadakkal, akikről a morváknak már megvolt a tapasztalatuk, és bemenve egyedül elődjének, Rastiznak városába, élete a lakosság kezében volt. A nép a váratlan helyzetben inkább volt hajlandó a németek, de nem a saját maga által megválasztott új uralkodó ellen hadba vonulni, így Zwentibaldnak nem maradt más választása, mint az eskűszegés. Hogy ezt már fogságában így

gondolta ki, vagy az adott helyzet hozta magával, nem tudhatjuk.

„Ez év októberében a király a bohemek ellen küldött hadat, akiknek szándékában volt, hogy betörjenek a Birodalomba",

irja a krónikás. Az indok alig hihető, már csak azért sem, mert a *marahenzi szklávok* ekkor ünnepeltek egy esküvőt Bohemia hercegének (I. Borschiwoi 871-894, felesége Szent Ludmilla † 927) leányával. Ilyenkor nem szokás hadba indulni. A vő legény neve nem kerül említésre.

A német „lovagok" üldözőbe vették a menetet, akik a legközelebbi erőditménybe menek" - k. De annak védelmi rendszere megnehezitette a bejutást, igy felkantározott lovaikat, számszerint 644-et visszahagyták és *pajzsaikat eldobva* futással mentették életüket. Az üldözők mindezt birtokba vették és vidáman tértek vissza táborukba. –

872-ben a „marahensi sclavok" elleni ujabb hadjárat vereséggel végződött, s néhány menekülő grófot a vidék *női* lovaikról lerángatva furkósbottokal vertek el. Ezután segédcsapatok mentek a frankoktól Karlman segitségére, egyik részük *a szklávok,* másik *a bohémek ellen.* Ezuttal „Isten segitségében bizva" öt herceget győztek le, tömegek menekültek, sokan a Waldaha/Moldva folyóba fulladtak. Miután annak a *provinciának* nem kis részét elpusztitották, sértetlenül tértek haza. A *szklávok ellen* küldött másik rész azonban nagy nehézségek között visszafordult. Mialatt Karlmann gyilkolt és tűzzel pusztitott, Zwentibaldus észrevétlenül rajtaütött a Duna partján a hajókat őrző bajorokon, foglyul ejtve vagy megölve őket.

A bohémek újra frank uralom alá kerültek, mig a szklávok legyőzése ezuttal sem sikerült.

874-ben Zwentibald követeket küldött II. Ludwig királyhoz békét kérve és évi adó fizetést igérve. Ugyanekkor érkeztek a behemek követei is, akik szintén békés elbocsájtást nyertek. Néhány békés esztendő következett.

876-ban meghal II. Lajos. Országa (hämophiliában szenvedő) fiai között három részre oszlik (bajorok, svábok, frankok).

Ezt követően a Birodalom északi részein megindulnak a lázadások a „sclavok", mármint linonok, siuslok, daleminciek, valamint a behemek és szorbok részéről, amit ismételten nagy emberirtás követ. Ezuttal a sclav elnevezés a saját hazájukban legyőzött törzsekre vonatkozik. Európa népei ki akartak szabadulni az Új Róma általi rabszolgaságból. Közben a normannok pusztitják a nyugati tájakat.

879-ben Karlmann a bajorok király elvesziti beszélőképességét, a következő év márciusában meghal. Országát Ludwig örökli.

882 január 18-án üstökös jelent meg az égen. 20-án a betegség elhatalmasodván, meghalt Ludwig a frankok királya.

A Fuldai Évkönyv folytatása az *Altaichi Kézirat.*

A halálhirre hazasietett Italiából a harmadik testvér III. Karl/Károly, aki ekkor már a császári koronát viselte s a svábok mellet uralma alá kerültek a frankok és bajorok is. Rajta kivül a Karoling családfának egyetlen férfitagja élt, *Arnulf,* a 880-ban elhalálozott Karlmannak házasságon kivül született fia, aki mint *a bajorok fejedelme* résztvesz ez évben a császár normannok elleni hadjáratában.

A hadjárat döntetlenül végződik. Közös megegyezés után *Siegfried, a normannok királya* felveszi a kereszténységét. Keresztapja a császár volt.

A következő esztendőben III. Károly visszatért Itáliába, ahol „az apostoli szék püspökét, Johannest, akit rokonai már korábban megmérgezni akartak, most agyonütötték", (szószerint vehető: kalapáccsal fejbeverték, amibe belehalt). A császár egy tusciai lázadás miatt, valamint járvány ürügyével, ami saját testőreit sem kimélte, hazatérésre kényszerült. Az év eseménye volt még, hogy *kegyetlen* háborúval (cum crudeli bello) harcoltak rokonok egymással, amiknek említése csak azért érdemel

figyelemet, mert a nyugati történelemirás napjainkig a hunok és magyarok kegyetlenségét nem győzi eleggé hangsúlyozni, holott a saját portájukon is lenne elég takarítani való.

A **884**-es évnél találjuk a Pannoniára vonatkozó eseményeket visszamenőleg is, amikkel már fentebb találkoztunk. Folytassuk most Zwentibaldusnak, a morvák hercegének történetét, aki tiz év mulva, a Képes Krónika szerint, a magyarok elleni harcban vesztette életét. Kinek van „jobban" igaza? P. magisternek, akinek 11. századi irását másolja az Anjou-kori krónikás, vagy korunk történészeinek, akik ezt az elbeszélést, mint valótlant elvetik?

Mint már emlitésre került, III. Károly megerősitette *Arbon grófot* az Ostmarkban, akit Karlmann egykori vazalusainak, Engilschalk és Wilibaldnak *fiai* elűztek, amiért az őrgróf Zwentibaldussal, a morvák hercegével kötött barátságot, aki hamarosan meginditotta a háborút. A harci események szinhelyéről csak annyi tudunk meg, hogy Engilschalk három fia közül a középső *a Duna északi oldalán* esett fogságba Wezzilo gróffal együtt.

„A morva had *vezérének parancsára* felégetve mindent elpusztitott, majd a *Dunán túlra ijjászokat* küldött, s ahol *a fiak birtokait* találták, a tűz martalékává tették. Ez a bosszú egy éven át tartott."

Hol voltak a fiak birtokai? Annyi állapitható meg biztonsággal, hogy a Dunától délre, ami lehetett a Dunántúlon vagy a Lajta-Enns közötti területen, az egykori Noricumban.

Némi nyomot ad a latin szövegben *Arbon* gróf neve, akit a német forditás „Arbo"-nak nevez, aki már 882 óta birtokon kivül van, s aki a további hadjáratokban egyáltalán nem szerepel. Mivel az események Pannoniában történnek„ jogos a kisérlet, hogy nevét magyar hangzattal *Arabon*-nak ejtsük, és ezáltal máris *A Rabus/Rába* partján, *Győr/Jaurinum*-ban vagyunk. Innen űzhették el a bajorok *Arbon urát.*

ORBIS LATINUS: Arabonensis comitatus, Javariensis com. = Rába megye = Győr megye.

Ennek következménye volt, hogy *Engilschalk* gróf *fiai* visszavonultak, és elhatározták, hogy *Karlmann király fiának Arnulfnak* vazallusai lesznek, aki *ezidőben Pannoniát birtokolta.*

„...reccesserunt statueruntque fieri homines Arnolfi, Carlmanni regis filii, *qui tunc Pannoniam tenuit.*"

Zwentibaldus ez ellen tiltakozva, követeket küldött Arnulfhoz, ahol azonban visszautasitásra talált. Ezért csapatokat toborzott Sclav-ország minden részéből, (német forditás: „*Slaven* gesammelt hat") és nagy katonai erővel betört Pannoniába. Itt „embertelenül és vérszomjasan mint egy *farkas* öldököl, pusztit, rombol és megsemmisiti *tűzzel* és *karddal* annak nagyobbik részét".

„Itaque dux non diu collectis ex omni parte Sclavorum copiis magno cum exercitu invadit Pannoniam, ..."

Figyeljünk a részletekre! Az első alkalommal *szkláv* ijjászok a vezér parancsszavára pusztitották a Dunától délre a németek birtokait. Másodszor *Sclavorum* minden részéről lett gyüjtve a had, amely betörve Pannoniába, ezutta! *karddal* harcolt. Hova lettek a *hunutód székely* ijjászok? Azon esztendőben mikor a feljegyzés történik, mondja a krónikás, tehát

884-ben, a herceg ujabb hatalmas sereggel tört be Pannoniába, hogy mindazt, ami még megmaradt farkastorkával elnyelje. Ebben a hadjáratban akkora sereggel jött, hogy reggeltől estig tartott a felvonulása. *12 napon keresztül rabolta Arnulf országát,* majd visszavonult, de seregének egy részét viszszahagyta a Dunánál. Erről értesülve *Megingoz és Papo* (a korábbi ostmarki őrgrófok fiai) a pannoniaiakkal! *nem elég elővigyázatosan* vonultak ezek ellen, de *előnytelen helyzetbe kerültek*, legyőzték őket és elmenekülve a Rába folyóba fulladtak.

A Rába folyót alapul véve, a menekülés ide keleti irányból történt és a morva hadak Komárom, Szőny, Almásfüzitő táján léphették át a Dunát s a 12 napos pusztitás után Tatán hagyhatták a sereg emlitett részét, ahol Megingoz és Papo a helyi lako-

sággal együtt megtámadták őket, majd legyőzve elmenekültek. Feltételezetten a grófok birtokai/várai a Vértes-erdeiben voltak, amiket elhagytak, s ahová Árpád Eleudut küldte. Egyedüli menekülési lehetőség volt az Által-ér mentén Mór iránya, - ahonnan tíz év mulva a magyar hadai érkeztek - s onnan nyugatra egy rábai átkelő hely. – Papo neve sem kerülheti el figyelmünket. Birtokait gyanithatjuk Pápa környékén is, majd a Rába menti *Pápocon*, ami esetleg a tragikus haláleset után kapta nevét.

„Arnulf országában" hiányzott a lakosság védelme, mert a további elbeszélés szerint „ebben a pusztító hadjáratban sokan fogságba estek és a béke megszegésével

Pannonia két és fél éven át a Rábától keletre alapjaiban semmisült meg."

Majd következik a kegyetlenségek felsorolása, amiktől tekintsünk el. Ugyanez évben III. Károly császár személyesen értekezik Zwentibaldus-szal, az *Altaichi Kézirat* szerint „prope flumen Tullinam Monte Comiano", a *Bécsi Kézirat* szerint „in terminis Noricorum et Sclavorum", vagyis a két ország határán. Ha a két adat azonos, úgy a 9. században Tulln-nál volt a *hun/székely* határ. Zwentibaldus országának *Marahensium Sclavorum* a neve.

A herceg hűségeskűt tesz a fogadalommal, hogy a császár életében nem tör ellenséges haddal annak országába. Ennek azonban ára kellett, hogy legyen. Feltételezéssel élve, a császár a morva területen kivül a hercegnek adja az elfoglalt és elpusztitott pannoniai Lajta-Vértes tartomány hűbéri birtokjogát és az Enns-Mura-Lajta-Duna közti területet, az egykori Norikumot.

Ugyanitt és -ekkor a Dráva-Száva közének birtokosa *Braslavo herceg* is vazallusi eskűt tett a császárnak, aki dolgát végezetten *Carentam*-on (Carniolia) keresztül Itáliába távozott, s Paviá-ban ünnepelte Krisztus születésnapját. Ezzel végződik az év története a német krónikában.

De még egy fontos adatunk van erről az esztendőről a Gesta Hungarorum 7. fejezetében, *De egressii eorum:*

Anno dominice incarnationis
D.CCC.L.XXX.IIII.
sicut in annalibus continetur cronicis-
Septem principales persone
»qui hetumoger vocantur
egressi sunt de terra Scithia
versus occidentem.

Az Ur megtestesülésének 884. évében,
amint az év szerint jegyzett krónikákban
irva vagyon,
a hét fejedelmi személy, akik
hétmagyarnak neveztetnek,
kijött Scytia földjéről nyugat irányába.

Egyenlőre hagyjuk figyelmen kivül a hét fejedelmi személy indulásának okát és útjuk irányát. Ez a Biborbanszületett császár elbeszélésében sem derül ki. Nem tudjuk meg, miért indultak meg olyan hirtelen Árpád hadai, a kazár kánhoz hivatott *Lebedi* visszatérését meg sem várva. Nem eshettek úgy a dolgok, hogy a Pannoniába küldött székely ijjászok nem tértek vissza otthonaikba, hanem az alkalmat kihasználva, innen indultak segitséget kérve Árpád hadai elé?

885-ben egy nagyon figyelemre érdemes esemény történik. *Arnulf, Pannonia ura,* akinek birtokait Zwentibaldus keresztülkasul pusztitotta, most bajor nemesek jelenlétében békét köt ellenfelével, megerő sitve annak birtokjogát. Ennek valami rendkivüli oka kellett, hogy legyen.

887 a nagy változás éve. A német választófejedelmek letérnek a III. Károly iránti hűség útjáról, aki visszalépni kényszerül és királlyá válasszák *Arnulfot.*

Mi volt a nagy esemény háttere? Mikor a 885. évi bajor-morva szerződésben Arnulf elismerte Zwentibaldusnak a császártól kapott hűbérjogát a székely és marahensiumi területek felett, ennek feltétele volt további igéretek mellett, – kétségtelen akkor egy titkos megállapodásban – hogy a morvák hercege semleges marad a trón megszerzésére irányuló kisérletben III. Károllyal szemben.

888-ban *Arnulf* (887-99) az új német király

az év húsvétját Regensburgban ünnepelte. Itt fogadta a bajorok, a keleti frankok, szászok, thüringiaiak, alemannok és *magna parte sclavanorum, = a sclavanok nagy részének* legelőkelőbb-jeit. (Voltak, akik hiányoztak!)

890-ben a böjti időben Arnulf király Pannoniában Zwentibaldussal seregszemlét tartott egy *Omuntesperch* (Ó-hegy? Mons = Berg? Altenburg?) nevű helyen. Mi volt ennek a közelebbi oka? Kik ellen akartak háborúra készülni? Az Altaichi Évkönyv nem közöl többet, viszont *Regino* krónikája, amit P. magister ismert, erről és még másról is tanuskodik. Nála Zwentibaldus írásmódja Zuendibolch-ra változik.

Regino:

> „A.d. DCCCXC Arnulfus *rex* concessit Zuendiboich *Marahensium Sclavorum regi Behemensium, ...*"
>
> Az Ur *890.* esztendejében Arnulf király lemond *Zuendibolchnak, Marahensium Sclavorum királyának javára Behemensiáról, amelynek népe eddig a törzsnek saját fejedelme alatt élt és a frank királyoknak tett hűségeskűjét sértetlenül megtartotta. Mindezt tette azért, mert trónralépésekor bizalmas barátságban volt vele.*

A „bizalmas barátság" külső jele volt, hogy a morvák fejedelme 885-ben Arnulf házasságon kivüli fiának keresztapja lett. A gyermek a Zuendibolch nevet kapta. A *Bajor Krónika* szerint egyuttal a herceg lánytestvérét is feleségül kapta. Arnulf királlyá választása után tartotta szavát. A morvák hercege jogos ura maradt nemcsak a III. Károly által elismert területeknek, hanem hűbérül kapta hozzá Arnulf eddigi hercegségét, a teljes Pannoniát is. A *890* esztendőben birtokába került *Behemia* azaz a *Cseh-Medence népével* és a *király* cimmel együtt.

Hogy Arnulf valódi barátságból vagy kényszerhelyzetben cselekedett így, rövidlátás vagy politikai csel volt, biztonsággal nehéz lenne eldönteni.

Regino úgy folytatja, hogy „ennek a hirtelen támadt gazdagságnak eredménye volt egyrészt, hogy a behemi/csehek népe leszakadt a birodalomról, másrészt az új király gőgjében felfújta magát és Arnulf ellen fordult. Mikor ezt Arnulf felismerte, haddal támadt a morvák királyságára, és amit a városokon kivül talált, azt a földdel egyenlővé tette".

Regino ezt a hadjáratot a 890-es évnél, a fuldai krónikás 892-nél mondja el. Figyelemreméltó Regenonál, hogy Arnulf *nem a Sclavonorum Marahensiumot támadja meg,* hanem a *regnum Marahensium*-ot, azaz a Marahensia királyságot.

891. *Regino:*

> ... Arnulfus rex in Baioriorum extremitatibus morabatur, insolentiam Sclavorum reprimens.
>
> ... Arnulf király Bajorország legtávolabbi végein tartózkodik, hogy *feltünő magatartását a sclavoknak csirájában elfojtsa.*

Oka lehet, hogy a székely lakosság tud már a magyar hadak közeledtéről? Lázadás van kitörőben a Svatopluknak elajándékozott Pannonia miatt?

891. Fuldai Évkönyv

> Arnulf király elküldte követeit a *morvákhoz*, a béke megújitása végett.

Ennek létrejötte tette lehetővé, hogy a nyugati frankok (franciák) területére benyomult norman/dánok ellen vezethessen Arnulf háborút, amelyben „Isten segitő kegyelmével a keresztényeké lett a győzelem".

> Mig ezek oldalán *egy* ember esett el, addig a másik oldalon sok ezer vesztette életét, köztük két királyuk Siegfried és Gottfried. A hihetetlenül hangzó győzelem azáltal volt lehetséges, hogy az ellenfelet hátraszorítva egy folyóba fullasztották őket.

A **892.** év husvétja után a király *Keletre* vonult, hogy Zwentibaldussal találkozzon. Ez a *szokott módot* vonakodott, hogy a királyhoz jöjjön, megszegte szavát és minden korábbi igéretét.

Miért vonakodott a morva herceg? Ekkor

történhetett a magyarokkal történő kétszeres követváltás, aminek irodalmi formában elmondott történetét a Képes Krónika 27. fejezetében találjuk, a *Primus Capitaneus* cim alatt. (A kézirás a fejezetet négy részre bontja.) Erre Arnulf Brazlavo herceggel tanácskozott, hogy mikor és hol lehetne a morvák országába behatolni. Három fegyveres hadjárat lett tanácsolva, ami úgy érthető, hogy három oldalról történjen a támadás. A király julius folyamán frank, bajor és alemann sereggel betört Morvaországba. Ekkor találkozunk először a Fuldai Krónikában a magyarok nevével.

Hogy ez a Braslav herceg azonos-e a 884-ben Zwentibaldussal egyidejűleg III. Károlynak hűségeskűt tett herceggel, aki annakidején a Dráva-Száva-közét birtokolta,hagyjuk egyenlőre figyelmen kivül.

„Rex equidem assumptis secum Francis, Baioariis, Alamannis mense Iulio Maraviam venit; ibi per IIII epdomadas cum tanta multitudine - *Ungaris eciam ibidem ad se cum expeditione venientibus* -, omnem illam regionem incendio devastandam versabatur."

... itt négy héten át ezzel a hatalmas túlerővel keresztül-kasul vadászta/nyugtalanitotta,/félelemben tartotta (az országot), – *ez alkalommal magyarok is a hadjáratához csatlakoztak* – egész országát (a hercegnek) felégetve,kirabolva.

Magyar Kronológia 892: A magyarok Arnulf „keleti frank király" szövetségeseként háborút viselnek Szvatopluk morva fejedelem ellen s dúlják annak országát!

A magyar forditás kétértelmű, s úgy tűnik, mintha a magyarok lennének, akik a morvák országát dúlják. A latin szöveg világosan fejezi ki, hogy *a tettek Arnulf királyhoz tartozna és nem a magyarokhoz.* (versabatur egyesszám 3.sz.)

Hol tartózkodtak ezidőben a „csatlakozott" magyarok? Két lehetőség adódik. Az egyik, hogy ekkor hagyják el a Zagyva folyó vidékét, mert Szvatoplukkal nem sikerült a megegyezés, vagy már a Vág folyó balpartján lévő erőditményekben vannak, (GG 37: Sempte, Galgóc, Trencsén, Bolondóc és Bán), ahonnan *Huba vezér* vezetésével indultak a Morváig terjedő terület meghóditására.

Ez év szeptemberében Arnulf követséget küldött ajándékokkal a bolgárok fejedelméhez, Laodomir (Wladimir 889-93) királyhoz, a régi béke megújitása céljából. Ez kétségtelenül összefüggésben állt a magyar hóditással. Árpád hadai ekkor már a Körös-Tisza-Zagyva-Garam folyókig, megnyirbálták Bolgárország határait, most elérték a Morvát a német uralkodó meghívására. Ez volt az a területet, ameddig a bolgárok terjeszthették volna ki határaikat 863-ban Német II. Lajos idején. Élhetünk a gyanúval, hogy Arnulfnak tisztáznia kellett a helyzetet, a magyarokkal való szövetkezés miatt. A követség *ürügye* volt a bolgárok *sószállitása* a morváknak.

A német-bolgár kapcsolatok legegyszerűbb lebonyolitásának útja a Duna volt. Amig Pannoniát Karlmann, majd fia uralta, ez nem okozott nehézséget. Megváltozott a helyzet, mikor Arnulf királlyá választásával 887-ben egykori hercegségét Zuentibaldusnak adta, „mert bizalmas barátságban volt vele". A barátból azonban ellenség lett. Ezuttal a követek kénytelenek voltak a *Szává*-n lehajózni, mert a dunai hajózás kontrolálása a Dráva torkolatáig a morvák hercegének kezében volt, igy a németek a só szállitását a folyamon se ellenőrizni, se megakadályozni nem tudták volna. Követelésüknek be nem tartása, mármint a só szállitás megtiltása, a német-bolgár barátság veszélyeztetését jelentette, ami az adott politikai helyzetben már úgyis jelentőségét vesztette. A követek a következő év májusában tértek vissza, ami egy feltünően hosszú távolmaradás volt. Az év folyamán Wladimir királyt meggyilkolták.

A **893**-as esztendő nyugaton azt a változást hozta, hogy a király egy bizonyos *Engilschalk*-ot nevezett ki a *Keleti Tartomány őrgrófjának,*

aki korábban a morvákhoz menekült, mert ifjúi hévvel elrabolta/elszöktette Arnulf házasságon kivül született leányát. Vétke azonban megbocsáttatott.

A helyzetet először az teszi zavarossá, hogy a „Keleti Tartomány" megnevezés bizonytalan. Beletartozik-e Pannonia, vagy csak az Ens-Duna-Lajta vagy Rába-Mura folyók közötti terület – egykor Noricum – és ezidőben Marahensium értendő-e alatta?

Majd bonyodalmat okoz az okok összefüggésének keresésében, hogy a király által kinevezett új őrgróf viselkedése nem tetszik a *bajoroknak* és megvakitják, unokaöccsének pedig, mert követet küldött titokban Zuentibaldushoz, fejét veszik. Ugyanekkor a Moráviában elrejtőzve élő menekülteket Zwentibaldus alattomos elhatározással legyilkoltatja.

Az év folyamán Arnulf király ujabb hadat vezetett ellene, országát pusztitva, rabolva, de csaknem csapdába került és nagy nehézségekkel jutott haza. Magyar hadjáratról nem esik említés.

894-ben úgy a *fuldai krónikás*, mint *Regino* hirül adják Zwentibaldus halálát. Vizsgáljuk pontosan az első szövegét!

Zwentibaldus, dux Moravorum et vagina totius perfidiae, cum omnes regiones sibi affines dolo et astucia perturbando humanum sanguinem siciens circumiret, ultimum hortando suos, ne pacis amatores, sed pocius inimici domesticis persisterent, diem ultimum clausit infeliciter.

Zwentibaldus, a morvák hercege, kétélű, mindig szószegő, aki minden szomszédos tájon csalással és fortéllyal bujtogattott, izgattott, és embervért szomjazva járt körül, szerencsétlenül fejezte be az életét, mikor még arra intette az övéit, hogy nem legyenek a béke barátjai, hanem maradjanak meg az ellenségeskedésben szomszédjaikkal szemben.

Igy jellemzi a német krónikás a morvák *hercegét*, akit ő nem nevez királynak, mint Regino teszi, s aki a magyar krónikából ismert Svatoplukkal azonos. A következő mondat német forditása, ami szorosan hozzátartozik az előzőhöz, értelmében elfogadhatatlan.

Avari, qui dicuntur Ungari, in his temporibus ultra Danubium peragrantes multa miserabilia perpetravere. Nam homines et vetulas matronas penitus occidendo, iuvenculas tantum ut iumenta pro libidine exercenda secum trahentes totam Pannoniam usque ad internetionem deleverunt! (deleverint?)

Die Avaren, welche Ungarn heissen, zogen in dieser Zeit jenseits der Donau umher und *taten* viel Beklagenswertes. Die Männer und alten Weiber töteten sie insgesamt, nur die jungen schleppten sie wie Vieh mit sich, ihrer Lust zu fröhnen, und verwüsteten ganz Pannonien bis zur Vernichtung. (Rau).

A magyarok iszonyatos dolgokat művelve elpusztították Pannoniát. Volt még itt valamit elpusztitani, miután Zuatapolug farkastorkával minden elnyelt?

Az ige: *perpetravere* infinitiv formában forditható imperfekt/plural-ként? Perpetro: (in wohlbedachter Weise) vollziehen, vollbringen, zustande bringen, ausführen, verrichten, beendigen; végrehajt, elkövet, megtesz, egészen eligazit, (igy *békét kötni, háborút bevégezni)...*

Az avarok, akik ungari/magyaroknak neveztetnek, ebben az időben túl a Dunán bejárják/átutazzák a földet, hogy a sok bajnak véget vessenek,
(= a sok nyomornak/panasznak végetvetni)
mármint idős férfiak és nők halálra kinzásának, s hogy oly sok fiatal lányt mint igásállatokat fajtalankodva megkinozva és magukkal hurcolva, egész Pannoniát a megsemmisülésig elpusztitsák.

A mondat alanyai, a tettek elkövetői a vérszomjas Zuentopolug hadai voltak, akik korábban bajor területen rabolták a nőket s akiknek Pannonia népe 882 és 294 között kiszolgáltatottja volt.

A keserves állapotoknak a magyarok bejövetele vetett véget.

De a gyalázatot a Nyugat felelőtlen forditásokkal és értelmezéssel századokon keresztül a magyarságra kente, ami, napjainkig folytatódik és a saját tudósainktól utánoztatik.

A fuldai krónikás ebben az esztendőben úgy fogalmazott, hogy a magyarok *peregrantes* azaz átutazóban jártak a Dunántúlon. A hadjárat kétségtelenül Arnulf király beleegyezésével történt, aki ebben az évben Itália megszerzésével volt elfoglalva, s akinek a magyarok ezalatt kikaparták a tűzből a gesztenyét (Gesztes várának közelében), megszabaditva sógorától, Zwentibaldustól. Halálának oka elhallgatásra kerül. Majd a bajorok és a morvák az ősz folyamán békét kötöttek. Arról nem esik szó, hogy a tárgyalásokhoz a magyarokat is meghivták volna.

894 *Regino:*

„Circa haec etiam tempora Zuendibolch rex Marahensium Sclavorum, vir inter suos prudentissimus et ingenio callidissimus, diem clausit extremum; cuius regnum filii eius pauco tempore infeliciter tenuerunt, *Ungaris omnia usque ad solum depopulantibus.*"

Um diese Zeit schloss auch Zwendibolch, der König der mährischen Slaven, der klügste und listigste Mann seines Volkes, seinen letzten Tag;
sein Reich besassen seine Söhne nur kurze Zeit ohne Glück, da die Ungarn alles bis zum Erdboden verwüsteten.

A német szöveg fordítása:

Ezidőtájt Zwendibolch is, a morva szlávok királya, a legokosabb és legravaszabb/legalattomosabb embere népének, lezárta utolsó napját,
birodalmát fiai csak rövid ideig, szerencse nélkül (szerencsétlenül) birtokolták, mert a magyarok mindent a földig elpusztitottak.

A történelmi háttér ismeretének hiányában a fordítás így is elfogadható lenne, itt azonban másról van szó. A mondat második fele:

(Zwendibolch) *királyságát fiai rövid időn belül siralmasan a felére csökkentették,* (megvékonyitották), *s a magyaroknak* (dativ) *addig mindent a földig* (az utolsó lábig/talpig) *elpusztitottak/elnéptelenitettek.*

Az apa halála előtt intette fiait, hogy ne kössenek békét. S mivel vitán kivül áll, hogy a Marahensium Sclavonorum megszünt létezni, s a Kárpát-medencében létrejött a *magyar állam*, az sem lehet kétséges, hogy nem a letelepedni akaró magyarok pusztitottak, hanem a visszavonulók.

Zuatapolug (dux=) fejedelem *hűbér* uralkodásának tényleges kezdete a 871. év, halála 894-ben következett be, *királyságának, az u.n. Nagy-Moráviának élettartama négy esztendő volt*, Reginon kivül a többi krónikás számára emlitésre sem méltó.

Országának területe az egykori Avar Birodalomnak egy része volt, és összetevődött:

1. a Morva anyaországból, a Morava/March folyótól nyugatra, és esetleg keletre a Vágig.
2. ettől keletre a Sclavoniá-nak nevezett, hunutód székelyeknek felvidéki országából a Garam folyóig, amihez
3. 884-től Pannonia megszállt területe kapcsolódott. Ennek határa bizonytalan.
4. 887-ben Arnult trónralépésekor növekedett a *hűbéri birtokjog* a Dráváig.
5. 890-ben a frank fennhatóságból lecsatolt sclav Bohémiából (Cseh-medence és népe) és
4. a Marahensia tartományból, ami a Dunától a Muráig, és az Ennstől a Lajtáig vagy a Rábáig terjedt.

A 894-es esztendő eseményeihez tartozik még, hogy *VI. Leo* (886-912), a görögök császára követeket küldött Arnulf királyhoz. Az okot nem közli a krónikás.

Ennek háttere lehet, hogy a bizánciak elveszitették szövetségesüket, Zwentibaldot, mire a bolgárok új uralkodója *Symeon* (893-927) átlátszó ürüggyel azonnal háborúba kezdett. A bizánciak ekkor a magyar hadakat hívták segitségül, akik az ezévi harcokban Symeont legyőzték. A követjárásban a magyarok szerepe kétségtelenül téma volt, akkor is, ha a tárgyalások részleteit nem ismerjük. Bizáncnak ekkor érdeke volt a béke a nyugati uralkodóval.

Magyarország Kronológiájában olvashatjuk, hogy ezévben

"Szvatopluk morva fejedelem a keleti frankok ellen szövetséget köt a magyarokkal. (Fehér ló monda.)"

A német krónikák ezt a véleményt nem igazolják. Rövid további áttekintés a Fuldai Évkönyvből:

995. Juli, leválnak a bohemek a morváktól, „akiket Zwentibald a bajor nép kötelékéből erőszakkal leszakitott"
996. A magyarok a bulgárokkal hadakoznak. Arnulf császár lesz.
997. A bohemek segitséget kérnek Arnulftól a morvák ellen.
998. Testvérharc Zwentibald fiai, Moymir és Zwentobolch között.
999. A bajor hercegek betörnek Moráviába, elpusztitják az országot, ahonnan nagy zsákmánnyal távoznak.
900. A bajorok Bohemián keresztül törnek be Moráviába, három héten keresztül pusztitják azt. A magyarok ezidőben Itáliában vannak. Arnulf császár halála. Utódja a Gyermek Ludwig.
901. A morvák békét kérnek.

896-ban egy magyar csapat vereséget szenved a bolgároktól. A honfoglalás ezzel nincs összefüggésben.

898-900 között Morvaországban testvérharcok dúlnak és a bajorok pusztítják országukat. A Kronológiának a 900. év nyarára vonatkozó adata, miszerint

„az Itáliából hazatérő és az Alföldről elő nyomuló magyarok elfoglalják Pannoniát. Megütköznek *a Pannoniát megszállni akaró morvákkal* és elfoglalják a morvák Nyitra-vidéki hódításait, ..."

nem tekinthető másnak, mint minden realitást nélkülöző mesének.

A morvák és hunok, mint Gomár és Magog leszármazottai rokon népek voltak. Jogos a kérdés, hogy a 9. században a morvák pusztitották a testvérnép hunokat/székelyeket? Első olvasatra így tűnik, de arra is gondolhatunk, hogy *a morvák lengyel földről jött hercegének tettei* (KK 23) nem voltak összhangban *a legyőzött morva nép* akaratával. (A téma még nem befejezett.)

Magyarország Története: PANNONIA ÉS MORVAORSZÁG ELFOGLALÁSA fejezetében (597.oldal), a vitatható nézetek ellenére találunk egy alátámasztást a magyar-morva rokonságra.

Györffy: „A magyar-morva barátkozásra világosan utal Theotmár érsek levelében, sőt azt is felhozza, hogy a morva-szlávok egy része a magyarokkal társul és magyar módra beretválja fejét."

A magyar-morva rokonságnak a külsőségekben való megnyilvánulása, amit egy kivülálló tollából tudunk meg, alátámasztása Anonymus hitelességének, aki szerint a Felvidéken népi ellenállás Nyitra városáig, az idegen uralkodó helytartójának székhelyéig sehol sem volt.

Gesta Hungarorum (33) :

Árpád három hadvezérét küldte a hó doltatásra, „akik mikor látták, hogy a sok nép minden háború nélkül meghódolt nekik, nagy lakomát csaptak". (Pais).

Mentsük fel a 9. század végén a Kárpát-Medencében megjelent Árpád fejedelmet és vezéreit a vádtól, hogy ők döntöttek meg egy nagy szláv birodalmat.

SABARIA FORRÁSA

Maradjunk még a 9. század utolsó évtizedében, jobban szemügyre véve azt.

892. Fuldai Krónika

Rex equidem assumptis secum Francis, Baioarlis, alamannis mense Iulio Maravlam venit, ibi per IIII epdomadas cum tanta multitudine, *Ungaris eciam ibidem ad se cum expeditione venientibus,* omnem illam regionem incendio devastandam versabatur.

Arnulf király által 992-ben a morvák hercege ellen indított hadjáratnak magyar hadak szintén részesei voltak. De ne essünk tévedésbe, hogy együtt harcoltak volna a németekkel, lehet, hogy nem is látták őket, hanem a Zagyva folyótól felkerekedve lépésről-lépésre vették birtokba a Morva folyóig terjedő területet, tehát

Szvatopluk ebből az országrészből nem toborozhatott hadakat, mikor az év juliusában frankok, bajorok, alamannok együttesen indították a fegyveres támadást Morvaország ellen, azt négy héten keresztül pusztítva, felégetve.

Regino a 890. esztendőnél említi ezt a hadjáratot. A magyarokról nem tesz említést, de elmondja, hogy Arnulf mindent, amit a városokon kivül talált a földdel tett egyenlővé. Végülis, mikor a gyümölcstermő fákat gyökerestől irtatta ki, kért Svatopluk békét, mikoris fiát kellett túsznak átadnia.

Mindaz a terület amit ekkor a magyarok a Morva folyóig elfoglaltak, a század első felében, az avarok megsemmisítése után került a *morvák hercegének* birtokába, aki akkor Rastiz, esetleg elődje volt.

Még ugyanezen nyár folyamán megtörténhetett a Duna-Tisza közének elfoglalása, aminek elemzésére később kerül sor, majd 894-ben pontos haditervvel átlépték Árpád hadai a Dunát. Főhadiszállásuk a mai Buda területén tételezhető fel, ahonnan a sereg egyik része a Duna mentén délre ment a Dráváig, elvágva ezáltal minden esetleges bolgár vagy bizánci segitséget, a másik rész *Bezprem*-ben legyőzte és menekülésre kényszeritette az ott állomásozó „rómaiakat". (Hagyjuk őket egyenlőre figyelmen kivül.) Ezek eljutottak a Loponzo folyóig, ami lehetett a Rába vagy a Lappincs. Azon túl már Karantia tartománya kezdődött, ahová ekkor nem léptek még be. Zwentibaldust a meghóditott sávval, mintegy fallal elzárták a Dráva-Száva közén uralmat gyakorló Braslav hercegtől. Ezután ment a felszólitás a morva fejedelemhez, Pannonia területétének elhagyására. Az ajándékozott (nagyon értékes) fehér ló és a helyébe kért csekély értékű *viz és fű* irodalmilag kiszinezett történet valóságmaggal. Szvatopluk pontosan tudta a kérés jelentőségét, ezt a megadási felszólitást már a perzsák gyakorolták a szkiták és a görögök ellen, mint ezt Herodotos feljegyezte. Pannoniát fel kell adnia. De tisztában volt azzal is, hogy a magyarok harckészsége mögött Arnulf király áll.

Zwentibaldus/Szvatopluk harapófogóba került. Három hét leteltével bele lett kényszeritve a háborúba. A magyar hadak elhagyták Attila városát és a Százhalom környékén ütötték fel az előretolt tábort.

A Képes Krónika szerint (28) a morvák fejedelme segitséget kért „barátaitól". Ezek ekkor egyedül az uralma alatt lévő behemek voltak. A nyugati császár ellenség, a bizánci messze volt.

Árpád hadait azok a székelyek vezették, akik ismerték a terepet. „A csata a Duna közelében egy gyönyörü mezőn, hajnalban kezdődött. Isten segitsége a magyarokkal volt". Ezuttal Zwentiboldu/Svatopluk került, előnytelen helyzetbe és a Duna sodrában vesztette életét.

A Gesta Hungarorum 50. fejezetéből a Szvatoplukra vonatkozó részletek hiányoznak, de benne vannak a későbbi krónikában, mint erre a Quid plura!, kifejezés utal. A folytatás viszont a Krónikából hiányzik.

> Dux autem arpad et sui milites sic eundo iuxta montem sancti Martini castra metati sunt et de fonte Sabariae tam ipsi, quam eorum animalia biberunt.
>
> Aztán, ahogy így mentek Árpád vezér meg a nemesei, Szent Márton hegye tövében ütöttek tábort s mind maguk, mint állataik ittak Szabária forrásából. (Pais)

Árpád fejedelem és vezérei azután továbbmenve Szent Márton hegye *közelében* ütöttek tábort. Eddig nincs problémánk a szöveg értelmezésével. Pannonhalma és a Sokoróalja vidékén és egy *viz mellett* vagyunk. Az időpont, míg ide eljutottak a bánhidai csata után, napok, legfeljebb hetek kérdése volt. Tudjuk, hogy Szvatopluk fiai nem kötöttek békét, hanem visszavonulva mindent elpusztitottak a magyarok előtt. Ezért kellett az élelmet vadászattal és halászattal megszerezniök, mint ez fentebb megválaszolatlan kérdés maradt.

Az újonnan megjelölt haditábort tegyük a Rába partjára, ami felett a dombokról távolabbi tájakat lehetett áttekinteni.

Et montem ascendentes et uisa pulchritudine terre Pannonie nimis leti facti sunt, et inde egressi usque ad Rabam et Rauceam uenerunt, Sclauorum et Pannoniorum gentes et regna uastauerunt et eorum regiones occupauerunt.

Majd mikor a hegyre felhágtak, Pannonia földjének szépségét látva igen megörültek. A szlovének és pannonok nemzeteit meg országait feldúlták s tartományaikat elfoglalták. (Pais)

És látva szépséges földjét Pannoniának „nagyon megörültek"? Nem. Az örömet a *laetus* szó fejezi ki, itt a *letum/leti* = *a halálnak, az enyészetnek látványa* tárult szemük elé, personifikálva a szót: *az alvilág démonának/ördögének a tette volt,* és *az eltávozás után,*

a Rábáig és Rábcáig mentek, a sclavoknak és pannonoknak népeit és országát elpusztitották és azoknak régióit megszállva tartották.

A pusztítás 884-85-ban történt, ami hasonló lehetett, mint amit Arnult hadai vittek véghez a morva területen. A magyar szöveg megegyezik Regino adataival, hogy Zwentibaldus fiai, Moymir és Zuentibolch nem sokáig tartották apjuk országát, de mindent elpusztitottak a magyarok hadai előtt.

A következő mondatban visszatérünk kiindulópontunkhoz, a *Carinthinorum Moroanensium fines*-hez, ahol egy apró kötőszó zavart okoz.

Sed et Carinthinorum Moroanensium fines crebris uncursibus irripuerunt, quorum multa milia hominum in ore gladii occiderunt, presidia subuerterunt et regiones eorum possiderunt et usque in hodiernum diem aiduunte domino potenter et pacifice posteritas eorum detinet.

De a murai karantánok határait ugyancsak sűrű betörésekkel rohanták meg. Közülük sok ezer embert karddal leöltek, őrhelyeiket felforgatták, tartományaikat birtokukba vették, és az Úr segedelmével azokat maradékuk is mindmáig hatalommal meg szépszerével a kezében tartja. (Pais)

Finály Henrik: Latin Szótár:

sed = *de, hanem, azonban* a megelőzővel egyenes ellentétben álló eszmét jelöl, úgy hogy az előzményt korlátozza, megváltoztatja, vagy épen megsemmisiti. Néha *sed* valami hatósabbat vagy nagyobbat csatol az előzményhez, mintegy kiegészitésül, vagy helyreigazitásul.

Néha azt jelöli, hogy a beszéd valami már emlitett tárgyra visszatér, különösen amikor a közbeszúrt mondattal félbeszakitott összefüggés helyreállitására szolgál.

A bánhidai csata előkészülete után áll a Quid ultra! Itt kellett, hogy legyen az összefüggéshez kivánkozó mondat, a 12 éven át történő dúlás és az élet megsemmisítése Pannoniában Szvatopluk részéről. *Sed* ... ezután mindennek az ellenkezője történt? . Kik támadták meg a Carinthinorum Marahensium fines-t, – ahol *most* egy *leszármazott őrzi a békét?*

Az idézet Juhász László modern latin szövegéből származik. Az eredeti kézírásban azonban nem "sed", hanem valószínűbben *sic* áll. Ez annyiban változtat a tartalmon, hogy az előző mondathoz csatlakozva, – a sclávok és pannonok földjének feldulása és elfoglalása után - *sic* = *ezen módon* szállták meg a Karantánokat, ahol sok ezer embert *karddal* öltek meg.

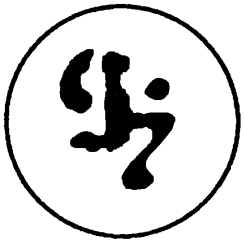

GH (50)

GH (42)

A terület megszállása 884-85-ben történt, mikor Szvatopluk először Pannonia Duna menti részét pusztította, majd III. Károly császárral találkozott "Noricum és Sclavonia" határán, ahová a Nagy Erdő környékéről a Rábán és Rábcán át vezetett az útja. Ekkor kaphatta meg a Muráig terjedő terület hűbérét, mikoris az előző országnév: Marchensium Sclavorum Marahensium Sclavonorumra változott.

P. magister azonban kétélűen játszik a mondattal. Hogy a magyarok *is* elfoglalták a Karantánokat, arra a következő csatlakozó mondat utal.

> Tunc Usubuu et Eusee pater Urcun cum omni exercitu eorum sani et incolumes cum magna victoria reuersi sunt ad ducem Arpad. zután *Usubuu*(Ősbő), meg *Eusee*(Őse) Urcun(Ur-kun) apja egész hadseregükkel épségben és sértetlenül nagy győ-zelemmel tértek vissza Árpád fejedelemhez.

Hogy a pusztítás a morvák hercegének tette volt, arra világosan utal a *karddal* való öldöklés. A magyarok *nyilaik* által voltak félelmesek.

vagy értendő alatta Nagy Károly pusztító hadjárata, mikor Pannonia népe földönfutó lett?
Nyitva van még egy fenti mondat, mikor Árpád fejedelem és hadai Szent Martin hegye melletti táboroztak és

> ... de fonte Sabariae tam ipsi, quam eorum animalia biberunt.
>
> ... s mind maguk, mint állataik ittak Szabária forrásából. (Pais)

Némileg ismerve már P. magister munkáját és a korabeli bizánci irodalom dekadenciára hajló fogalmazás módját, a helyzet aligha ilyen egyszerű. A puszta szavak mögött többértelmű lehet a gondolat.

> Pais Dezső a forrást Pannonhalma mellett a Pánzsa-érrel azonositja. „Ez a Szabária Szent Márton szülőhelye, nem pedig a mai Szombathely: Sabaria."
> Györffy György: „Szent Márton kora középkori életrajza szerint a tours-i püspök a pannóniai Sabaria ‚oppidum'-ban született, ami alatt elsősorban Szombathely értendő."

Tehát Szent Márton nem vezet bennünket megoldáshoz. Fentebb már találkoztunk *Markt St. Martin*-nal a mai Burgenlandban, ami a régi *Nagymarton*-nak felel meg, aminek közelében találjuk Landzsér várromjait *Heidriegel*-nek nevezve. A magyar nyelvben „nagy" jelenthet „öreg"-et is, mint nagyapám, öregapám. A név ide is vezethetne. Van egy Kismarton is, ma Eisenstadt.

Nyelvtanilag viszont „a forrásból inni" inkább *ex fonte* lenne. A *de* előszó utalhat a származásra, és a *fonts* nemcsak *forrást* és általában *vizet* jelentő szó, hanem lehet elsődlegesen *forrás*, úgymint *kútfő is*, és szintén magában foglalja az *eredet/származás* lehetőségét.

De mit értsünk *Sabária forrása* alatt? Fentebb a tábort önkényesen, magyarázat nélkül a Rába folyó partjára helyeztem.

A Rába túloldala már *Sopron* megye, A mássalhangzótorlódást elkerülve *So-por-on*, a magánhangzók hajlitásával *Sa-par-on* és p = b *Sabar-on* keletkezik. A szó rokonsága a *Szabár-ia*, latin formában *Savaria* helynévvel aligha tagadható.

Ezzel a hangtani levezetéssel szemben áll, hogy ez a római időkből ismert megnevezés a mai *Gyöngyös patak menti Szombathely*re vonatkozik. Az első magyar térképen (1526), ami több mint ezer évvel a Ró mai Birodalom bukása, és több mint 600 évvel a honfoglalás után készült, találjuk a *Rába mellett Stainmanger/Sabaria*-t, alatta rosszul olvasható latin szöveggel: Patria Di. Murani Eg..? Kétségtelen, hogy a térkép tájolása és arányai nem felelnek meg a mai követelményeknek, de igy is tárháza az értékes adatoknak. Jogos a kérdés, hogy a mai Szombathely valóban Sabaria/Savariával azonos? Ennek fekvése hadászat szempontjából kevésbbé tűnik jelentősnek, mint pl. Sárvár, *Sa-(r)-var-ia* a rábaparti átkelőhely, ami nemcsak a Rába, hanem egyuttal a Gyöngyös/Anger partján is

fekszik. Római maradványai még feltáratlanok. A Rába szó tükörképe Abar (avar?)

Az összegezés ahhoz a gondolathoz vezet, hogy *Sabaria* nem csupán egy várost, (ami magától értetődően lehetett Szombathely is), hanem Pannonia egészén belül a Rábával és Dunával az Alpok hegyeiig lezárt háromszögű területet, Moson-Sopron-Vas megyét jelentette.

Feltűnőek azonban az itt talált nevek *Saba(r) és Szombat. Mindkettő Nimrod testvérbátyja volt.* Apjuk *Kus,* nagyapjuk *Cham.* Utóbbi neve a Rába partján falúnév: Kám, Szombathelyen városrész: Kámon. Kem-eneshát. Nimrod eredet, Nimrod rokonság a Kárpát-medencében, mint azt Kézaynál találjuk? Miért ne volna lehetséges? Krónikáink csak Álmos fejedelmet származtatták Attilától és Magógtól.

Magyarország Története I/1 63. oldalán találunk egy térképet Magyarország vizboritotta és árvizjárta területeiről a lecsapolások előtt, tehát érvényesithető a honfoglalás korában is. A Rába folyó és a Fertő-tó közötti terület az év nagy részében víz alatt állott. Nem volna lehetséges, hogy az utóbbi vize a *Szabár-tó* nevet viselte? Mikor Árpád hada a Rába partján ütötte fel a tábort, s a dombra felhágva látta az elpusztitott falukat, *„az falvakat"* mint Sopron, Lébény, Ruszt, Fertőd és átgázolva a folyón, már a *szabáriai tó* vizéből ihatott.

Biborbanszületett Konstantinostól ismerünk egy népet, akiket régebben *sabartoi asphaloi*-nak neveztek, s 9. századi vezetőjüket *Lebed*-nek hivták. Ő azonban a kazárok kánjával történt tanácskozásban *Z-Almouts-es*-t vagy fiát *Arpades-t* ajánlja, aki nála alkalmasabb, hogy a turkok fejedelme és a kazár kán hűbérese legyen. Mire Lebed visszatért, a turkok megválasztották Árpádot vezérnek és eltávoztak. Az esemény színhelye ismeretlen. Lébény nem emlékeztet Lebe(n)d-re, az utód nélkül maradt és lakhelyet változtatott <szabártói azfalui> fejedelemre?

Vajon mindazok, akik Árpád vezérrel együtt Szabária forrásának vizét itták, nem azonosak az innen Nagy Károly elől elmenekültek utódaival? Ne zárjuk ki a lehetőséget!

Csupán az eddig közismert, de megoldást nem adó idő- és térbeli dimenziókon kell változtatnunk. Az utolsó menekülés időpontja a 8. század vége, pontosan az Ur 796. esztendeje, mikor Nagy Károly megdöntötte az Avar Birodalmat, legyilkolva vagy földönfutóvá téve annak népét. Ezeknek menekülési iránya a Dunán át történt északra vagy keletre. Majd a 800. esztendő karácsonyán, mikor már az I. Theodosius császár (379-95) által 395-ben meghuzott Kelet- és Nyugatrómai határvonal újra érvényesült, Károly Rómában fejére tette a császári koronát, kifejezve egyenrangúságát a Bizáncban uralkodó császárokkal szemben. A pannoniai sorscsapások kétszeres, *félévezredes és százéves évfordulóján 896-ban,* aligha véletlen az esztendő, mikor Arnulf királyt Rómában császárrá koronázzák, a visszajött hungarus utódok birtokba veszik az elveszített Pannoniát és magukba szívják Szabária kútfőjének éltető levegőjét.

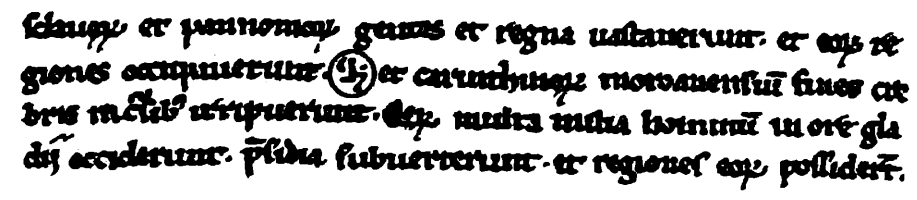

NÉPEK HAZÁJA NAGYVILÁG

Az Ur 395. esztendejében a *Nagy*-nak nevezett I. Theodosius császár (379-95) halála előtt kettéosztotta a Római Birodalmat (helyesebben annak közigazgatását), mikoris a Dunától nyugatra elterülő Pannoniát önkényesen csatolta a Birodalom nyugati részéhez, tekintet nélkül az ott élő népek több évezredes multjára és őslakó inak etnikumára. Az 5. században a régi határt helyreállították a hunok. Ezek hatalomvesztése után Pannonia felett a Keletrómai Birodalom gyakorolta a hatalmat, amit a szintén *Nagy*-nak nevezett *Károly*, a frankok fejedelme, majd római császár (800-14) csatolt újra a Nyugathoz.

Árpád és hadai **892**-ben birtokukba vették Arnulf császár egyetértésével, mint ezt minden német krónika igazolja, a Nyugati Felvidéket. Ekkor szakadt le a Nagy Morva Birodalom első tartománya. Majd **894**--ben legyőzték Szvatoplukot, akinek halálával megszünt a császár által adományozott hűbéri jogcim Pannoniában. Az elfoglalt terület birtokjoga átszállt a magyarokra, akik ott **896**-ban újra kitűzték az egykori Scythia határait. Közben **995**-ben, a Fuldai Krónika szerint leváltak a bohemek. Egyedül állt az anyaország Szvatopluk két egymás ellen harcoló fiával. Majd a magyar hadak, ezuttal a császár egyetértése nélkül, megszállták a Marahensiumot is, az egykori avar határig, az Enns folyóig.

A magyarok a megszerzett területeken átvették a politikai irányítást, ahol száz éven át a Karolingok világuralmi hatalomvágyának versengésében a lakosság –, köztük *syculok* és *sclavok* – jogtalan és védtelen szolganépként élt saját szülőföldjén.

A sclav népnévből egy későbbi tudomány kizárólagosan a nyelvrokonságra épitve megteremtette a *szláv népcsoportot*, azok keletkezésének mindennemű ismerete nélkül. Igy a német krónikairodalom legújabb forditásaiban is, valamint a történelmi szakkönyvekben teljes keveredést okoz az az összevisszaság, mikor az ó-latin *servilis, servitus, servus* szavak hol „Slave", hol „Sclave" forditást kapnak Knechtschaft, Dienstbarkeit = szolgaság, alantas helyzet helyett. Ennek tisztázása nélkül a középkor "sötét" marad.

Pais Dezső:
Jegyzetek a Gesta Hungarorumhoz
Szlovének (Sclavi). A sclavi nevű népet, amelyet Anonymus hazánk honfoglalása előtt emleget, mi szlovéneknek mondjuk. Alakilag pontosan szlávok felelne meg, azonban ezt ma egy egész népcsalád összefoglaló neveként használjuk, holott *Anonymus egész világosan egy népet ért alatta, amely nem orosz, lengyel, cseh, horvát vagy szerb. ...*

Utóbbi megállapitás fedi a valót. Nemcsak Anonymus, de a korabeli nyugati latinnyelvű krónikák is elhatárolják a sclavokat a szláv nyelvű népektől, mint előző példák bizonyitották. A Pannonia területén élő *sklav*-ok, mint azt a Gesta irója is tudta, nem voltak azonosak a szláv gyüjtő névhez tartozó más népekkel, de vegyük figyelembe, hogy ezek, legyenek csehek, lengyelek, bulgárok, a nyelvi hasonlóságon kivül szintén nem azonosak egymással.

Igy a Gesta Hungarorumban nevezett sclavok kétségtelen, hogy nem azonosak a szlovénekkel, mint ezt Pais Dezső megállapítja. A *sclav és slav* megnevezések alakilag csupán hasonlóak, de a nevet viselő népek között, igy a "szlávokon" belül is különbség vannak. Feltételezhetően egyko-

ri fogalmak jelentése az idők folyamán elvesztette eredeti értelmét.

Népek nem keletkeznek a semmiből, nevek nem keletkeznek véletlenül. A Gestában és a Krónikában eddig hunokkal, hungárusokkal, székelyekkel, moravákkal találkoztunk. Utóbbiak a nyugati krónikák szerint „nagy károkat okoztak Pannoniában".

GOMÁROK, MORVÁK, GALATÁK, FRANKOK

Kik voltak a morvák, akiket a krónikák nem neveznek se sclavnak, se szlávnak, akik felett a 9. század utolsó harmadában Szvatopluk uralkodott?

A nevekből történelem olvasható ki. Ha visszatérünk a magyarok bibliai eredetére a Képes Krónika szerint, Japhet első fiaként találjuk *Gomár*-t, másodikként *Magóg*-ot. Utóbbival szemben úgy Josephus Flavius, mint a Krónika szűkszavú. Előző munkámban már említésre került a két testvér története, ahol a Gilgames-eposz két főhősével azonositottam őket. Először Magóg/Enkidu hagyta el pátriáját, a Közel-keletet Kr.e. 2000 táján. Egy későbbi időpontban Gomár/Gilgames magára húzva az oroszlánbőrt (mint a görög Herakles) testvére keresésére indult. Nagy veszedelmek között eljutott egy őséhez, ahol *hét éjszakát átaludt,* mialatt az ősanya által sütött kenyerek egyre szárazabbak lettek.

Költői fantáziavilág? Csupán kifejezésmódjában. Értelmében valóságot tükröz. Gomár egyre északabbra vándorolva, Európában utódokat hozott létre, akik egyre sokasodtak s a kenyéradag egyre kisebbedett. Ekkor az ősanya a felnőtt, a harcképes férfiakat elküldte szülőföldjükről, vissza a pátriába. A törzs kettévált.

Magától értetődik, hogy a nevek mögött *nem egy* vándorló személy, hanem egy megszemélyesitett népcsoport értendő. Az eltávozók magukkal vitték az apai *Go*-már név első szótagját s a második évezred közepe táján Kis-Ázsiában tünnek fel új egyesüléssel, mint GA-lat-ák, GA- (mar) + LAT-(in)-ok, akik alig mások, mint a bibliai Gó-liát-ok. Hadúruk neve MARs volt, akit a görögök istenként tiszteltek, (aki a szkitáknál (M)Ares névvel ismert [Herodot IV.59.]), aki az ezredfordulón részt vett a trójai háborúban, ami időbelileg egybeesik a kisázsiai Hetita Birodalom bukásával. A reális történetet későbbi hatalmi érdekek „mythológiá"-vá ködösitették.

(go=menni, elmenni angolul, és az angolok is valahonnan a belső Európából költöztek a 8. században a brittek szigetére. An-gal>angol>Engelland.)

Az európai mor-ua anyaországban visszamaradtak az öregek, nők és gyermekek. Utóbbiak felnőve ujabb generációkat hoztak létre. A „hét éjszaka" emlékeként (l=r) a Moldava, Moldva Maros, Morva, Mura, Marcal, Morava folyó nevekben, a római idők *markoman*-jaiban, valamint Mára-Maros és Morvaország elnevezésekben ismerhetjük fel lakhelyeiket.

A trójai háborúban vesztes *galaták* azonban elhagyták Kisázsiát, visszajöttek Pannoniába, ahol az erős/nagy országot, *Sycambriát, (Syc-ember-ia ?)* alapították. Az első szótag a *sac-a* név változata.

Képes Krónika 1. fejezet:

„Gomar a quo nominati sunt galathe et postea gallici, qui sunt francigene a quodam Francione dicti, filio Paridis, filii Priamidis, primi regis Troye.
Qui venientes de Troya post eius excidium in Pannonia, que olim tempore Alexandri Magni superior Grecia nuncupatur,
sub monte Siccaan circa fluvium Hystri, qui alamanice Dun nominatur, civitatem fortissimam construxerunt et ei nomen Syccambriam a monte Siccan inposuerunt et ibidem quadringentis annis ante incarnacionem Christi permanserunt, et tandem orientales timentes naciones se ad partes occidentales transtulerunt, ..."

Gomár, aki után galatáknak és később galloknak, neveztettek akik a franciák, Francio-ról nevezve, aki Paris fia, aki Priamidnak, Trója első királyának fia, / akik Trója elpusztitása után Pannoniába jőve – amit a régmultban Nagy Sándor Felső-Görögországnak nyilvánitott – /
a Syccaan hegye alatt, az Ister folyó körül, – amit az alemanok *Dun*-nak neveznek – erős várost? országot? alapitottak,és azt Syccan hegyéről Syccambriának nevezték el és ezen a helyen Krisztus megtestesülése előtt négyszáz esztendőn át maradtak, / majd a *keleti* népektől való félelmükben a *nyugati részekre költöztek*. ...

Melyik hegy volt Pannoniában a SyCan hegye? *Aventinus: Bajor krónikája* szerint Buda értendő alatta. Vagy Chig-la/Sicla függ össze vele? Vagy Sopron>Scarabantia >Sycala-Pan(on)tia> Syca-Raba-n-tia >Sica-laban-tia? Hagyjuk meg a kérdőjeleket. Pannoniai tartózkodásuk kezdete megegyezik a Trója eleste utáni idővel, azaz a Hethita Birodalom felbomlásával Kr.e. 900 táján. És mikor hagyhatták el Pannoniát, mert félni kellett a *keleti népektől*? Egyetlen esemény jön szóba 400 év multán, mégpedig Dareios hadjárata a Kr.e. 5-4. század fordulóján a szkíták ellen, amire még visszatérünk.

Az utolsó mondat fogalmazásával már találkoztunk. A sicambriaiak féltek a „keleti népektől", ezért *nyugatra mentek*, majd ezer év multán „a Pannoniában visszamaradt hunok Attila halála után a „nyugati népektől való félelmükben *keletre költöztek*."

Az Európába visszatért galaták nyomát a Kárpátokon belül a Galánta, Galgóc, Galla, Gallya, Gálos, Káld, Kalota, Kolos és hasonló nevek őrzik, ezektől keletre Galicia, Galata. Mindenütt a *Mars* nevek szomszédságában, a régről rokon népek mellett találjuk őket. Majd mikor *nyugatra* huzódtak a perzsák elől, *kel(e)ta* lett a nevük, s hozzájuk kapcsolódik korunkbeli elnevezéssel a *La Tene* kultura, amit a rómaiak semmisitettek meg.

MEROVEUS
Attila kortársa
5. sdzázad

C.J. Caesar: *A gall háború* (1. könyv)
Gallia est omnis divisa in partes tres,
... tertiam qui ipsorum lingua Celtae, nostra Galli appellantur.

Gallia három részre oszlik, ... a harmadik a saját nyelvükön *keltá*nak, a miénken *gall*nak neveztetik.

A római hatalom hanyatlása idején gall utódnépként megjelennek Galliában a *frankok*, akik származásukat Kisázsiába vezetik vissza, s nemcsak ősapjuk Paris, de egyéb származásra utaló neveket is magukkal visznek, mint Saquana/Saka-ana/Szajna; Garonne/Garam/Gamar/Gomar; Morvana/Morva/Morava.

Egy másik frank népcsoport lakhelye Nürnberg környéke volt, ma is ismert, mint Frankenland, ami a mult században Bajorország részévé vált.

A Kr. u. 4-5. században míg nyugaton a frankok és alemannok támadták a Római Birodalom északi határait, addig Dáciát és Pannoniát a hunok szállták meg.

A következő századokban *a morva anyaország* története homályban marad. A 6. században a longobardok uralják, akiknek elvonulásával feltételezhetően, ha nem is biztos, békében éltek a Kárpát-medencét elfoglaló *avarokkal*, mint erre a Mor-Ava(r) folyó neve utalna. Több mint 200 éves nyugalom után 770-ben a frank/*Mer*oving

dynasztiát 320 esztendeig tartó uralom után leváltják a világuralomra törő Karolingok, akik 791-ben megindítják az avarok elleni támadást, azokat hunoknak nevezve. De nemcsak ők.

Notkeri Gesta Karoli (II. 12).

„ Mialatt Nagy Károly fia Pippin hadat vezetett a hunok=avarok ellen, északról jöve barbár népek elpusztitották Noricumnak és a keleti frankok országának nagy részét."

Ha ezek az északról jövő „barbár" népek Noricumig hatoltak, úgy át kellett jönniük a morva területeken, ami ezideig szabad állam volt. Nagy Károly eddig véres és irtó háborúkkal a thüringiaiakat és a szászokat (SAChs) tette kereszténnyé és adófizetővé, míg az ezektől keletre élő néptörzsek az ismert történelmen kivül állnak.

Kapcsoljuk ehhez a korszakhoz a Képes Krónika adatait (23):

Surrexit post hec quidam princeps Zuatapolug nomine Moroti filius in Polonia, qui Bracta subiugando Bulgaris Messianisque imperabat, incipiens similiter in Pannonia dominari post hunorum exterminium.

Azután fölkelt Marot fia, Szvatopluk Lengyelországban, aki Baktria legyőzése után a bulgárokon és a morvákon uralkodott, és a hunok pusztulása után Pannoniában is uralkodni kezdett. (Geréb).

Másként: Ezek után feljött/felemelkedett/hatalomra jutott/fellázadt egy Zuatapolug nevű herceg, Morotus fia Lengyelországban, aki legyőzve/leigázva Bractát, bulgároknak és meissenieknek parancsolt, megkezdve hasonlóképen Pannoniában az uralmat a hunoknak elűzése után.

Hunok = /avarok, exterminium = elkergetése/elpusztitása.

Hol és mikor játszódtak le ezek az események? Kik voltak a szereplők? Az apa Morot hangzása szerint kétségtelenül a *moroa-morua-morva* népnévvel áll összefüggésben, míg fiának, Zuata-polug-nak neve magán viseli a *polug-polák*=lengyel jelzőt. Az időpont hiányzik, amikor Zuata fellázadt Morout ellen.

Azonositsuk a magyar krónika és Notker elbeszélését. Utóbbi szerint a 791. esztendőben egy „északi barbár", Nagy Károly fiával Pipinnel egyidőben indított a déli szomszédország ellen támadást, ott pusztitva és rabolva, átlépve Noricum területére is, ami az Enns folyóig az avarok uralma alatt állott. A magyar krónika szerint egy *polák* herceg győzte le *morva* apját.

A morvák közvetlen szomszédságában az 5. században a *vandálok* éltek,

akiknek egy kiszakadt csoportja Attila király idején alapított saját királyságot Afrikában. 534-ben semmisítettek meg őket a bizánciak.

Az anyaország területe „a leletek alapján" (H. Schreiber: *Die Vandalen*) Breslau-Schwednitz térségében terült el, 5 mérföldnyire Breslautól, ami később a *Schlesien/Szilézia* nevet kapta, szent hegyük a *mons Silenci* után. Ennek neve erősen emlékeztet a görög „mitológia" *silénjeire*. Ma *Zobtenberg* a neve. Másik latin neve *mont Sabothus* volt.

Thietmar merseburgi püspök († 1018) Chronikájában jegyzi meg: „A hegy fekvése és nagysága miatt (a tartomány) minden lakossánál nagy tiszteletet élvezett, mikor még ott az átkozott pogányság uralkodott".

Az adott földrajzi és politikai helyzetből, valamint a krónikák alapján arra következtethetünk, hogy az "északi barbár", aki frank egyetértéssel támadta meg a morvákat, nem vandál volt, hanem az északabbi lengyel tájról jött azon igéret fejében, hogy ő lesz az általa elfoglalt terület birtokosa. Személy szerint nem lehetett más, mint a honfoglalás korabeli *Szvatopluk elődje*, nagyapja, öregapja,

akinek nevében a mai lengyel főváros neve található: War-*szava*. Sava=Saba, a vandálok szent hegyének a neve. De hogyan kerül ide az *a-var* népnév szótaga? Kifejezése, hogy a lengyelek legyőzték a vandálokat és az avarokat? Ne akarjunk biztos feleletet adni.

A frankok haditerve bevált. A fellázad „lengyel fiú" legyőzte „apját" és megszállta Moráviát. Ezután az avarokat két oldalról,

északról és nyugatról érte támadás. Avarok-morvák nem jöhettek egymás segitségére. A pusztitást egyik nép sem tudta többet kiheverni.

S. Münster: MORAVIA (1317. oldal):

„A régi időkben ez az ország egy hatalmas királyság volt. Királyának egész Böhem, Polen/Lengyelország alattvalója volt, mint erről irva a lengyel krónikában bőven található.

A Kr.u. 250. év körül (elirás: 750 és 850 lehetséges) Zwantocopius uralkodott Moráviában és a körülötte elterülő hercegségek Böhem/Schlesia és Polen voltak az alattvalók. Ez nem akart a római császár Ludwignak adót fizetni, ezért egy nagy háború keletkezett közte és a császár között, amelyben a császár az új népet, a hungárokat/magyarokat hivta segitségül.

...*Annakidején Bohem/Schlesien és Polen saját hercegeket kaptak: Morávia egyre lejjebb sülyedt és leányai magasan az anyjuk fölé emelkedtek*".

A kifejezés a leányokkal szimbolikus. Mor-Avia nőnemű szó. A 15. századbanmég pontos ismeret volt afelől, hogy egykor Morávia uralta a szilézeket, bohémeket és a lengyeleket. Zuantacopius (= Szvatopluk) idején változott a helyzet, mikoris a császár a magyarokat hívta segítségül, hogy legyőzze a lázadót (892). Ezután az eddig uralt tartományok önálló hercegségek lettek. Morávia magyar-lengyel-bohem uralom alatt változott.

A Képes krónikabeli apa-fia viszony nem jelentett egyértelmű vérbeli köteléket, vagy ha fennállt is, a hatalomért folyó küzdelemben nem zárta ki az egymás elleni véres harcokat. A korabeli eseményeket úgy itélhetjük meg, hogy a *Morotus*-nak nevezett moráviai uralkodónak egy alattvalója, Svatapolug megtámadta és legyőzte „apját".

Fischer Weltgeschichte 9. Band 134. Seite:

Zumindest in den Anfängen der germanischen Staatengründungen wurde der römische Reichsgedanke *in der spezifisch byzantinischen Ausformung* der Idee von der >Familie des Kaisers< anerkannt, dessen Söhne alle anderen Herscher und Fürsten sind – weil der Kaiser allein die Quelle – legitimer Macht und Herrschaft ist.

A meghatározás a 10-11. században kialakuló Nyugat-Európára vonatkozik A germán államok alapításuk kezdetén a római birodalmi elvet a bizánci jogforma szerint vették át, miszerint az alacsonyabb fokon álló uralkodók, – behódoltak és meghóditottak – mind a császárnak *a fiai*, mert ő minden legális hatalomnak és uralomnak a forrása".

Ugyanebben az értelemben történik a morva-lengyel hatalomviszony megfogalmazása is a Képes Krónikában, kétségtelenül P. magister másolatában. A mondat azonban itt egy évszázad történetét foglalja magában és az apját, egy dinasztia utolsó tagját legyőző Zuatapolug nem azonos a Pannoniát száz év mulva megtámadó Szvatoplukkal. Évszázadok multán azonban alakjuk egy személlyé olvad, (mint Karolingok, Árpádok, Habsburgok).

Az ősi, gomári morva anyaország megszünt létezni, amelynek *fiai* a frankok-franciák közben nagyhatalom lettek, *leányainak* sorsa változó volt. Az egykori Nagy-Morvaország története korunk történelemkönyveiből kimarad. Ennek helyében propagált az a Nagy-Morvaország, amelyik Arnulf császár jóvoltából 890-94 között *négy* esztendeig létezett. A 912-ig kb. öt generáción át Morvaországot uraló lengyel Szvatopluk-dinasztiát épen csak emlitik a későbbi krónikások. A morvákat a 11. századtól a bohem/cseh királyi ház hercegei uralják.

GÓTOK, THEUTONOK, ÉS VALACHOK

A Képes Krónika alapján a galaták Kr.e. 500 táján hagyták el Sycambriát. A következő századokból annyi ismert, hogy Nagy Sándor Észak-Görögországnak nyilvánitot-

ta Pannoniát, ami ezidőben kaphatta nevét, mivel Herodotosnál ez a név még nem szerepel. A Kr.e. 1. században a rómaiak vették birtokba a területet, akiktől a Kr.u. 4-5. században elfoglalták a hunok. Majd az egész Kárpát-medencét birtokoló Attila „magyar király" halála után egy utódnépe a Kárpátoktól keletre fekvő részre költözött, amit viszont elhagytak az osztrogótok, Bizánc egyetértésével letelepedve Pannoniában, ahol a visszamaradt secul/ székelyek éltek. Dáciát elfoglalták a gepidák. Ez a helyzet *Jordanes*tól közismert.

A Gesta Hungarorum is hivatkozik az Attila király halála utáni időkre, az elmondottaknak azonban van néhány homályos pontja. Már az előző kötetben idézetre került (GH 9) *ruthen* vezéreknak azon mondata:

Quam terram habitarent sclauii, bulgarii, et blachii ac pastores romanorum.

Vizsgálatra csak a rómaiak pásztorai kerültek, ellentmondva a számos Anonymus tudatlanságát bizonyitó nézetnek, s különösen azon kijelentéseknek, hogy a geszta irója a mult század óta *román* (1858) nevet viselő *valachokat* azonositja a rómaiakkal, vagy teszi meg őket azok pásztorainak.

A hangsúly ezen kivül a két kötőszón volt, miszerint az *et* összekapcsol három népnevet, mig az *ac* a negyediket elválasztja az előző egybetartozó háromtól. Majd a forditás *kijelentő módja* elfogadhatatlan, miszerint a honfoglalás korában Pannoniában szlávok, bulgárok és valachok élnek, mert *habitarent* Imperf.Konj. az Attila utáni időkre vonatkozik.

Maradjunk a korábbi megállapítás mellett, hogy a Gesta Hungarorum az Ős-Gesta kivonata. Quid plura! áll a következő mondat után. Tehát bővebb ismertetést a Képes Krónikában (23) kereshetünk.

Postquam autem filii Athyle in prelio Crumhelt cum gente Scytica fere quasi deperissent, Pannonia exstitit decem annis sine rege, Sclavis tantummodo, / grecis, vlachis, teutonicis advenis, / Messianis remanentibus in eadem, qui vivente Atyla popuiari servicio sibi serviebant.

Miután Krimhilda csatájában Attila fiai és a hun nemzetség majdnem teljesen elpusztultak, Pannoniában tíz évi nem volt király, csak szlávok, görögök, vlachok, jövevény németek és morvák maradtak ott, akik Attila életében közönséges szolgák voltak.

A forditási lehetőségek megint sokfélék. Apró különbségek megváltoztathatják a helyzet megitélését. A mondat ugyanis a kézirásban hozzátartozik az előzőhöz, amikor is „Csaba nem vett? vagy nem kapott? (accepit) a hunoknál feleséget, hanem Corosmin-ból nősült",

(Az irodalmi kétértelműséggel számolva, érthetjük úgy is a helyzetet, hogy Csaba visszatértekor nem talált a hun fejedelmi családból származó leányt, ezért *Körösmén*-ből, a Tiszántúlról vett feleséget.)

azután, hogy Attila fiai a crumhelti csatában Scythia nemzetségével/ivadékával (gens = közös származás) csaknem mintha kipusztultak *volna,* Pannonia tiz évig maradt uralkodó nélkül csak/ csupán sclavok, / jövevény görögök, vlachok, teutonok, /

remaneo = vissza- hátramarad, lemarad, megmarad, fennmarad,

messianok maradtak vissza(?), akik Attila életében alattvaló népekként szolgáltak neki.

A felsorolt népek három csoportra oszthatók:

1. *kevés sclav,* (és *nem* szláv), azaz székelyek, Pannoniában született *hun leszármazottak,* de nem a fejedelmi családból.

2. Tőlük elválasztódnak A) a *görögök,* B) a *vlachok,* C) a *teutónok,* akik *jövevények* voltak és a

3. *messiánok.*

Kik voltak 2. pontban felsorolt népek, számszerint három?

A) A *görögök* lehettek

a) a pannonok, akik Sicambria megszünése

után alapithattak államot a Dunántulon. Erről a korszakról annyit jegyez meg a magyar krónika, hogy „Nagy Sándor idején Pannonia Felső Görögország volt" Ezesetben a *jövevény* megjelölés viszont kétes, mert korábbiak voltak, mint a hunok, de későbbiek mint a szkyták. Marad a kérdő jel.

b) Az arianus vallás üldözött követői = a rómaiak pásztorai, akiket Attila befogadott, és továbbra is itt maradtak.

c) Priscos rethortól ismert, hogy a hadifoglyok számára is fennállt a letelepedési lehetőség.

B) A *val-achok és theut-onok* pedig azok a Jordanestől ismert osztrogót törzsek voltak, akik nem akartak hun uralom alatt élni, – ami valószinű némileg máskép nézett ki a valóságban, mint ahogy azt Jordanes megszépitve leirja –, és elhagyták addigi lakterületüket a Keleti Kárpátokon túl, miután Bizánc engedélyt adott nekik, hogy a Dunántúlon telepedjenek le. Időpont 455 után.

Jordanes a *Gót Történet* 52-56 fejezetekben foglalkozik velük. Három testvér volt, *Val-emir, Theod-emir és Vidimir*, akik résztvettek Attilával a catalaunumi csatában is és egy-egy törzs felett uralkodtak. A nevek vizsgálata oda vezet, hogy Valemir a *valachok*, Theodemir a *theutonok* vezére volt. Pannoniában letelepedve Valemir lett a három csoport királya, de mivel nem sokára a *suáv Hunimund* elleni csatában életétvesztette, népe Theodemirnél keresett „menedéket". Tehát a két törzsnek közös uralkodója volt, Majd azt is megtudjuk, hogy a három törzs először a pannoniai lakosság, majd a szomszédok *kirablásából* élt. Mindezt a magától értetődő természetességgel mondja el a hunokról lenézéssel iró Jordanes.

A harmadik testvér Vidimir Glycerius császár (473-74) idején ment el népével Itáliába, de alig érkezett meg, elragadta a halál. Törzse beleolvadt a vizigótokba, lakhelyeikről maradvány népéről Pannoniában a Vid helynevek tanuskodhatnak.

A két maradék törzs mikor már nem volt mit rabolni a környéken, átcsapott Bizánc területére is, ott rabolva és pusztítva. Ekkor I. Leon császár (457-74) fizetésre kötelezte magát, de biztositékként Theodemir fia, a még gyermek *Theoderich* túszként került Konstantinápolyba. Ezidő alatt a *suávok* területét háborgatták a gótok.

Mikor Theoderich felnőve hazatért, apjával együtt hadat indított Byzánc ellen, ami azzal végződött, hogy Thessaloniki környékén néhány falút kaptak letelepedésre. Túl sokan tehát nem voltak.

Theoderich visszakerült a fővárosba. A Balkánon ekkor letelepedett nép egy része a harcban elesett Valemir törzse, a valachok, magyar névvel: *oláhok* voltak, akikről a 12. századi bizánci krónikákban bőven olvashatunk. Ezidőben a Haemus/Balkán hegységben laktak. Eredetük a Kr.u. 3. században veszi kezdetét.

Közbevetett megjegyzés: I. Leon császár trónraléptével 457-ben új koronázási formaság érvényesült Byzáncban, amit párhuzamba vonhatunk Álmos avagy Árpád fejedelemmé választásával a 9. században.

G. Ostrogorsky:
„Ő volt az első császár, aki a koronát a pátriárka kezéből kapta. Valamennyi elődje, bármilyen keresztények voltak is, megelégedtek azzal, hogy római tradició szerint a diadémet egy magas katonai vagy politikai tisztséget viselő személy adja át, majd *paizsra emelve* és a hadseregtől, a néptől és a szenátustól kikiáltsák őket."

Theodemir fia Theoderich megállapodott az új császárral *Zenon*nal (474-75, 476-91), hogy népével átmegy Itáliába, ahol ekkor a Nyugatrómai Birodalmat megdöntő *herul* származású *Odoaker, a vizigótok ura* (476-492) uralkodott, hogy megdöntse annak hatalmát. A bizánci császár kapott az alkalmon, hogy megszabaduljon a gót törzsektől.

Jordanes 57. fejezetében úgy mondja el, hogy Theoderich először visszatért Bizáncból *Pannoniába, ahonnan a gótokat magával vitte Itáliába*. De nem kényszerí-

tette őket, amiből következtethetünk, hogy a visszamaradottak *Theod*-emir és fia *Theod*-erich után nevezték magukat *theod-on-/theuton*-nak, magyar kiejtéssel *tótok*-nak. Utóbbiak századunkban vették fel a *szlovák* nevet.

Theoderich további története ezután ismert, ellenfelét legyilkoltatta, majd Ravennában *Nagy Theoderich* (493-526) néven uralkodott és mauzoleuma ma is ott áll. Utódai alatt a *keleti gótok* uralma hamarosan megbukott (553), Ravennában a bizánciak lettek az urak.

Történetüket Jordanes mellett Prokopius őrzi legrészletesebben.

A gótok egykori pannoniai telephelyét a Göcsei tájnév tartotta meg, német írásmóddal goet-sche, gotische, míg a valachokra a Vál-völgy utalhat. *Uralmuk Pannoniában mindössze 20 esztendő volt.* Jöttek és mentek.

C) Az utolsó felsorolt nép a *messian*-ok, akikről az a feljegyzés maradt, hogy Attila uralkodása idején a szolganépekhez tartoztak. Ennek oka csak fegyveres ellenállásuk és legyőzésük lehetett. Egy ilyen népről Priscos rethortól van tudomásunk, s ezek az *agathyrsek* voltak, akiket Attila fia hódoltatott, s akiknek neve eltünik a további történelemből.

Az agathyrsekre a Herodotos fejezetben még visszatérünk, cáfolva az ismert nézeteket, hogy legyőzésük Attila által Erdélyben történt volna.

A *messiánok* S. Münster alapján a német Meissen őrgrófság lakóival azonosithatók, akik aligha mások, mint az agathyrsek, új nevükön longobardok, akik az osztrogótok elvonulása után épen azért kaphatták meg Byzánctól Pannonia felett az uralmat, mert ellenálltak Attilának. Kr.u. 500 körül tünnek fel a Dunántúlon, ellentétben állnak a dáciai gepidákkal, akiket ugyan Szirmiumnál legyőznek, míg bizánciak és avarok a közelből nézik a népgyilkosságot végig majd az avarokkal történt megegyezéssel 568-ban leköltöznek Itáliába, miután ott előzőleg megdőlt az osztrogótoknak, az egyesült theuton és valach törzseknek uralma. Észak-Itália róluk elnevezve a Lombardia nevet kapta, míg ugyanezt az osztrákok még a mult században is Valachiának nevezték.

Mi történt Pannoniában maradt gót *tótok*kal? Mikor hagyták el Pannoniát? Feltételezetten, a longobardok uralma idején még helyben maradtak, mert a göcseji tájon hiányoznak a longobárdok nyomai.

István Bóna: Der Anbruch der Mittelalters Térkép 32-33 oldal.

Az északi, biztonságot adó hegyekbe az avarok elől a 6. században, a frankok elől a 8. század végén elől húzódhattak. Itt a lengyel Zuatapolugok uralma alá kerültek, akik a morvák felett uralkodtak. Mindezt csak feltételes módban mondhatjuk, mert a 9. századi magyar honfoglalás egyetlen irásos bizonyítékában, a Gesta Hungarorumban nem kerülnek névvel említésre. Nagyobb tömegük a török megszállás után költözhetett a Dunántúlról északra, itt átvészelve a másfél évszázadot, ami alatt a magyarság megtizedelődött.

Pannoniában népek jöttek és mentek az 5. és 6. században. A longobardok uralma idején értesülünk egy másik kárpát-medencei terület elhagyásáról.

Jordanes: Gótok története (50):

Sauromatae vero quos Sarmatas dicimus et Cemandri et quidam ex Hunnis parte Illyrici ad Castramartenam urbem sedes sibi datas coluerunt.

„A sauromatáknak, akiket szarmatáknak nevezünk, a cemandereknek (vagy nanderek) és (bizonyos) *hunoknak* Illyricum egy részét Castamartena városáig adták letelepedésre/lakhelyül".

Az első két kárpátmedencei népcsoport közül a római időkből a markománokkal együtt ismertek a *szarmaták*, akikkel még a Herodotos fejezetben találkozunk. A„cemanderek" (ceman-keman-*kemenes?* vagy *ceh-man?)* bizonytalanok. Rajtuk kivül *„a hunok egy része"* is elhagyja Pannoniát. A hunok ezidőben a hunutód székelyek. Hova

mentek, hol volt az új telephely? Az ókori Illiricum határainak pontos meghatározása nehézségekbe ütközik, mert többszörös változáson ment keresztül. A mai történelmi atlaszok általában a Szávától délre fekvő területként jelölik, máskor átérnek Pannonia déli részére is. Castra Martena helye szintén megoldatlan.

Nyomhoz vezet a *Sau-ro-mata* népnév. Ugyanis ebben az időben változnak meg a Herodottól, majd Ammianus Marcelinustól ismert folyónevek. Ekkor keletkezik a napjainkig megmaradt *Sava-Saba-Száva,* németül *Sau* (=anyadisznó) megnevezés, amivel fentebb a War-sava/Varsó városnévben találkoztunk. Véletlen-e, hogy a névváltozás épen az avar időben történik? Maradjunk egyenlőre felelet nélkül.

A Száva felső folyása irányában jutunk az egykori *Sclavoniá*-ba, a mai *Slovoniá*-ba, a Száva és Mura folyó között, ahol a közben folyó Dráva mentén *Marburg és Mahrenburg* (Burg =castra) helyneveket találjuk. Későbbi időkből maradt még egy nyom:

Sebastianus Münster: Sclavonia oder Windisch Landt (1423. Seite), 1628:

> Időkkel ezelőtt a Velencei-tenger és Magyarország között két neves provincia vagy tájegység terült el, melyeket *Illyricumnak* és *Dalmáciának* neveztek. De a mi időnkben Illyria számos tájra lett osztva, mármint: *Carinthiára*: ez *Kernten / és Coruatiam, Croatiam,* németül Croain és Crabaten; / tovább *Sclavoniára,* ez a Windisch Mark/őrgrófság. Számosan akarják, hogy *Bosznia* is hozzátartozott. Továbbá többen is irják, hogy *Illyria* északig terjedt, Oesterreich/Ausztria, / Steyrmark, / Syrfien / Rätzia, és Dalmatia országainak közös neve volt. És azt is mondják, hogy *Croatia korábban Lyburnia volt.* ...

A 16-17. században már bizonytalanság állt fenn az egykori *Illyria* határait illetően. Az emlékezet szerint azonban volt egy korszak, mikor ez, ha pontosan vizsgáljuk a tartományok felsorolását, megegyezett az *Avar Birodalom határaival.* Idetartozott az a Sclavonia is, ahová hunok és szarmaták telepedtek, amit valószinű saját magukk neveztek el Karnioliának. Itt lelné a magyarázatát, hogy nemcsak az avarok, hanem az Árpádházi uralkodók is igényt tartottak ezekre a területekre, mert ott testvérnépek éltek.

> (Karniolia k=g, (Ma-)gar-niolia, vagy n=m Gar-(a)-m-iolia. A Gilgames-eposz vizsgálata oda vezetett, hogy *Magor anyja Is-Kara* volt.
> A hunutódok, akik magukat secul-nak nevezték, az „erdőkbe" mentek, olvasható a Krónikában. Alig véletlen, hogy Sclavonia, a 16. századi Windisch-Mark, ahová a 6. században „hunok" telepedtek, a 11. században még a *Drau-wald=Dráva-erdő* nevet viselte.

S. Münster folytatás:

> Sclavonia egy nép, a *Sclavok* után kapta nevezetét, akik Justinián császár (527-65) idején Sarmatiából a Dunán át jöttek, és Macedoniában és Thráciában telepedtek le. Később Mauritio császár (582-602) és utódja Phokas (602-10) idején hatalmukba keritették Dalmáciát. A sclavoniaiak a legjobb hajósnépek és evezősök az egész országban.

A sclávok azaz hunutódok egy része, akik nem akartak régi alattvalók uralma alatt élni, s nem költöztek az erdőkbe, a Dunától délre mentek, s a 7. század kezdetén adott körülmények között birtokba vették Dalmáciát is, mikoris a tengerrel nyitva állt előttük a világ.

S. Münsternél egy további fontos magyarázatot kapunk:

> *Azóta a Leibeigene = jobbágyokat és foglyokat, valamint a hajón leláncolt/megvasaltakat nevezik így és Scláv = rabszolga lesz a nevük.*

A középkori *sclave* szó eredet kérdésére itt kapjuk a feleletet. *Az embert elértéktelenitő jelző egy népnek a neve volt Attila halála után, s későbbi korokban. lett a teljesen kiszolgáltatott jogtalanok megjelölése.* Ezért a forditásokban nem lehet összezavarni a „szkláv" és „szláv" megnevezést. Az 5-6. században még csak kiala-

kulóban van azon törzseknek nagy része, akiket a tudomány nyelvi hasonlóság alapján szlávnak nevez.

KOVRAT

Kr.u. **567**-ben Dáciában a *gepida*, Pannoniában a *longobard* uralom szünt meg. Helyükbe léptek az *avarok*, akik szövetségben a sclavokkal hatalmukat a Balkánon meszsze délre terjesztették, ahonnan egy egy bolgár népközösség űzte el őket bizánci katonai segitséggel Kr.u. **635** táján. akiknek uralkodóját *Kovrat*-nak hívták.

László Gyula: A kettős honfoglalás (13-14 o.) 1978
„670 tájban nagy tömegű nép áramlott be a Kárpát-medencében, ezt a megállapitást azóta elfogadta régészettudományunk. 1963-ban, a budapesti nemzetközi régészeti ülésen kifejtettem, hogy a *"kései-avar" kultura határai egybeesnek az Árpád-kori magyar nyelvhatárral."*

796-ban Nagy Károly legyőzte a kora-avar és későavar egyesülést és Pannonia frank uralom alá került. Mindezek az események ismertek.

Az avar korszakhoz az adatokat Arnulf Kollautz és Hisayuki Miyakawa: GESCHICHTE UND KULTUR EINES VÖLKERWANDERUNGSZEITLICHEN NOMADENVOLKES (1970) két kötetes tanulmányából vettem, ahol a bulgárok történetét is részletesen találjuk.

A korabeli ismert irások szűkszavúak, és a magyar történelem szempontjából nyitott kérdések állnak fenn, mint *László Gyula: Kettős honfoglalás* elmélete, vagy *Dümmerth Dezső: Az Árpádok nyomában* cimű könyve, aki az említett Kovrát fiát *Kubert* azonosítja a magyar mondabeli *Csabával*, a mellékelt családfán ugyanezt megkérdőjelezve.

(Ez a kérdőjel volt a kiindulópontja eddig 15 éves kutatásomnak.)

Induljunk ki abból a biztos földrajzi helyzetből, hogy az ország, amit az avarok birtokba vettek, a Száva-Duna vonalánál határos volt a Keletrómai Birodalommal,míg a keleti és északi határok irásbeli bizonyiték hiányában meghatározhatatlanok. Nézetem szerint keleten nem terjedt tovább a Pruth, esetleg a Dnjester folyónál, míg északon a Kárpátok vonulatát tételezhetjük fel. A nyugati határ egy biztonsággal meg nem állapitható időpontban elérte az Enns folyót, s hogy az attól északra fekvő Morvaország alattvaló vagy szövetséges volt, további kutatást igényel. Nyugat- és Északeurópa ezidőbeli politikai helyzetének részletei ködösek. Feltételezetten az avar kán mindazt a területet kapta birtokul a görög császároktól, amit egykor a hunok bizánci egyetértéssel birtokoltak.

De az avarok fejedelme, csakúgy mint Attila nem elégedett meg az elnyert területtel és hadai **582**-ben, – mikor Bizáncban dinasztia és császárváltás történik, – elfoglalták Sirmiumot, ahol a görögök fegyvergyárai voltak.

I. Justinián		(527–565)
|		
II. Justinus		(565–578)
	Tiberius II. Konstantin	(578–582)
	Mauritius Tiberius	(582–602)
	Phokas	(602–610)

Nem sokkal később Baján kán a *szklávokkal* együtt már mélyen benn járt a Balkánon és Thessalonikit ostromolta. **600**-ban viszont a Duna-Tisza-Maros szögben vereséget szenvedett Mauritios császártól. **604**-ben *Phokas* idején a bizánci állapotok kritikussá váltak, s a császár magas sarcot fizetett az avaroknak. A Balkánt – amit ekkor még nem neveztek így – elárasztották az *avarok-szklávok* egészen a Peloponnesosig, új államot, *Sclaviniá*-t alapítva. Korunk történetirása *szláv* népnek tartja őket. De az avarok nemcsak déli irányba, hanem Istriáig, Friaülig és az Enns folyóig terjeszkednek tovább.

A közbenlévő részletesemények kifejtése meghaladja a jelen munkát.

Majd *Herakleios* császár (610-41) veszi át a hatalmat, akinek idején a bizánci-avar háborúságokban központi szerepet játszik egy bizonyos *Chovrat/Kobrat,* akinek élettörténete több változatban ismert.

(Nikephoros, Theophanes von Byzanz, J.von Nikiu).

Röviden: Fiatalon Herakleios császár (610-41) idején túszként élt Bizáncban, ahol 619-ben megkeresztelték. Később patriciusi rangra emelkedett, majd a császári házból kapott feleséget és a bizánciakkal haláláig békében élt. Ő volt, aki népét **635** körül felszabaditotta az avar uralom alól. A történet így közismert. De vizsgáljuk közelebbről, hogy

1. ki volt Kovrát, 2. ki volt a felszabaditott nép és 3. hol zajlottak az események?

G Ostrogorsky: Geschichte des Byzantinischen Reiches cimű közismert könyvéből rövid összefoglalása a 610-711 közötti korszaknak:

„a 630-as évek után a Fekete-tenger és Káspi-tengertől északra kioldódott az avarok kötelékéből a bolgár népi csoportosulás, fejedelmük Chovrat alatt. Bizánc támogatásával felveszik a harcot az avarokkal. ... Ugyanezidőben a szerbek és a horvátok is elhagyják lakhelyeiket a Kárpátokon túl és Herakles császár egyetértésével megjelennek a Balkán félszigeten. A horvátok birtokba veszik ennek északnyugati részét, elismerve a bizánci császár felségjogát. Az avar támadások megszünnek."

Mennyire reálisak az itt közölt adatok? Mennyire bizonyitott, hogy az avarok uralma a Káspi-tengerig ért? Azonkivül hova helyezhetők a térképen a Kárpátokon túl egykori bolgár, szerb és horvát törzsek a 7. században? Ha az avarok uralma alatt éltek, hogyan hagyhatták el lakhelyeiket, s keltek volna át az avar-bizánci határvonalon a Dunán-Száván?

Milyen létszámúak lehettek, ha képesek voltak az avaroknak az Enns folyótól a Káspi-tengerig terjedő hatalmas birodalmát sakkban tartani? De főként, hol és milyen módon segitették őket a bizánciak, akiknek régi határaik, a Duna és a Száva vonalának biztositása volt fontos, és jóval kevésbbé a Kárpátokon túli területek népeinek a sorsa?

Döntőbb kérdés, ki és miért adta Chovrátot túsznak? Hogyan jutott el egyáltalán Bizáncba, ha országa *valahol* a Káspi-tengertől északra volt? S hogyan, hol, milyen segitséget nyujtott Bizánc a *valahol* Kelet-európában felszabadult népnek, aminek ellensulyozásaként az avarok biztosan egyből támadást inditottak volna a görögök ellen a Balkánon? Kérdések, amikre hiányoznak a megnyugtató feleletek.

Kovrat-(C)Hovrat fejedelem, – magyar kiejtéssel *Horvát* – a közismert, de „feltételezett" hun/bolgár családfa szerint *(O. Pritsák)*, Attila leszármazottja volt. Apja Magor, akinek apja Kutrigur, akinek apja Irnik, ez Attila fia. Maradjunk a „feltételezés" mellett.

Ha *Kovrat* – nagyvonalú meghatározással – a Fekete Tenger közelében lévő területen szabadította fel népét az avar uralom alól, ami lehetett *valahol* a Duna torkolatvidéke és a Kaukázus hegyvonulata között, úgy *elődje* tartozhatott ahhoz a *magor* csoporthoz, amelyik a végzetes krimhildi csata után Pannoniából a Kárpátokon túlra húzódott vissza, míg a hunok/székelyek helyben maradtak.

Annyi azonban biztos, hogy a listán „Magor"-nak nevezett apa személy szerint nem azonos az ősi Japhet unokával, Magog fiával, de utalhat ennek a törzséből való leszármazásra. Ezt alapul véve, Attila valóban „magyar" király volt, aki a hunok, vagy az *unio* felett uralkodott. Maradjunk a bizonytalanság talaján, és vizsgáljuk a 7. század eseményeit, benne Kovrát családját.

Kételyre ad okot, hogy horvátok és szerbek a század elején költöztek a Káspi- és Fekete Tenger északi partjairól a Balkánra, annak északnyugati sarkáig, mint *Ostrogorsky* mondja. Mi inditotta őket erre az

útra, keresztül a Dnjeperen, Dnjesteren, a havasalföldi területeken, át a Dunán, hogy letelepedjenek a Balkánon egy olyan területre, amit az avarok kontroláltak? Ez csak iróasztalon lehetséges. A *Fischer: Világtörténetben* (1986) már a Kárpát-medencéből érkezett népek lettek.

A gyakorlatibb megoldás az lehetne, hogy Attila halála után – a bizánciak egyetértésével – a Birodalom területére telepitett hun, majd az avar időkben Pannoniából ideköltözött *szklív/sklabenoi* törzsekről van szó, akik a Peloponnesig terjeszkedve kivonták magukat Bizánc fennhatósága alól, ahová Kovrát és görög hadak által "felszabadítva" újra visszakerültek.

Ez a *Sclavinia* a 7. század első felében kétségtelenül az avar kán fennhatósága alatt állott és Bizánc érdeke volt, hogy elveszített területeit visszaszerezze. Herakleios császár trónralépésekor erre még nem került sor, mert Ázsiából a *perzsa veszedelem* fenyegette a Birodalmat. Ezért 619-ben magas sarc ellenében békét kötött az avar kánnal, hogy Ázsiába koncentrálhassa seregét. Az ilyen államaktus tartozéka volt, mint ez az osztrogótok történetéből is ismert, a túszok átadása.

Az avar kán családjáról jóformán semmit sem tudunk. A neveket nem jegyezték fel a történetirók. Ugyanezévben történik Chovrát megkeresztelése Bizáncban aki *túszként* került oda. Az összefüggés gyanúja kézenfekvő.

Az avarokat a nyugati krónikák hunoknak nevezik, a bolgárok családfájukat szintén Attiláig vezetik vissza, ami jogossá teszi a feltételezést, hogy a kán és Kovrat közeli rokoni kapcsolatban kellett, hogy álljanak egymással, aki így került 14 évesen túszként, nem valahonnan a Fekete- vagy Káspi-tenger partjairól, hanem Pannoniából a császári udvarba. Valószinű anyja volt a Bendeguz törzs leszármazottja, akik azok a zeculok/székelyek voltak, akik a Krónika szerint az Eerdelu-ban telepedtek le, amit fentebb a Vértes-erdővel azonosítottam. Ezek túlélték a gótokat, longobardokat, majd avar uralom alá kerültek. Ősi szokás szerint a hóditó feleségül veszi a legyőzött uralkodó leányát, hogy uralmát ezzel is legalizálja. Majd avarok-szklávok együtt harcoltak és terjeszkedtek délre, Sclavoniát alapitva. Igy mondják a görögök.

A Nestor-Krónika szerint az avarok kegyetlenül viselkedtek a *„szlávok"* asszonyaival.

Baján kán továbbra is zsarolta a császárt, aki a következő években kénytelen volt magasabbra emelni a fizetést, de ennek ellenére „a császár és a túsz között barátság alakult ki", mondja a görög krónikás *Nikephoros*. Ennek legfőbb bizonyitéka, hogy Kovrat időközben felnőve feleségül kapja a császár leányát, patricius ranggal együtt.

Ez történhetett húsz éves korában, mire a következő esztendőben 626-ban az avarok megtámadták Konstantinápolyt, ahol vereséget szenvedtek. A görög flotta megsemmisitette a *sclav hajókat*. A következő években Herakleios császár nagy győzelmet aratott a perzsákon, ami lehetővé tette, hogy a Birodalom hatásköréből kiesett Sclavinia ellen forduljon. Ez a byzánci diplomácia tökéletesen előkészitett remekműve volt (véleményem szerint). Mivel Kovrat maga is ebből a népből származott, könnyű volt a lázadások megszervezése az avarok ellenében, ha ezek valóban úgy viselkedtek, mint a Nestor krónika mondja. Másik verzió lehet, hogy Bizánc két rokont sikeresen játszott ki egymás ellen, ujabb veszélyes attilai birodalom kialakulásának megakadályozására. Kétségtelen, hogy a sclávok Kovrátot, mint saját vérüket, de úgy is mint a császár vejét nehézségek nélkül fogadták el uralkodójuknak.

A részletek nem tisztázottak, csak annyi ismert, hogy Kovrát Bizánc katonai segítségével az avarok ellen háborút indított és a kán menekülni, valamint területek feladására kényszerült a 635. esztendő körül.

Ostrogorsky:
„A horvátok és szerbek felszabadulnak az avar uralom alól."

Mindez a Káspi-tengertől északra történt volna? Kizárt dolog! Más rekonstrukció is

lehetséges. Az ismert tanok ellenében az avarok megtámadása csak délről, a Balkánról és nem az ismeretlen keleten történhetett.

A Szávától délre eső területeken az itt élő népek, őslakos illyriaiak és a kb. két emberöltő óta beköltözött sclávok Kovrat uralma alatt függetlenitették magukat az avaroktól, akik először a Száva vonaláig szorultak vissza. Az új állam első uralkodója után a Kovrátia/Kroatia, magyarul *Horvátország* nevet kapta.

Az avar kán ellen többszörös támadás indult, s az utolsó döntő csata a Temes folyó környékén zajlott le, tehát horvátok-szklávok-bizánciak átlépték a Dunát. Feltételezve, az Al-Dunától a Dél-Kárpátokig terjedő terület a Pruth folyóval lezárva, *Havasalföld*-nek nevezve Kovrát uralma alá került. Majd az avar fennhatóság tovább zsugorodott a Tiszántúl és Erdély elveszítésével.

Az avar támadások megszüntek. A Birodalmat innen nem fenyegette veszély. A határőrség szerepét Kovrát és népe töltötték be.

G. Ostrogorszki Herakleios császárral kapcsolatban irja:

„A császár saját személyében állt a hadsereg élén és távollétében a kormányzást a patriárchára és egy patriciusra bizta." ... Ez a módszer a legnagyobb mértékben szokatlan volt, amit tanácsosai elleneztek, mert I. Theodosius ideje óta a császárok nem vonultak hadba."

Az Árpád-Kurszán kettős fejedelemség elképzelést cáfolja a bizánci példa. Árpád görög mintára lehetett uralkodó és hadvezér egy személyben.

Kovrát felesége Herakleios császár leánya volt, annak második házasságából, Martinától. Bár irásbeli alátámasztást nem találtam, de a további események erre egyértelmüen engednek következtetni.

Kovrát caesári rangot kapott, országában független uralkodó volt és fennállt a császárral egy életük végéig tartó meg nem támadási szerződés, amit mindkét fél betartott, de magától értetődő volt a császár fennsőbbségének elismerése.

500 év mulva ugyanez a helyzet állt fenn I. Manuel császár (1143-80) és III. Béla király (1173-96) között.

641-ben meghalt Herakleos császár. Két egyenrangú utódot hagyott hátra. Az első házasságából a 28 éves *II. Konstantin*-t (akinek egy leánytestvére és egy 11 éves fia volt) és a másodikból a 15 éves *Herakleonas*-t (6 leánytestvérrel, akik közül valószinű a legidősebb Theodora volt Kovrat felesége). A tüdőbeteg II. Konstantin pár hónap mulva meghalt. Felmerült a gyanú, hogy Martina mérgeztette meg, s az év folyamán a szenátus az egyeduralkodó Herakleonast megfosztotta rangjától. Helyébe II. Konstantin fiát, a gyermek *II. Konstans*-ot (641-68) választotta császárrá. Az eseményekkel kapcsolatban *Johannes von Nikiu* délegyptomi püspök a század végén irt Világkrónikájában a következőket jegyezte fel:

Kubrat, a hunok fejedelme és törzsrokona *Organ*-nak, ifjú korában Konstantinápolyban lett megkeresztelve és a kereszténység ölében nevelve és a császári udvarban nőtt fel. Szoros barátság kötötte Herakleioshoz, és annak halála után , aki őt kegyeinek minden jelével elhalmozta, egy nagyon figyelemreméltó ragaszkodást mutatott gyermekeihez és feleségéhez Martinához.

Hála a szent és életadó keresztségben nyert erőnek, legyőzött minden ellenséget és pogányt. Mondják, hogy Herakleos gyermekeinek (2.házasság) jogaiért küzdött és Konstantin ellen volt. Ezekre a hiresztelésekre fellázadt a hadsereg és Bizánc népe.

Kubrat tehát a *hunok fejedelme* volt, akit Herakleios császár kegyeivel halmozott el és rokona volt *Organ*-nak. Tehát Orgán is hun volt, s aligha más, mint Baján kán utódja. Hunok-avarok pedig azonosulnak a középkori krónikákban.

A bolgár családfa szerint Chovrat **605**-ben született, **619**-ben, 14 évesen került Konstantinápolyba, mikor megkeresztelték, **625**-ben nősülhetett, de felesége ekkor nem lehetett több, mint tiz esztendős. **630**-ban

születhetett az első fia. Halálának éve az ismert családfa szerint a **665**. esztendő.

A Keletrómai Birodalom balkáni területén kialakult *hunutód Szklavénia* és a kárpátmedencei *Hun-avar Birodalom* veszélyét Herakleios császár házasságpolitikájával (nem Habsburg találmány) hárította el.

Kovrat állásfoglalása az anyacsászárnő és fia mellett az első házasságból származó Konstantin ellenében a közelebbi rokonságra vall, felesége csak Martina leánya lehetett.

De miért volt a népfelkelés az egyeduralkodó Herakleonás ellen?A háttérben Herakleios császár családi tragédiája lebeg. Első (epilepsziás) felesége fiának születésekor vesztette életét. Második felesége az unokahuga volt, amivel a közvélemény nem értett egyet. A házasságból tíz gyermek származott, négy meghalt, két fiú nyomorékon született. Herakleonas az 5. gyermek volt, s mellette volt egy fél tucat leány. A helyzetet átgondolva, a császár Kovratban, a vejében látta családjának védelmezőjét halála esetén. Konstantinápoly népe viszont félhetett a hunoktól és avaroktól, – valamint minden néptől, ahová római katona valaha is betette a lábát –, amiért ezek beavatkozását azzal hárította el, hogy a fiatal császárt anyjával együtt megcsonkittatta, hogy uralkodásra alkalmatlanná tegye őket. De Chovrat nem támadta meg a bizánciakat, ahol apósának és barátjának, Herakleiosnak még gyermek unokája ült a császári székben.

A Herakleios császárral kötött békeszerződés az új császárra nem volt kötelező. II. Konstans (641-68) alig felnőve, **658**-ban nagy offenzivát indított a Balkán félsziget *sclavin*-jai ellen, akiknek uralkodója apjának ellenfele, Kovrat volt. Egyéb részletet nem tudunk, mint hogy sokakat foglyul ejtett és Kisázsiába deportálta őket. Harcokról nem esik szó, s váratlan támadás lehetett a védtelen lakosság ellen, aminek célja ezek eltávolitása és ezáltal Kovrát hatalmának aláásása volt.

G. Ostrogorsky:

Milyen hordereje volt II. Konstans előrenyomulásának a területen, a rövid bejegyzésből nem lehetséges a részletek felismerése.

665-ben azonban egy ötezres egység átállt az arabokhoz, akik Syriában adtak nekik lakhelyet.

Tiz év mulva byzánci és arméniai családok összeeskűvése folytán a császárt kamarásai fürdőjében meggyilkolták. Utódja fiatal fia *IV. Konstantin* (668-85) lett. Kovrát ezt már nem érte meg, akinek neve a *Horvát* névben napjainkig fennmaradt.

Ne menjünk el szótlanul az események mellett, mikor a görögök a szkláv falvak népét váratlanul és erőszakkal kitelepítették otthonából, áttéve őket Kis-Ázsiába. Alig vonhatjuk kétségbe, hogy az adott helyzet megindította a menekülést is. A Balkánról az egyedüli lehetőség észak volt, az Avar Birodalom. Véletlen-e, hogy a 670-es évtől a Kárpát-medencének sírleletei egy új, az u.n. *griffes-indás jelképű nép* beözönléséről tanuskodnak?

KETTŐS HONFOGLALÁS ?

László Gyula: A kettős honfoglalás 1978 (24. oldal):

„Tegyünk úgy, mintha semmit sem tudnánk a történeti eseményekről, csak a régészeti műveltségek viselkedését figyelnők a VI. század közepétől a középkorig. Ime ez a rend bontakoznék ki előttünk:

1. Növényi jelképek kora - avar kor 568-tól
2. Állati jelképek kora (griffes-indás veretek) 670-től..
3. Növényi jelképek kora - Árpád ma gyarjai
4. Állati jelképek kora - Árpád-kor."

24. oldal: „... a bizánci jellegű veretekkel díszített övek népe az 568-ban megjelenő avarokkal azonos, hiszen a sírokban elég sok bizánci érmet találtak, amelyek pontosan erre az időre keltezik ezt a csoportot. Am 1925-ben Alföldi András meghatá-

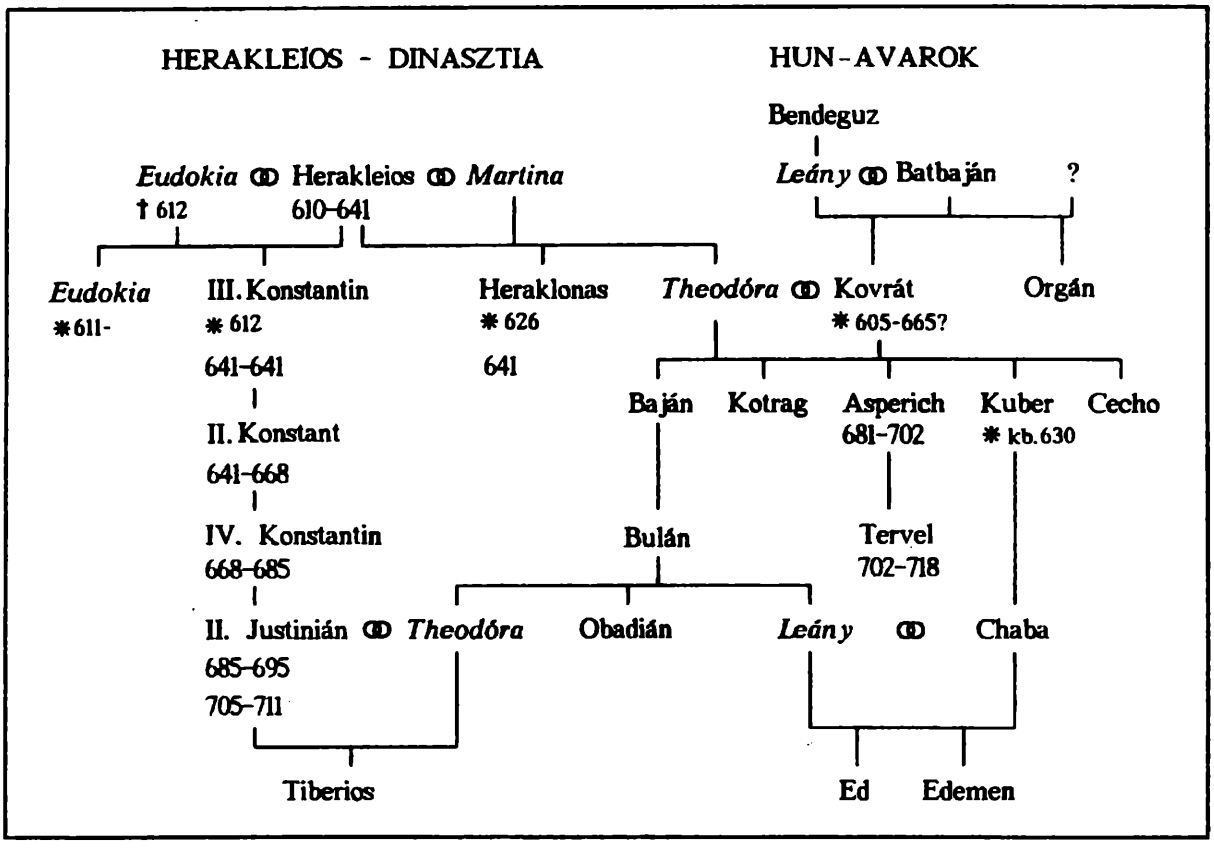

Bizánciak és késő-avarok

rozta, hogy az a csoport, amelynek övein állatalakos „cimereket" láttunk – ugyancsak avar kori."

Ezzel felvetődött az az ellentmondás, amely hosszú időn keresztül egyik legvitatottabb kérdése volt a népvándorlás kori régészetünknek."

„Megoldási kisérletek:

1. A két „stilus" valóban egyidejű, de nem egy néptől való, hanem a bizáncias jellegű képviselné az avarok bolgár rétegét, a „griffesek" pedig a belső- ázsiai réteget.

2. A két „stilus" közötti különbség nem népi, hanem csak időbeli. A korai, bizánci jellegű stilust felváltja a „griffes-indás" stilus.

3. ... 670 táján egy új népnek kellett bevándorolnia a Kárpátok medencéjébe (a „griffes indások" népének), rátelepedvén az itt talált korai avarságra (a „bizánci-akantuszos" jellegű jelképek népére). Erről az új népről a történeti források hallgatnak, vagy legalábbis olyan mellékesen szólnak róla, hogy eddig nem figyeltünk rá kellőképen."

27-28. oldal: ... „elég gyakran egy temetőben találjuk a kétfajta nép sirjait." .....

„Feltünő, hogy a ‚griffes indások'-nál hiányzanak azok a bizánci pénzek és áruk, amelyek az előző csoportban bőven megtalálhatók 670 tájáig. Azt kell tehát mondanunk, hogy a „griffes indások" népe akkor jelenik meg, amikor a bizánci árúforgalom megszünik, tehát épen a VII. század második felében. Ez lenne az a bizonyos, többször emlegetett honfoglalás."

A László Gyulától idézett szövegek egyidőben játszódnak le az előzőleg tárgyalt eseményekkel. Találunk-e közös nevezőt a „kettős honfoglalás elmélete" és a balkáni állapotok között?

Kr. u. 659-ben történt a bizánci támadás a szklávok ellen és a Kis-Ázsiába történő áttelepítés. Ha a következtetés helyes, hogy Kovrát bizánci területen és nem valahol a Káspi-tenger tájain uralkodott, úgy nem zárható ki a gyanú, hogy a váratlan események következtében népének egy része menekülve visszatért a Kárpát-medencébe, ahol

1. visszafogadták őket, amire a közös sirok utalnak,

(hasonló eset eset állt fenn korábban a vandáloknál. Az elköltözött réteg szerződésben biztosította visszatérési jogát. Előbbieknél erre nem került sor, míg a sclavénok éltek jogukkal),

2. vagy apáik népét harcban legyőzve érkeztek a Kárpát-medencébe, ott hamarosan átvéve a hatalmat.

670 táján kezdett kihalni az idősebb generáció. A sírokból ekkor már hiányzik a bizánci pénz és árú, mert a bizánci császár és rokonai között ellenséges volt a viszony.

A visszatelepülők *griffes-indás* jelképei, világosan arra mutatnak, hogy *anyai eredetüket a szkita-hun állatjelképes törzsre, apáikat a növényjelképes avarokra vezették vissza.* Következtetve, 568-ban megszálló férfihad érkezett Pannoniába, ahol a longobardok elvonulásával csak hunutód nőket találtak.

Meggondolásra ad okot, hogy a növényi jelképek kora úgy az avar korra, mint Árpád magyarjaira jellemző. A két népnek köze kellett, hogy legyen egymáshoz.

Következtetve, az avarok ősi eredete azonos volt a magyarokéval és a *két Magóg utód, Hunor és Magor* közül az utóbbi törzséhez tartoztak, akik a 4-5. században a háttérben maradva nem vettek részt Euró-pa megszállásában. Ez tette lehetővé, hogy Bizánc szövetségre lépett velük.

A bizánciak Attila halála után közvetlen szomszédságukban, Pannoniában és Dáciában csak az egykor legyőzött népeknek adtak uralkodási jogot. Az osztrogótok kis létszámúak voltak, s mikor kezdtek veszélyessé válni, sikerült továbbítani őket. A gepidák fegyveres erővel foglalták el Dáciát, amit a császár kénytelen volt tudomásul venni. Ellenük engedte be Pannoniába a távolból jött longobárdokat, akik nem jelentettek veszélyt addig, míg a gepidákkal veszekedtek. Majd mikor ezeket legyőzték, már jelen voltak az ismeretlen eredetű avarok szerződésben Kelet-Rómával, készen az uralom átvételére. Bizánc sakkjátékában a távolabbi népek mindíg csak az először kiüthető paraszt szerepét töltötték be.

Összegezve: A 7. században a Kárpát-medencébe érkezett "kora avarok" és a honfoglaló magyarok etnikumában rokonság tételezhető fel, ami az avaroknál változáson ment át a hunutód helyi lakossággal való keveredéssel.

Majd saját állásfoglalásom annyiban tér el a kettős honfoglalás" elmélettől, hogy

1. a 670-es években az avarok mellé települő ismeretlen népet nem valahonnan Ázsiából származtatom, hanem a Kárpát-medencének újonnan létrejött sycul-avar eredetű törzsével azonosítom,

2. akik az anyák-apák egyesített nevéből kapták a scl-av(ar) megnevezést és viselték egyesített griffes-indás jelképüket,

3. a Balkánról menekülve tértek vissza a Kárpát-medencébe egy késő Attila utód, Kuber-Csaba-Kabar vezetése alatt. Távollétükben nyelvük a görög terület szókincsével gazdagodott.

4. A honfoglaló magyarok a Kárpát-medencében két népet találtak:

a) „syculok"-at, azaz etnikumukban nem változott hunutód székelyeket, akik a magyarok bejövetelekor azonnal csatlakoztak,

b) „sclávokat", akik anyai ágon a székelyektől, apai részről az avaroktól származtak, ezáltal távolról rokonságban állva a magyarokkal.

Volt-e kettős *magyar* honfoglalás? Maradjunk továbbra is a bizonytalanság talaján, az *Életfa* ágát-bogát és gyökereit továbbra is vizsgálva.

KOVRAT FIAI

Kovratnak öt fiáról adnak hirt a görög történetirók, akik, ha valamennyien a császárlánytól származtak, úgy mint unokái Herakleiosnak és Martinának, másodlagos vonalon jogos várományosai voltak a császári trónnak.

Dümmert Dezső; Az Árpádok nyomában(55. o.):
„Kovrat onogur birodalma halála után szétesett. Területe az avarok helyébe lépő új hóditóknak, a nyugati türkök népéből kibontakozó kazároknak hatalmába került. Kovrat legidősebb fia, *Batbaján*, kénytelen volt a kazár kagán főségét elismerni, s vele együtt alattvalói is, az onugor–szavir egyesülésben élő magyarok ősei. Kovratnak azonban még több fia is volt, s ezek új hazát kerestek maguknak."

A körülmények bizonytalanok, amiért nem a sorok irója felelős. Az elsődleges okot a meg nem határozott földrajzi helyzetek, a másodikat az ujonnan feltünt népek, mint türkök, kazárok kilétének és keletkezésének ismerethiánya, a harmadikat a bizonyitékok nélküli lerögzített tanok okozzák.

Kik voltak a kazárok, honnan jöttek, ki volt apjuk-anyjuk? Nem tudjuk. Kik voltak a türkök? Biborbanszületett Konstantin császár a magyarokat nevezi így. Ezek szerint a kazárok a Magor törzsből bontakoztak ki, akik később megdöntötték Kovrát birodalmát? A helyzet így bonyolult és áttekinthetetlen.

Nikephoros (758-828) Breviárium:

„Mikor meghalt 5 fiat hagyott maga után, akiknek végrendeletileg meghagyta, hogy ne váljanak el egymástól, és hogy a birodalom egyben megmaradjon. Ezek azonban nem törődtek apjuk figyelmeztetésével, és rövid idő mulva mindegyik különvált a saját néprészével. Az első fiú Baján, apja határozata szerint *ezideig* szülőföldjén maradt".

Mikor iródott az „ezideig" meghatározás? A 8. század végén, a 9. század első felében, az avar bukás előtt vagy után? „Az első fiú" ezidőben Baján *dinasztiájának* csak egy késői tagja lehet. Mennyire reális a görög iró elbeszélése, aki csak kivüli szemlélője a Kovrat-fiak sorsának?

Hol volt, hol nem volt Kovrát *hunugor*-nak nevezett Birodalma? Hol voltak a határai, hol volt a központja a 7. század második felében? Hol volt fiának, Bajánnak aszülő földje?

Lépjünk vissza a század első felébe, mikor Kovrát, illetve bizánci hadak kiszorították az avarokat a balkáni Sclaviniából. A harcok a 635. esztendő táján fejeződtek be. Kovrat patricius rangja megfelel egy *exarchos/helytartó/katonai kormányzó*nak, magától értetődően a császár fensőbségének elismerésével. Hol voltak az új határok?
Elsődleges fontosságú volt az Adria partjainak visszaszerzése, majd a Száva vonalának biztositása. Ezáltal Bizánc visszanyerte a legrövidebb tenger, valamint szárazföldi útját itáliai területeihez, ahol a longobardok terjeszkednek.

Mélyebbre menő tanulmányt igényelne, hogy az avarok már ezekben az években kényszerültek-e további terület átadásokra, vagy a Duna-Száva menti határvonal helyreállitása történt meg.

Ha viszont a harcok az Al- Dunán túli területekre is kiterjedtek, úgy Kovrát kezére kerülhettek:
1) a Dél-kárpátokig terjedő Havasalföld bezárólag a Pruth vagy a Sereth folyóval. Innen további terjeszkedési lehetőség
2) északon Dácia és a Tiszántúl, ahol a Temes környéki harcokról irásbeli feljegyzések ismertek,
3) keleten a Sereth folyón túli területek, az egykori Scythia, ahol időközben gótok is éltek, amit a Kárpát-medencét elhagyó "hungárusok" uralma követett Attila halála után. Ezek megtámadása ekkor még nem valószinű, és a békés szomszédság sem zárható ki.

4) Nyugaton a Száva folyó átlépésével a Dráváig az a Sclavonia, ahová Sebastianus Münster szerint a 6. században hunok települtek, a későbbi Carniolia.

Mindez összeségében jelenthette Kovrát *Hun-ugor Birodalmát,* bizonyítottnak azonban nem tekinthető.

A felsorolás csak lehetőségeket foglal magában, de ha megfelelne a való helyzetnek, kérdezhetnénk, hol volt ebben a nagyméretű birodalomban Kovrat fejedelem székhelye? Nem tudjuk. A közismert nézetek szerint *valahol* a Duna torkolata és a Kaukázus között. Hol keressük? Semmiesetre sem itt, hanem egy *eretnek gondolatot* megkockáztatva, valahol a Balkánon.

Egy lépés vissza Herakleios császárhoz, aki a régi szokástól eltérően az eddig szokásban lévő császárnak szóló *caesar* cimzetet *basileos*-ra változtatta át, s az előző a társuralkodó megszólítása lett. Alig kétséges, hogy a *patricius Kovratot,* mint a császár vejét, megillete ez a cim.

Az ókorból négy Caesaria nevű város és táj ismert, cezárok után elnevezve. Kiejtési változata: kaesar/kazár, a német nyelvben „Kaiser", magyarul (k=ch=cs) „császár", oroszul „cár".

Lehet véletlen, de inkább nem az, hogy Horvátországban a Szávába ömlő Unna és Verbas folyók közötti terület neve ma is *Kozara.* Nőnemű szó, aminek mássalhangzói azonosak caesar-cosar szavakéval. *Lázár deák* térképén *Kotzura* helynevet találunk, nagyméretű erődítménnyel. Nem messze tőle nyugatra van *Cezárvár*-, ami Ljubjánával, a mai Slavonia fővárosával azonosítható.

Élek a gyanúval, hogy utóbbi Kovrat székhelye, előbbi feleségének, a fejedelemasszonynak, a császár leányának rezidenciája volt. Itt születhettek fiaik. Az első szülött *Bat-baján* neve erős rokonságot mutat az első avar fejedelem, *Baján* nevével.

Ez a tartomány lehetett a Nagy-/Ó-/Öreg-Kozária, a későbbi Kazária magja, amihez lépésről-lépésre az avaroktól elfoglalt területek. kapcsolódtak

Hogyan oszthatta fel Kovrat caesar nagykiterjedésű országát fiai között? Következtetésekre vagyunk utalva. Valószinű észszerűen és igazságosan, valamint előrelátóan, mikor fiait az egységre intette, a bizánci császári rokonság veszedelmes szomszédsága miatt.. A 859. évi alattomos támadás, a nép Ázsiába telepítése, tanulságos figyelmeztetés volt.

Kovrát halála után (665) a *caesar* cimet legidősebb fia *Baján* örökölte, aki már a 30. életéve felett járt és bizánci mintára biztosan társuralkodója volt apjának, saját tartománnyal rendelkezve. Melyik terület felett gyakorolta ellőzőleg az uralmat, nem derül ki.

A görög krónikások szerint a testvérek kezdetben együttműködtek, majd függetlenségre törekedve, elszakadtak bátyjuktól. „Batbaján kénytelen volt a kazár kagán főségét elismerni". olvashattuk fentebb. Véleményem szerint valahol az elképzelésekre épülő forditásokban van a hiba. Baján maga volt a *kazár/cezár.* Ő volt a testvérek *fője, feje.*

670 táján a régészeti leletek vallomása szerint új nép jelenik meg a Dunántúlon. Kiséreljük meg a helyzet rekonstrukció-ját arra alapozva, hogy Kovrát birodalma a Szávánál, esetleg a Drávánál nem terjedt tovább és a Duna még határvonal volt Kelet-Róma és az Avarok országa között.

Öt esztendővel Kovrat halála után fiai, vagy közülük egyedül a negyedik Kuber saját népével átlépte a Szávát, tovább északra menve és behódolt az avar kagánnak. Igy lakhelyet biztosított a görögöktól veszélyeztetett székely-avarok egy részének a Dunántúlon. Ez a helyzet kikapcsolta egy lehetséges Bizánc-avar szövetség létrejöttét.

A következő évtized további nagy változásokat hozott.

Tulsó oldal: Kovrat/Krobát/Krawat/Horvát feltételezett törzsországa: Kozára

Városai: Cezárvár és Kozura/Koszura ▷

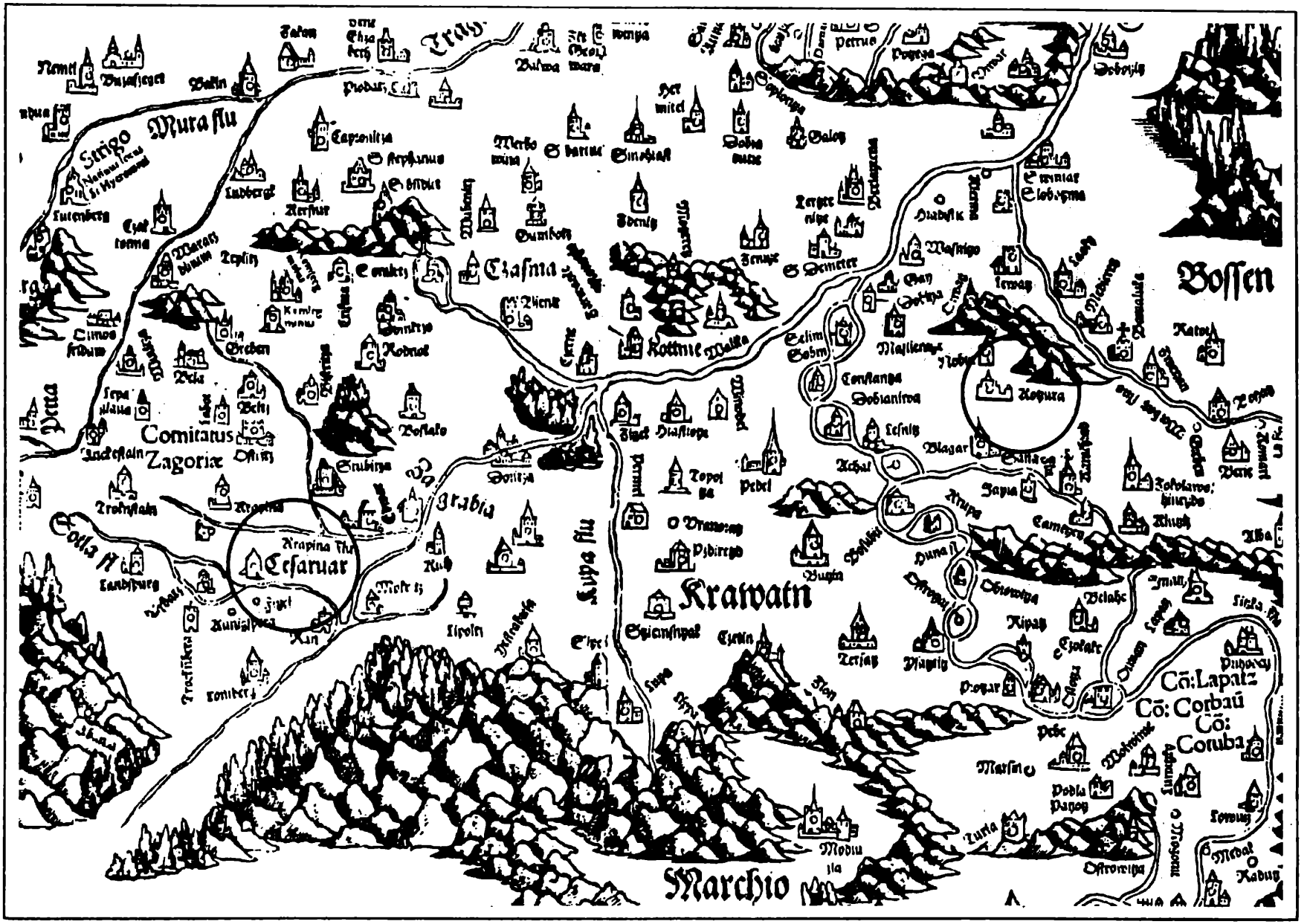
Bossen
Krawatn
Marchio
Comitatus Zagoriæ
Cesaruar
Kottme
Czasma
Kupa flu
Mura flu
Strigo
Petta
Cō: Lapatz
Cō: Corbaū
Cō: Cotuba

ASPARUCH – YSPERIK

Kovrat fiai közül a görög krónikákból legismertebb a harmadik *Asparuch*, másként *Ysperik*, aminek oka, hogy a bizánciaknak vele, majd utódaival volt a legtöbb bajuk. *Nikephoros* szerint (33, 13-34) a Dunának egy szigetén élt, ami lehetett a delta vidéke, vagy esetleg apai örökségként a nemrég megsemmisitett *Ada Kale szigete*. Hogy ezenkivüli öröksége a Duna balpartja lett volna esetleg a Kárpátokig, attól függ, hogy apja Kovrat uralta-e már ezt a részt? A bizonytalanság miatt maradjunk a Száva-menti *pátria* Kozáriamellett, ahonnan az első terjeszkedés a Dunántúlra irányult.

A következő a Duna átlépésével északról-délre, 679-ben kezdődött, mikoris a harmadik fiú Ysperich megtámadta Kelet-Ró mát, és gerilla háborúval legyőzte unokaöccsét IV. Konstantinost. Hogyan volt ez földrajzilag lehetséges?

G.Ostrogorsky: Bizánc (610-711):

> Új nagy nehézségek elé állitotta a Birodalmat a török népi bulgárok betörése a Balkán-félszigetre. A bulgár, ill. az *onogur-bulgár Birodalom*, amivel Bizánz Herakleios császár idején baráti kapcsolatot tartott, a 7. század közepe táján a nyugatra előretörő *chazároknak* a nyomása alatt szétesett. Mialatt a bulgárok egy része a chazároknak alá vetette magát, több bulgár törzs elhagyta eddigi lakhelyét. Egy nagyobb *horda* Asparuch vezetése alatt nyugatra huzódott és a 70-es években megjelent a Duna torkolatánál. ... 680-ban kitört a háború.

Realitás, vagy iróasztal elképzelés amit itt olvashatunk? Mert lehet, hogy így volt, csak épen lehetett másként is. Vajon Ysperik kényszerhelyzetben, bátyja uralma elől kitérve, akit nem tudott legyőzni támadta meg egy maroknyi néppel a bizánci birodalmat, vagy ezidőben szándéka mögött álltak testvérei is?

Majd hogyan lett Kovrat/Horvát harmadik fia Ysperik *bulgár fejedelem?* Mi köze volt a ma szláv népcsoportnak tartott bolgá-

Boris bolgár cár (852-889)

knak a más nyelvcsaládhoz tartozó törökökhöz? Van erre valahol elképzeléseken kivüli bizonyíték?

Ostrogorsky kijelentése,

> „A bulgár, ill. az *onugor-bulgár birodalom*, ... a 7. század közepe táján a nyugatra előretörő chazároknak a nyomása alatt szétesett."

Hol rajzolhatók fel a „*hunugor-bolgár* birodalom" határai? Létezett ilyen egyáltalán a 7. században? Ha a caesar-kazár azonosítás helyes, úgy létezett egy Kozária nevű apa-anyaország, amit öt fiú örökölt. Ez az eddigi adatok alapján déli részén fogyatkozott, északon növekedett.

A fentebb idézett első mondat (Ostrogorsky) úgy lenne megfordítható, hogy nemcsak a Kelet-római Birodalmat állította nehézség elé a bulgár hordák betörése, hanem Kovrát menekülésre kényszerített fiainak még nagyobb nehézséget okozott új lakóterület keresése.

Kik voltak a hunugorok, másként onugorok? Kik voltak a bolgárok?

> Az *onugor* összetett szó irásmódja csak hallás után leirt idegen szövegekből ismert. Különböző szótag elválasztással lehetne:
> a) *hun-ugor*, azaz hun és *ugorán* = *uk(o)-rán* =*ukrán* egyesülés,

b) vagy (n = m) *hó-mugor/magor*, azaz ó-magyar/ősmagyar. Gh 9: *hó-vas*

A bizonytalanság talaján kell maradnunk, ha azt kérdezzük, hogy a 630-as években Kovrát országára rá illet-e már az onugor/hunugor név, avagy a távolabbi hóditások már a fiak nevéhez fűződnek?

Kovrát biztosan nem ment túl a Szereth folyón, amin túl Attila halála után a hun utódok voltak az urak, s ahol *Ukraina* kezdődött. Az Alduna és a Kárpátok között lévő *Havasalföld* a történelmi irásokban általában mint kifelejtett *senki földje* található, illetve nem található A nevek azonban néma tanúk. Kovrát országától északnyugatra szintén a magyarul *Havasok*-nak nevezett hegyek emelkednek, s nem hagyható figyelmen kivül, hogy a tájegység neve *(U-)-Kraina*-ból, *Kor-ontia, Karniolia* változásokon ment keresztül. Ma Slavonia. A mai Karinthiában találunk még egy *Her-magor* nevű ősi városkát. (Kara>Gara>Ma-gara).

Kik voltak a bolgárok? A nyugati történetírás *hordának* nevezi őket, akiknek hadvezére Ysperik, Herakleios császár unokája volt és aki legyőzte IV. Konstantint, Herakleios császár dédunokáját, majd az elfoglalt görög területen a *bolgárok fejedelme* lett, – bár származásánál fogva sem ő, sem másik négy testvére nem lehetett bolgár. A több mint 1300 évvel ezelőtt alapított ország ma is ugyanott és ugyanazon névvel létezik a Dunától délre. További kérdések:

1. magával hozta Isperik a "bolgár népet",
2. az új országban találta őket, vagy
3. a pátriát elhagyó *sclav* azaz *hunutód* férfihad hozott létre egy új etnikumú törzset?

A feltett kérdések mindegyikében lehet valami igazság. A balkán déli részén élhettek Kovrat uralma alatt maradék osztrogót törzsek, *Theode*rich és *Vale*mir (latin *v* = görög β > Balemir) leszármazottai, akik a kitelepítéstől és a bizánci katonai szolgálattól tartva csatlakoztak Isperikhez és, elhagyták szülőföldjüket 668 előtt. Későbbi feladat lesz a három osztrogót törzs egymástól való eltérésének a vizsgálata.

A BOL-GÁR névösszetétel arra enged következtetni, hogy ez a *gót val* népcsoport *ma-gar* nőket vett feleségül. Ez történhetett *Gar=Car-nioliában,* vagy útközben a Havasalföldön. A gyermekek anyjuk nyelvén nőttek fel, ami keveredett az apák nyelvével, majd ez a felnövő generáció adta az újonnan elfoglalt hazának a bolgár nevet.

A bul-gár vagy magyarul bol-gár szó kiejtési változtatással (b=p) *pol-gár* szót ad, ami a mai magyar nyelvben egy társadalmi réteg megjelölése lett, tehát értelme van. De az első szótagban rejtőzhet a *Pol-en* azaz a *lengyel* nép neve is, amihez a *-gar-* szótag ismételten azáltal járult, hogy lengyel férfiak a *ma-gar* vagy *-ugor* nép leányaiból vettek feleséget. Ezáltal etnikumában és nyelvében megint új nép keletkezett. Bulgária és Polonia lakossága a szláv nyelvű népekhez tartozik. Az ősi gyökerek ebben a korban találkoznak.

Vagy b = v, és *vulgár* azaz köznép, közönséges nép jelentést kapunk.

Mikor Ysperik 679-ben hadaival átlépte az Al-Dunát, itt ismerve a terepet és 680-ban megvetette az alapját a ma is létező Bulgáriának, aminek történelme ettől az idő ponttól ismert, a terület nem volt lakatlan.

G. Ostrogorsky:
Az ország, ahová a bulgárok betörtek, annakidején már messzemenően elszlávosodott, a *Severen*-törzs és másik hét szláv törzstől lakva. Ezek a bulgárok adófizetői lettek, és *úgy látszik*, ezekkel együtt léptek harcba Bizánc ellen.

Az „elszlávosodás" megfelelője az eredeti irásmód alapján "elszklávosodás" volt. A fenti „Severen" név még nem hangzik szlávul, (de lehet Seber-sebr-serb-szerb?) s kik voltak *a másik hét törzs,* akik nem a hóditók ellen vették fel a harcot, hanem csatlakoztak hozzájuk és a Birodalom megdöntési kisérletéhez és elfogadták Ysperiket fejedelmüknek? Vulgárok-bulgárok, vagy *szklavarok?*

Kik éltek korábban ezen a területen? Az

ókorban thrákok, akiket Josephus Flavius szerint a görögök neveztek így, s akik Japhet 7. fia: *Thyr* népe voltak. Ezeknek *egy törzsét* képezte Herodotos szerint az a *géta* csoport, akiket Dareios itt győzött le a Kr.e. 6. század végén.

Ugyanezidőben a mai Dnjester neve is *Tyras* volt, ahol korábban a *kimmerek* éltek (Gomár-Komár-kimer-Gimes), akik egy meg nem határozott időpontban elhagyták lakhelyeiket a közeledő a szkiták elől. A két nép közeli rokon volt. Majd a gótok győzték le ezeket a népeket.
Az ősi Thrácia területét a Kr.e. 4. században Nagy Sándor kebelezte be a Dunáig, ami később római megszállás alá került és a thrák nép eltünt. Vagy elmenekültek és a Tyras partjain *thyrak-ia* = *thurak* = *turk* = *török* névben éltek tovább?

A Kr.u. 4. században megjelentek a hunok, akik elől először a vezegótok lépték át a Dunát, letelepedve a Haemus/Balkán hegység környékén.

Attila halála után újabb északról jövő csoportok, köztük hunok kaptak betelepedési engedélyt ezen a tájon. Az osztrogótok Thessaloniki környékére települtek. Az avar időkben a szklávok lettek a Balkán urai.

A bulgár megnevezés Ysperik megjelenése előtt aligha aktuális. *Leon Diakonos* a 10. század második felében a bulgárokat *mys*-nek nevezi (irodalmi forma az ókori Mysia után) és a következőket írja eredetükről:

A mysek ugyanis az északon élő *kotrágok* (kutrigurok), *kazárok és kumánok egy ága* lennének, és mint „kivándorlók" elhagyták lakóhelyeiket, Európán keresztül bolyongtak és (IV.) Konstantinos Pogonatos (668-685) császár uralkodása alatt ezt az országot (Bulgáriát) birtokba vették és ott letelepedtek. Egy állitólagos törzsfő Bulgaros után nevezték azt Bulgáriának.

Honnan származtak a bolgárok, miért hagyták el lakhelyeiket, nem ismerteti a görög író. Bizáncban nem volt fontos, hogy beszámoljanak az általuk egykor elűzöttekről. De megkapjuk még három testvérnép nevét: *kotrigurok, chasarok, kumanok.* Az 5. hiányzik. Azonosítsuk a chasárokat Bajánnal, a 10. században kumánoknak nevezetteket Kuber népével, míg a *kotrigurokban* a *gót* név sejthető.

Főkérdésünk lehetne, hogy hogyan jutott el Ysperik a mai Bulgáriába?A görögök szerint Baján egyeduralomra tört, legyőzte öccseit, és ez kényszerítette a bulgárokat a bizánciak megtámadására. Reális talajon járunk? A legyőzött Ysperik támadta meg a bizánci hadakat?

Nem volna lehetséges, hogy a támadás a rokon császár ellen előre tervezett taktikával történt a testvérek részéről, bosszúból megcsonkított nagyanyjukért Martináért nagybátyjukért Herakleonásért, saját jogaik elvesztéséért és népük deportálásáért? Miért harcoltak az utódok is élet-halálra szóló küzdelmekben Bizánc ellen, ha nem a „jogos" uralomra jutásért? A családi kapcsolatok ismeretével a hátteret mozgató erők érthetőkké válnak.

Lehetséges, hogy a testvérek között ellentétek is voltak, de ha harcoltak egymás ellen, az taktika is lehetett, ami bevált. Ezalatt Bizáncban nem gondoltak veszélyre. Történhetett úgy is, hogy egy felnövő ifjúság, amelyik a 659-es ázsiai kitelepítés idején mint gyermek helyben maradhatott, most számolhatott egy ujabb erőszakos katonai toborzással. Ennek bekövetkeztét nem várta be és szülőföldjének elhagyását választotta.

A kezdet 670-ben sikeresen történt. A „késő avarok" átlépték a Szávát és visszajöttek Pannoniába. Ezáltal szabad út nyilt először északra. Ez Ysperiknek adta a lehetőséget, hogy a Száva-Dráva közén keletre forduljon és a Tisza-torkolat és Görögfehérvár között átlépje a Dunát, ezáltal kilépve a bizánci felségterületről.

Hogy a Temes folyónál harcokba került-e az avarokkal, nem tudjuk, annyi kétségtelen, hogy tovább haladhatott a Duna északi partjain, ott kiismerve a terepet és 680-ban felmorzsolva a rokon császár hadait, ezáltal megvetve az alapját a mai Bulgáriának.

Arra azonban nincs biztos feleletünk, hogy minek alapján keletkezett Bulgária neve. Ugyanúgy kérdés, hogyha Ysperik volt a honalapító, miért nem róla nevezték el az új hazát?

Az általa birtokba vett terület megfosztotta a bizánciakat biztonságot adó természetes határuktól, ugyanakkor a dunai kereskedelem kontrolálásától is. Azonkivül az új birtokosok határosak lettek saját *pátriájukkal*, Kovrátnak a Szávától délre fekvő országával, vagy legalább is fennállt az egyesülés veszélye és ezáltal ennek a viziútnak az elvesztése is. Azonkivül a sclávoknak egy ujabb harcképes generációja volt felnövőben.

De miért nem lépett a császár szövetségre az avarokkal, hogy hátbatámadják a támadókat?

A KAZÁROK

Baján apja határozata szerint az elsőbbségi jogot örökölte a caesar/kazár cimmel. Két öccse, Kuber, majd Ysperik elhagyta az apai földet, aminek központja a Szávától délre terjedő Kazária volt.

Byzáncban az Ysperiktől 680-ban legyőzött IV. Konstantinos császár egyeduralomra törekedve, még az apja által caezárrá koronázott öccseit megcsonkittatta, a hatalomból kizárta, s helyükbe saját fiát Justiniánt tette meg társuralkodónak, ami a szenátusnál és a népnél egyformán nagy ellenkezést váltott ki. Akik tettét megakadályozni akarták, kivégeztette. Öt esztendővel a bulgárok általi vereség után 685-ben, 33 évesen, távozott az élők sorából.

Már caesarrá koronázott fia, *II. Justiniánus* (685-95 először) lett 16 évesen a *basileos*, egy világbirodalom ura, aki két év mulva Kis-Ázsiából lovascsapatokat hozatott át, hogy a bulgárok és a sclávok, ellen indítson háborút, ami 688-ban megkezdődött.

A császár nem nyilt csatákban győzött, hanem nagyapjának II. Justinnak a fortélyához folyamodva védtelen falvak népét hurcoltatta el, ami a másodszori óriási érvágás volt a hun-avar utódnépen. A harcok a *következő évben* fejeződtek be.

G.Ostrogorsky:

Ennek a hadjáratnak a menete világosan mutatja a Balkán akkori helyzetét. Konstantinápolytól Thessalonikéig eljutni a császárnak kisegítő erőkre volt szüksége, hogy a sclávok által megszállt területen átjusson. Hogy eljutott a következő görög nagyvárosba, nagy hadisikerként lett elkönyvelve. *A legyőzött sclávokat Justinián Kis-Ázsiába vitette és hadiszolgálatra kötelezve telepitette le. A már II. Konstans alatt megkezdett kolonizálás most nagyobb méreteket öltött. Az áttelepitett törzsekből 30.000 hadköteles férfi lett kiállitva.*

Az új bizánci-avar határvonal bizonytalan, de II. Justinián egyik okiratában a következő évben új közigazgatási egységként szerepel Thrácia.

695-ben megfordult a szerencse kereke. Bizáncban a császárt megcsonkítva elűzik trónjáról és száműzetésbe küldik Chersonba. A történet ismert, innen megszökik és eljut a *kazárokhoz*, akik az excsászárt átsegitik a bulgárokhoz. Innen megy tovább azok hadaival és segítségükkel újra elfoglalja a konstantinápolyi trónt.

Ezek az események közismertek, s egyszerűen hangzik, ha a kazárokat valahol a Fekete tenger környékén keressük. De hogyan kerültek ide a Balkánról? Az ellentmondás egyértelmű az ismert tanokkal szemben. Kérdések: Hol tartózkodott a kazár kán ebben az időben? A császár az ellenségeihez menekült?

Nyomokra az elsőszülött Baján neve vezet bennünket. Először éljünk a gyanúval,hogy Ysperik csak az előhadat képezte, mikor átlépte nyugatról keleti irányba a Dunát. Őt követte Baján, aki a temesvidéki harcokat, vezette az avarok ellen, majd megszállta a Duna-Tisza közében a *Bácskát*, ahol a *Baja* helynév őrzi nevét. Majd kele-

ten átlépte a Tiszát. Északi határvonala volt a Maros. Délre menve a Dunát biztosította Orsováig, ennek közelében a hegyek alján egy ujabb *Baja* (de Rama) nevet hagyott ismertetőjelül, amiből a Havasalföld meghódítására következtethetünk. Innen biztosította a Dunától délre harcoló Ysperiknek a hátvédet. Ezen a nyomon maradva követhetjük útját a Keleti Kárpátokon túl a Moldava folyó menti Bajáig. Ezután megvolt a *Kelet-Európába való terjeszkedésre.* a további lehetősége. Az események menete 675-ben kezdődött, (későbbi alátámasztás következik,) míg a találkozás idő pontja II. Justiniánus császárral a századforduló.

A helynevek az avar Bajánnal is összefüggésben állhatnak, de mivel a Gesta Hungarorumban az erdélyi Középhegységben találkozunk majd egy *kozár* néppel, ne vessük el a gondolatot, hogy Kovrát legidősebb fia a névadó.

Hol volt 700 táján a kazár kán székhelye, biztosan nem tudható. Kétségtelen, hogy II. Justinián excsászár chersoni száműzetésében új terveket kovácsolt. Ugy az antik irásokból, mint az azokat feldolgozó mai munkákból csak annyit tudunk meg, hogy eljutott a kazárokhoz, mintha ez olyan magától értetődő dolog lenne. Ha az eddigi levezetés a rokonságról Kovrát fiai és Herakleios császár férfiutódai között a való helyzetet fedi, úgy Justinus az általa és elődei által elűzött rokonoknál keresett menedéket. A „veszélyes utak" talán nem is annyira a földrajzi távolságokra, mint az ezekkel titokban történő kapcsolat felvételére vonatkoznak.

A Krim félszigeten, Sebastopoltól délre a tengerparton, ideális nyaralóhelyként fekszik az antik romváros, Cherson, amivel kapcsolatban, épen Jusztinián menekülése miatt, némi kételyeim vannak. Kétségtelen, hogy antik, de biztos-e, hogy ez volt Cherson? Innen eljutni a kazárok földjére, egy levágott orrú, tehát mindenhol felismerhető császárnak, aki állandó ellenőrzés alatt élt, a földrajzi adottságokat figyelembe véve lehetetlennek tekinthető. A Krim-félszigeti Cherson azonosítással tudományos tévedést gyanítok.

Ugyanis a 18. században a minden oroszok cárnője Nagy Katalin (1762-96) a Dnjeper jobboldali torkolat vidékén antik romokon építtetett egy új kikötővárost és azt „a régi Cherson után nevezte". Alig hihető, hogy egy krimfélszigeti városnevet helyezett volna ide. Ez a Cherson századunkban már jelentőségét vesztette, – antik titkai feltáratlanul a föld alatt vannak, legkiemelkedőbb látnivaló a mai kis város felett a monumentális Lenin szobor –, mert szerepét Odessza vette át. Ne zárjuk ki a lehetőséget, hogy a Dnjeper parti Chersonban volt a száműzött császár tartózkodási helye.

Az antik időkben, de épúgy a középkorban is a Dnjeper torkolat volt Scythia főbejárata. Innen elképzelhető akár szárazföldön, akár a folyón a megszervezett menekülés, ami hét esztendőn át érlelődött. Magától értetődően ne akarjuk a kagán székhelyét ekkor már a Volga torkolatvidékére helyezni, hanem elégedjünk meg egyenlőre a kazárok Dnjeperig történő előrenyomulásával, akik birtokba vették a folyam legfontosabb déli átkelőhelyét a mai Zaporozjét. Itt voltak a zátonyok, (ma már csak nyomokban láthatóan), a már említett sziget kurgánjaival, ahol a múzeumban hatalmas diorámák mutatják be a középkorban már itt élő *kozákok* életét. A császár menekülése ide történhetett, akár vizen, akár szárazföldi uton.

Az ekkori kagán ekkor már nem Baján, hanem a fia *Bulán*, vagy unokája *Obadián* lehetett. Bizánc trónján idegenek ültek.

Leontinos	695 - 698	
II. Tiberios	698 - 705	
II. Justinián	705 - 711	másodszor

A hatalom visszaszerzése Herakleios császár leszármazottainak családi érdeke lett. Összefogással megvalósulás előtt állhatott a régi vágy, hogy a császárlány Theodora

illetően még csak mezaliansz sem történt. A keleti vad hordák fogalma némi módosításra szorulhatna a köztudatban.

Ostrogorsky úgy magyarázza, hogy a kazár kagán leánya a keresztségben azért kapta a *Theodora* nevet, mert I. Justiniánus császár feleségét is így hivták. Ennél jóval kézzelfekvőbb lenne, hogy közvetlenül nagyanyja, Herakleios császár leánya után nevezték így.
Itt fennáll a kérdés, hogy a kazárok, elszakadva Bizánctól, tartották-e még ezidőben ezt a keresztény *vallást,* ami elsősorban politikai hovatartozást, de semmiesetre sem mélyből fakadó *hitet* jelentett. Mikor Obadián felvette a *judaizmust,* ez úgy a római mint a bizánci kereszténység, valamint az izlám mögött lévő arab nagyhatalomtól való függetlenséget jelentette.

Majd mikor Bizáncból fenyegetés érkezik a kazárokhoz az elmenekült excsászár miatt, ezek szökésnek álcázva a helyzetet, tovább segítik a bulgárokhoz, akikkel kétségtelenül szomszédosak, vagy legalábbis a helyzet így ismert. **705**-ben bulgár-szkláv hadak jelennek meg Konstantinápoly falai alatt Justiniánnal az élen, aki újra elfoglalja trónját. Mellette ül mint császárné kazár felesége Theodora, fia a gyermek Tiberios mint társcsászár, valamint *caesar* méltósággal a bulgár Tervel. Herakleios császár férfiági leszármazottja mellett leányának Theodorának és Kovratnak házasságából származó két unoka és egy dédunoka előtt fejezi ki hódolatát Konstantinápoly népe.

711-ben véget ért az egykor dicső Herakleios dinasztia. A sorsáért kegyetlenül bosszút álló Justiniánust és gyermek fiát Tibériost katonái meggyilkolták. Hat évig tartó császárválság következett.

Philippikos	711 - 713
II. Anastasios	713 - 715
III. Theodosios	715 - 717

III. Leon (717-41) idején nyugodott meg a helyzet, aki **733**-ban fiát és utódját Konstantint a kazár kán leányával jegyezte el. Bizánc trónján leányágról újra Kovrat utó dok ültek, tehát a Herakleios dinasztia nem halt ki teljesen.

Lépjünk vissza a térben és időben! Mi volt a helyzet *Baján a kazár* távozása után az anya/apaország Kozáriában? Ki tartotta kezében a kormányt?

KUBER - CSABA

Kovrat/Krobatos negyedik fiát *Kuber*-nek hívták, aki *Theophanes* szerint „népét átvezette Pannoniába és beleolvadt az avar föderációba". Ő lenne Attila *legkisebb /kései* fia, akit Dümmerth Dezső a magyar mondabeli Csaba királyfival azonosított.

Magyarország Története: A KÖZÉPAVAR ÁTALAKULÁS fejezet (325 o.):

„Kovrat negyedik fia, Kuber, kiséretével és népével az avar birodalomba menekült, állítólag alávetette magát a kagán hatalmának, Pannonia alkirálya lett". Régészeti nyomaik a Mezőségben és a Sió mentén találhatók.

A menekülés okai, mint erről fentebb már szó esett szó, kétféle lehetett. Menekülés Baján uralma alól, vagy stratégia Kovrat fiai részéről. Az avar kán tisztességgel visszafogadta a rokon fiút, aki később felázadt ellene és legyőzte őt. Az okokat nem ismerjük.

Kuber **660** után hagyta el apja országát és érkezett Pannoniába, ami a Mezőség régészeti leleteivel igazoltnak tekinthető. Ezután Baján és Ysperik **675** táján harcra készen távoztak a pátriából, **679**-ben indultak a harcok a bizánci hadak ellen az Al-Duna vidékén.

A Biborban született császár irásban (DAI) tanította fiát, hogyan kell a Birodalom határain élő népeket egymás ellen kijátszani, ami már a longobárdok és gepidák idején is érvényben volt, s ezidőben sem történhetett másként, minthogy IV. Konstantin császár az avarokat hívta segítségül Baján

ellen. Kuber "lázadása" görög szemszögből történő elkendőzése a vereségnek. Ezuttal a hátbatámadási taktika csődött mondott, mert az unokák legyőzték a nagyapát. Kuber maradt Pannoniában, Baján pedig egyre nagyobb területeket foglalt el délen, csak ezuttal nem Bizánc javára, mint az évtizedekkel korábban történt.

A Demeter-Legenda szerint Kuber győzelme után az egykor Pannoniába jött "keresztény görögökkel", akik felett uralkodott, visszatért a görög területre, Thessalonikéig hatolt, de a város csellel történő bevételét szent Demeter megakadályozta. (Kivonat Dümmerth Dezső nyomán.) Mikor történtek ezek az események?

Mivel Baján, akit apja utódjának tett meg, saját határain kivül mint hadvezér indult ujabb területeket szerzésére, országának kormányzását görög mintára valamelyik öccsére kellett, hogy bízza. Iktassuk közbe a Demeter Legendát. Kuber visszament görög földre. Ez Baján távozásakor történhetett 675-ben, aki tervszerűen tette meg öccsét távollétében kormányzónak, aki egyidejűleg Pannonia alkirálya is volt.

> κυβερνήτης = kubernaetes = hajó kormányos / első tiszt, / a hátsó fedélzet parancsnoka / kormányzó, gouverneur.
>
> Élhetünk a gyanúval, hogy Kuber neve rangmeghatározás és nem személynév volt.

Majd következtethetünk, hogy 685-ben IV. Konstantin meggyilkolása után használta ki az alkalmat Sclavinia területének nagyobbítására, s határait Thessalonike-ig terjesztette ki. A fiatal II. Justiniánus illetve tanácsadói ezért mozgósították 687-ben a kis-ázsiai lovasságot. Kuber vereséget szenvedett s 688-ban megkezdődött a sclavin lakosság deportálása. A harcképes férfiak sokaságának elvesztése a kormányzó Kubert a menekülésre késztette. Helyét *az ötödik fiú* foglalta el *behódolva Justiniánnak,* akit viszont, mint már ismert, 695-ben ért utól az első végzete.

Elfogadható-e az összefüggés a Legenda Kuberje és a magyar mondák Csabája között? Azonosítsuk a felsorolt eseményeket a Képes Krónikának Attila fiára vonatkozó adataival (20):

> Devictus itaque Chaba et germani sui, filii Atile regis, qui ei assisterant ex adverso, numero sexaginta, cum quindecim milibus hunorum ad honorium avunculum suum fugisse perhibetur.
>
> Tehát a legyőzött Csaba és öccsei, Attila királynak vele szemben álló fiai, szám szerint hatvanan, a hagyomány szerint, 15.000 hunnal nagyatyjához, Honoriushoz menekültek. (Geréb)

A fordításban elsőként tegyük az *avunculus* – "nagyatya" helyébe a megfelelő *anyai nagybátya* szót (német Onkel). Ezáltal előttünk áll az anyai részről rokon II. Konstans császár, aki ugyan unokatestvére Kubernek, de jóval idősebb nála, akinek idején történt a hunutódok első deportációja Ázsiába.

P. magister a szavak játékának nagymestere. Igy a ... hunorum ad honorium avunculum... is tudatos. Honorius császár Attila korában élt, tehát nem jön számításba. S mivel a gyanú már eddig is a 7. századi Herakleios császárra esett (Dümmerth), a kisbetűvel írt *honorium* szót jelzőként használva a *tiszteltebb/dicsőbb nagybácsit* kapjuk, kétségtelenül irónikus értelemben. Nehézséget okoz még a "numero sexaquinta", ami lehet a *hatvanadik számú* is, míg későlatin költői nyelven = nagyon sok.

Szerepet játszik még az értelmezésben, hogy miként választjuk el a mondatrészeket. Másként:

> A legyőzött Csaba és testvérbátyjaival, Attila király fiaival (szemben) – akik neki assistáltak/segítették/védték – szemben,
>
> a hatvanadik= a sokadik= a sorban az utolsó= az ötödik fiú
>
> 15 000 hun harcossal dicső nagybátyjához gyáván/félelemből futamodott,
>
> mint mondják.
>
> A *fuga, fugio* szavak értelmi változatása =

száműzetés. Ezt alkalmazva érthetjük alatta a 659. és a 889. esztendő eseményeit, Kovrát népének depoftálását.

Et quamvis honorius imperator Grecorum incolam grecie eum facere voluisset, illo rennuente remanere, paternam sedem, videlicet Scythiam moraturus repetivit.

Ámbátor Honorius görög császár Görögországban akarta megtelepíteni, ő nem maradt, hanem visszatért Szittyaországba, ősei székébe, hogy ott maradjon. (Geréb)

Másként: És bármennyire a görögök dicső/tiszteletreméltó császára őt Görögország lakójává akarta tenni,

neki ellentmondva, hogy apja székében/birtokában maradjon,

1) magától értetődően (Csaba) a Scythiába visszatérést halogatta /

2) nyilván a Scythiába visszatérést (a császár) megakadályozta.

A mondat többféleképen alakítható. A történelmi háttér arra enged következtetni, hogy Chaba behódolva a császárnak maradhatott volna apja székhelyén, de mivel nem akart alattvaló lenni, a távozást választotta, amit a császár meg akart akadályozni. Míg II. Justiniánus császár a sclavinokat *kitelepítette,* addig ennek fia megindította az ősi földre való *visszatelepedést a pátriából.*

Manserat namque Chaba in Grecia *cum* honorio annis XIII., sed rediit in Scythiam anno uno propter viarum discrimina et difficultatem passigiorum.

Csaba 13 évig volt Honoriusnál Görögországban, a veszedelmes és nehéz utak miatt még egy esztendeig tartott szittya földre való visszatérése. (Geréb)

Másként: Csaba ugyanis Görögországban 13 évig tartózkodott *tisztességgel*/megbecsüléssel, de visszatért Scythiába *egy évig* tartó kockázatos/veszedelmes utak közepette, (válaszutakon?) és nehézségeket/bajokat/szükséget szenvedve.

A háború 688-ban kezdődött és a következő évben fejeződött be a görög krónikás szerint, ami megegyezik a magyar krónikában az egy évig tartó nehéz úttal. Visszaszámolva 13 esztendőt, mialatt Kuber Sclavinia/Kozária kormányzója (exarch) volt, a 675. esztendőt kapjuk. Ez az évszám enged következtetni, hogy ekkor indultak útnak hadaikkal Baján és Isperik, hogy három évi előkészület után 678-ban megkezdődjön Isperik hadvezetése alatt a Duna átlépése *déli* irányba, a Kelet-római Birodalom felségterületére, nagyapjuk birodalmába.

Hic igitur Chaba suo amoenitu redire fecit sciticos iterum in Pannoniam.

Ez a Csaba tehát intelmeivel arra késztette a szittyákat, hogy térjenek vissza Pannoniába. (Geréb)

Másként: Ez a Csaba tehát szép/kedves tájaikra visszatérni késztette a (kis?) szkitákat, újra/ismételten/jogosan Pannoniába.

iterum=újra, ismételten, másodszor / das Recht irgendwohin zu gehen, freier Durchgang, freie Passage, Durchzug

Magyarország Történetében azt olvashatjuk, hogy a nehézségek legyőzése után Csaba visszaérkezett a Kárpát-medencébe, „ahol az avar kántól 'alkirályi' rangot kapott". A helyzet a fenti mondat által válik érthetővé. A szklávoknak, azaz székely-avar utódoknak *joguk volt* a visszatéréshez és a letelepedéshez egykor elhagyott földjükön, saját vezérük, a *kiskirály* alatt.

Még mindig fennáll a kérdés, azonos-e Kuber Csabával? Az eddig alkalmazott időbeli adatokat összevetve, némi változtatásra van szükség, hogy az elméletet a gyakorlattal összeköthessük. A Chaba név alatt két személyről van szó, akiknek alakja egybeolvad, mint erre Dümmerth Dezső is utal. Kovrat negyedik fia Kuber volt, aki ellentmondott Justiniánus ajánlatának és visszatért Pannoniába. Apja volt Chabának, akivel a történet folytatódik.

A krónika szerint Csaba találkozott *anyai*

nagyapjával *Bendekus*-zal, ami alatt az apai ág anyai része értendő, akinek nevét a Duna mellett *Pente-le* és a *Benta* patak őrzi, a Krónikában a római-hun időkből ismert *Centum Montes* = Százhalom közelében. A *mezőségi* régészeti leleteket figyelembe véve a letelepedés a nagyapa lakhelyének közelében történt.

Kuber volt, aki népét Pannoniába vezette. Ezidőben a 40. életéve felett járt és volt egy fiatal, nősülés előtt álló fia. Tegyük meg őt a magyar mondák Csabájává, Kovrat unokájává és Bendeguz dédunokájává.

Ugyanis ennek viselkedése vall egy túl fiatal emberre, aki a krónika szerint „felvágott előkelő származására", ezért nagyapja tanácsára *Corosmeniá*-ból nősült, amit a tudomány a Káspi-tó melletti „Kovarezm"-mel azonosít. Maradjunk inkább a közelben, evezzünk át a Dunán és a Tiszán a *Coros-Körös men*-tére, ahol 200 év multán, a magyar honfoglalás idején a szomszédságban élő *kozár Menu*-Marout uralkodott a *székelyek* felett, s ahol ma is megtaláljuk a *Csaba és Kaba* helyneveket.

A „Körös"-t illető másik lehetőség, hogy Csaba felesége a Dráva-Száva közéről származott, az egykori Körös megye tájáról, Carnioliából s általa került ide a név. Ez beletartozott abba a Sclavoniába, ahová hunok telepedtek le a 6. században, s ami Kovrat uralma alá tartozott. A feleség nevét sejteti a Kraszna > Cara-asszonya folyónév. Karcag/Kartszag/Kardszag kun eredetű szó (Etim. szótár) > Kara - Zag-(rab), s alig van név a Tisza-Körös-Maros közti területen, aminek paralleljét ne találnánk meg Horvátország nyugati végein.

Majd a Krónika mégegyszer elmondja a fiatal Csaba történetét némi változattal, ami másik forrásmunkára, – az V.István korabelire – enged következtetni –,

„Csaba Scythiába való visszatértekor előkelő származásával dicsekedett, de a hunok előkelői őt lebecsülték/lenézték mondván, hogy nem a szkita királyok sarja, hanem mintegy szolgálatból elbocsájtottja egy idegen népnek. Emiatt nem Scythiából vett feleséget, hanem Corosmina nemzettségéből nyerte el".

A magyar mondavilág úgy őrzi Csaba történetét, hogy visszajött, megsegítette a székelyeket, majd a csillagos égen továbbment. A realitását keresve, megoldás lenne, hogy mikor Kuber fiával a Dunántúlra tért vissza II. Jusztinián elől menekülve, ahová népének egy része már 660-70 között betelepült, itt a nyelvjárásukban és etnikumukban változatlan és származásukra büszke hun/avar rokonokat látták viszont, akik lenézték Kovrát fiait, mert keresztények és a görög császár *alattvalói* lettek, s az unoka erre még felvágott.

Ezért a fiatal, fejét/orrát a csillagokban tartó Csaba/Kaba megsértve, az öregségtől megtört, de bölcs dédnagyapja tanácsára továbbment. Utána maradt a mondás: *„Akkor gyere haza, mikor Csaba Görögországból."* (KK 21)

Magától értetődően Csaba nem egyedül távozott a Dunántúlról, hanem vele ment a visszavándorolt ifjúság egy része vagy egésze is. Átmentek a Dunán, esetleg *Bajánál*, (itt Bács-ka fordítottja Csab-Csáb), de lehetett Pest-Budánál is, ahol a tulsó oldalon is találunk egy (Rákos-)Csaba nevet (ha a név nem ismerten új keletű). Majd a Tiszántúlon, a Körösök mentén telepedtek le, ahol a 9. században Árpád hadai székelyekkel találkoztak. Csaba népe voltak? A *Csaba* és *Kaba* nevek mellett itt találjuk még *Sikló és Székelyhidát*. A föld leányaival utódokat létrehozva, ezek már nem sclávoknak, hanem anyai vonalon hun utódok syculoknak vallották magukat. Valahol itt volt egykor Attila székhelye is, a Nagy/Öreg-Kunság,

vagy Kun-Gar-ad = Chun-garád- Csongrád, és Kun-ad = Chan-ad-Csanád.
(A *mesebeli* = *moesiai*>*meseai* herceg az elszegényedett, de szép Hamúpipőkét vette feleségül? A három Körös közül a *fehéret*, amelynek forrása fenn az aranybányáknál volt?)

Csaba és a *kőrösi lány* fiai Ed és Edemen

voltak, akik többször is említésre kerülnek a Gesta Hungarorumban. Velük szemben Árpád fejedelem különösen bőkezű volt, és akiknek leszármazottjai leányágon az Abákban éltek tovább. Talán nem véletlen, hogy ezek az utódok is Bizánc felé és nem Nyugatra néztek.

„Zöld erdőben, sík mezőben
sétál egy madár, micsoda madár?
Kék a lába, zöld a szárnya,
jaj be gyöngén jár"

Kék a lába, zöld a szárnya? Ezidőben Bizáncban a *Kékek* és a *Zöldek* pártja küzdött a hatalomért. 1300 éves lenne a dal? Ki tudja!?

KAZÁROK, BOLGÁROK, MAGYAROK

A kazároknak a jelen munkában felépített története kétségtelenül ellentmond minden ismert nézetnek, főként hogy a kazár hatalom kiterjedése *kelet-nyugati* irányú volt. Ennek az ellenkezője történt. Az események kiindulása Európa kelet-nyugat határvonalán játszódott le és *nyugatról keletre* haladt. A 680-as esztendő volt a döntő, mikor Ysperik hada megvetette lábát az Aldunától délre, ahol Bulgária jött létre, s ahol különböző nyelvű és etnikumú népek éltek. Ezzel kapcsolatban vissza kell, térnünk egy fentebbi kérdésre, hogy az új ország neve hogyan keletkezett és miért nincs összefüggésben a honfoglaló vezér nevével?

Leon Diakonos a 10. században ugyanis a 680. évi eseményeknél (népnevek nála: kutrigur-kazár-kumán-bulgár) nem teljes biztonsággal egy Bulgár nevű hadvezérre utal, aki megverte Nagyszakállú Konstantinos hadait. Majd így folytatja:

„A hagyomány azonban ismer egy másik változatot is. Miután Leontinos (695-698) Justinian császárnak levágta az orrát és Chersonba száműzte, ennek sikerült csellel onnan megszöknie, és a Meotiszhoz jutnia. Ott a mysiekkel lépett szövetségre, nagyvonalú jutalmat igérve, ha ezek őt újra az uralomra segítik. Ez megtörtént, és miután újra hatalomra jutott, megkapták tőle Makedonia és a Duna által határolt országot és ide tették lakhelyeiket."

Mivel hagyományoknak mindig van valóságmagjuk, ez a változat is vizsgálatot kíván. Induljunk ki a helyzetből, hogy míg Ysperik átkelt a Dunán, Baján hadai elfoglalták a Havasalföldet, az egykori Dácia déli részét, az ott élő népeket leigázva vagy békésen hódoltatva. Hogy hívták az itt élő törzseket? Milyen nyelven beszéltek? Nyitott kérdések. Leon diakonusnál a *mysien* nevezet arra utal, hogy a bulgárok-kazárok népének lakhelye az ókori Moesia területén, a Dunától délre volt.

Kétségtelen, hogy az ősi Kozarát 675-ben egy hódítani induló hadsereg hagyta el. Visszamaradtak a feleségek és leányok, valamint a még harcképtelen fiak, akik felnőve, – s mert az apák nem tértek vissza –, *a horvátok* törzsének továbbvivői voltak.

Az eltávozott harcképes ifjúság idegenben szerzett feleséget. Erőszakkal vagy lovagiasan hódítva, nehéz lenne eldönteni. A Baján által megszállt területeken dák-hun-vezegót-gepida leszármazottak keveredésével számolhatunk. A Szereth folyót túllépve viszont már azokba a hun-magyar néptörzsekbe ütköztek, akik Attila halála után ott vették át az uralmat, s amit elhagytak az osztrogótok.

Talán helytálló a feltételezés VII. Konstantinos alapján, hogy *ekkor* történt a *τούρκων/ tourkok,* azaz a Tyras/Dnjester folyó menti *hun-garok,* a hun-magyar közös eredetű keveréktörzs legyőzése. Ezidőben, a 7. század utolsó negyedében Baján a kazárok kagánja jóval az 50. életéve felett járt, de volt többek között egy fia, az uralkodói jogokat öröklő vagy megszerző *Bulán.*

Arthur Koestler: A tizenharmadik törzs című, a kazárokról szóló magyar nyelven is megjelent munkájában (1990) hasznos áttekintetést ad a téma forrásmunkáiról. Konkluzióinak egyoldalúsága, a zsidó vallást

felvett kazárok felmagasztalása, és a hunok-magyarok lehetőleg primitiv formában való megjelenítése, mondavilágának lekicsinylése miatt távol áll a tárgyilagos történelemírástól.
Bár alátámasztja (55.o.) Józsefnek, a 9. századi kazár királynak levélváltása alapján, hogy a kazárok, – a felvett zsidó *vallás* ellenére – magukat mindig Japhet leszármazottjának tartották, akinek *unokájáig Togorma*-ig vezették vissza családfájukat, akinek tiz fia volt, „ujgurok, dursu, avarok, hunok, basilikaiok, tarnyakok, kazárok, zagora, bolgárok, szabirok".

Koestler hozzáteszi: „A felsorolt törzsek némelyikének az identitása a héber ábécé betűivel leírva, *meglehetősen kétes, de ez nem tesz semmit,* ebben a genealógiai gyakorlatban a jellemző sajátság a genezisnek az ötvözése a török törzsi tradicióval."
Aljegyzet:„Ez (József) ugyanakkor *mellesleg* megvilágította azt a gyakori állitást is, amely a kazárokat, mint *Magóg népét* irja le. A genezis X.2-3 szerint Magóg Togarma legrosszabb indulatú *nagybácsija* volt."

A Japhet és Togarma közötti apa neve kimaradt, aki nem más, mint Gomár, Magognak testvérbátyja, mint ezt a Genezisben és Josephus Flaviusnál, de a középkori krónikákban is találjuk. A "rosszindulatú" Magog "nagybácsinak" a rendelkezésemre álló magyar és németnyelvű bibliákban nem találom nyomát.

To-gor-ma nevével kapcsolatban azonban feltünik, ha a 2. és 3. szótagot felcseréljük, Ma-gor keletkezik, ami Gomár-Magor utódok + egy harmadik nép (To-bol?) keveredésére enged következtetni. A gyökerekig messze az időbe kellene visszamennünk. Maradjunk egyenlőre azon a vonalon, – ami nem zár ki más megoldási lehetőséget – hogy a 7. században a syculavar leszármazott szklávoknak Kovrat törzse Bizáncból, a császárlányon keresztül kapta a caesar rangot, ami a *kozár* népnévvé alakult.
Kovrat sírja összefüggésben állhat a *vrapi* (Ko-vrap?) sírlelettel.

Rangját és hatalmát öröklő fiát Bajánt, a *kazárt* (a *gaz*emberrel sok *baja* lett a magyarságnak) 40 éves (=sok évi?) uralom után eltették láb alól, nagy disszel és pompával eltemetve.
Nem vethető el a gondolat, hogy a magyar Álmos fejedelem halála és temetése nem az ellenség kazárok szokásai szerint történt.

A héber abc betüivel írt nevek kétesek, olvashattuk fentebb, s a hozzáfűzött kijelentés: „de ez nem tesz semmit" érvként elfogadhatatlan. A kazárok nagy/öreg kánja lehetett a görög forrásokból ismert Baján, akinek alakja egybeolvadhat fiával, Bulánnal.

Kézenfekvő a gondolat, hogy a Dnjester környéki terület megszállásakor, miután a férfiak elmenekültek, *Bul*án hadától és a *magar* nőktől származó félvér utódok a *BUL-GAR* nevezetet kapták. Etnikumukban megkülönböztethetők voltak apáiktól és anyáiktól, míg a gyermekek anyjuk nyelvén nőttek fel. A fiak a 7. század végére harcképesek voltak.

GAZÁRIA

J.CH. Wagner: Beschreibung des Königreichs Ungarn und der ganzen Türckey 1684. részlet.

Változtassunk az eddigi gondolatmeneten. A kazárok nem a Duna menti Asperich/ Ysperich népének játszották át a trónját vesztett II. Justinianust, hanem a Dnjester környéki félvérek hada kisérte el nagy igéretek ellenében Konstantinápolyig. A császár az igéreteket betartotta, a magyar anyáktól származó bulgárok megkapták a Macedonia és a Duna közötti területet. Ezek szerint Leon diakonus második története a bulgárokról szintén helytálló.

Mi történt Ysperikkel, aki kétségtelenül nem volt bolgár? **702**-ben leváltották, ami nem véletlen. Eltették kazár módra láb alól, mert kiöregedett, vagy mert keletről új szelek fújtak? Az őt követő "bolgár" uralkodó neve *Tervel* (702-18). Hogy fia-e Ysperiknek, a hadvezérnek, kétséges, de mint Baján unokája szintén leszármazottja Herakleios császárnak. **705**-ben mint új *caesár* Bizánc trónján ül II. Justinián mellett. Mintha neve azt mondaná, hogy meg*tervelt* akcióról volt szó.

A császárt újra hatalomra juttató harcos *bolgárok* saját országhoz jutottak. Ők lettek a bolgár nép elitje, magukat nagyapjuk után *bojárnak* nevezve, akiknek utódjaiból 52-t Boris cár a kereszténység felvétele után **862**-ben lefejeztetett. Ezután a *szkláv őslakók* jutottak hatalomra, akik az ország alapítójának Ysperiket tisztelték és tisztelik napjainkig a bulgár név megtartása mellett. A görög krónikák állítása, hogy Kovrat legidősebb fia a többit uralni akarta, a harmadik fiú esetében kétségtelenül helytálló.

Meddig terjeszkedtek a kazárok *keletre?* Valóban elérték a Volga-torkolatot? *Sarkel* valóban a Don partján épült? Kik ellen? Válaszra váró kérdések.

Baján fia Bulán, aki felvette a zsidó vallást, a 7-8. század fordulóján már szintén nem volt fiatal. De a vallás nem meghatározója sem az etnikumnak, sem a nyelvnek, s adott körülmények között, – csakúgy mint napjaink pártrendszereiben – szabadon vagy kényszer hatására, érdekből vagy meggyőződésből változtatható. Hogy ki mit *hisz,* a gondolatok ellenőrízhetőségének hiányában az egyén titka marad. A kazárok birodalmában izmaeliták/arabok, de keresztények is éltek.

A következő uralkodó *a reformátor Obadiah* volt s utána 8 generáció következett József kagánig, aki levelezésében a spanyolországi Juda leszármazott Haszdájnak adott felvilágosítást (954-61 között) a kazárok történetéről. **965**-ben a kievi fejedelem *Swjatoslav* megsemmisítette a kazár fővárost Itilt. A 11. század elején pedig megszünt a kazár birodalom.

> Eljutott Swjatoslav a Volga torkolatáig? Michael de Ferdinandy *Almos* című németnyelvű tanulmányában (1957) hivatkozik S. Márki: A magyarok hazái című munkából az Etel folyóval kapcsolatban a következőkre:
>
> „... aber auch die Benennung einer der ungarischen Urheimaten war Etelköz (Atelkuzu), das „Stromland", und noch im 14. Jh. haben die Ungarn Ludwigs des Grossen den Danastris (Dnjestr) Etel genannt.

„Nagy Lajos korában a magyarok a Dnjester folyót Etel-nek nevezték". Tehát Itil városának földrajzi helyzete jóval valószinűbb a Dnjester vagy Dnjeper környékén, mint a Volga torkolatánál. Lehetetlen volna, hogy a kieviek itt győzték le a *hun-Attila eredetű* kazárokat? (Atil-Kuzu, kuz-ár, kazár?) Nem lehetetlen, sőt valószinű. Mindezen nézetek magukkal vonják a Volga-Káma menti *bolgár őshaza* megkérdőjelezését is.

Erre alátámasztást nyujt a *16. századi kazáni krónikás,* aki hadifogolyként került az ottani bolgárokhoz és ismereteit ezek multjáról közvetlenül azok kánjától és rangviselőitől szerezte. (A szöveg németül áll rendelkezésemre.) Az egykori *kazár* név változáson ment át, mert vagy etnikumában, vagy a politikai/hatalmi és földrajzi helyzet változása miatt, nem volt azonos a régivel. Ezért *kaz-án* lett belőle, ami késő bbi századok folytán hasonló okokból *kozach, kozák-ká* változott.

A krónika első fejezetéből megtudjuk,

hogy 1177-ben *Sain bolgár kán* alapította a Volga menti Kazán városát, amit fővárossá tett a régi *Brjagov* helyébe. Figyelemre érdemes azon mondata, hogy

„a kán a bulgár városokat alárendelte ennek a Kazánnak s ezek a kazáni kán alattvalói lettek. Ez volt ugyanis régen a *kis bolgárok országa,* túl a Kámán a nagy folyam Volga és a Belaja Volzka között a nagy nogai hordáig, míg a *nagy bolgárok a Dunánál laknak.*"

Ha magyar szóhasználattal a *nagy és kis* jelzőket kormeghatározással használjuk, (mint nagyapám, kisunokám), úgy az „öreg" bolgárok lakhelye a mai Bulgária volt, ahonnan keletre történt a kivándorlás, ami lehetett vesztett háború esetén a menekülés, szerencsés időkben a hóditás, vagy másik néppel való egyesülés.

A Duna menti Nagy-Bulgária elhagyása a 9. századi véres eseményekkel (862), állhat összefüggésében Boris-Michael cár idején, mikor az életbenmaradt és veszélyeztetett honalapító bojár réteg kétségtelenül elmenekült s „megkezdődött Bulgária elszlávosodása", mint Ostrogorsky mondja.

A menekülők mentsvára – valószinű a Fekete Tengeren keresztül –, kétségtelenül őseik földje, Kazárország lett volna, ha azt három év multán a kieviek nem semmisítették volna meg. A részletek nem ismertek, de feltételezve a bojárok családostul költlöztek el a Dnjeszter-Dnjeper tájaira. Innen folytatták a honkeresést a Volga-Kámáig és nem fordítva, és itt alapítottak új hazát utódaiknak.

(*Sain* bolgár kán nevében ismétlődik Kozara-ország Sana és Sunia folyóinak neve.)

Tehát a 8. században kimutatható Bulgária területén egy anyai részről magyar eredetű nép, aminek vezető rétege a 9. században semmisült meg. A rokonsághoz alátámasztást nyujt a bolgár királylista is, ahol csakúgy mint Álmos fejedelemnél az eredet Attila királyig megy vissza. Ha pontosabbak akarunk lenni *de genere Magog,, de genere Attila,* azaz leányágon.

Az *Élet és Tudomány* ban (1983. évi 28. szám) jelent meg egy tanulmány, Dr. Bödey József tollából: MAGYAR VONATKOZÁSÚ FÖLDRAJZI NEVEK BULGÁRIÁBAN cimmel. A felsorolás sokasága mellett azt is olvashatjuk, hogy

„Van Bulgáriában egy Madzsare "magyarok" nevű falú Szamokov város környékén. Ennek lakóiban halványan bár, *de máig ott él magyar származásuk tudata*".

A szerző "leleplezi" a tudatot egy török oklevéllel igazolt későbbi letelepítéssel, míg

„... Madzsare őrzi régi magyar nevét, és vigyáz arra, hogy azt magyarosan, az *első szótagon* hangsulyozzák. Lakói azt tartják, hogy egy bizonyos *Csompalo* nevű ősüktől és annak *öt fiától* származnak. Az ős neve szerintem valóban elfogadható a magyar ‚Csámpázó, csámpáló' csúfnév egyik változatának."

Meggyőződésem, hogy ősöknek még a bolgárok sem adnak csúfnevet, s ha valakire nagyon sokáig emlékeznek, azt büszkeségből teszik. A nevetségeset az utódok inkább elhallgatják.

A *campus* szóval találkoztunk a Képes Krónikában Attila halála után: *„campus Chig-la-mezei"*.

A latin szó francia változata *champ,* (champ d'Attila), angol irásmódja ugyanez; kiejtések: *samp, csamp.* Utóbbival megközelítjük a bolgár őst. Változat: champion = előharcos, harcos, valamiért sikraszálló, mester, győző stb. Nem ez a változat illene jobban az ősre, az öt fiú egyikére, aki a bolgároknak új hazát teremtett a korábbi helyett?

Még egy összefüggés adódik a kazár krónika és a tanulmány között. A Volga menti bulgár fejedelem *Kazán* városát alapítja a régi *Brjagov* helyébe. A mai Bulgáriában a Szófiából Thessalonikébe vezető főutvonal mentén találjuk *Blagoev-grad*-ot, nem messze a fent említett Samokov városától, ahol még halványan él a magyar eredet tudata. Véletlen, hogy épen itt? Itt volt a lakhelyük vagy székhelyük az *ős-bulgároknak,* akik elmentek? Voltak, akik helybenmaradtak? Nem lehetetlen.

Majd az új hazában a *kazáni kán* uralkodik a *kis* bulgárok felett, akik a kazárok egy mellékágát képezik. A helyzet csak a törzsi kapcsolatok ismeretében, valamint a nyugat-kelet mozgási iránnyal magyarázható meg.

Tegyünk vissza egy lépést a kazár nagyhatalom idejére, mikor a bizánciakkal fenálló rokoni kapcsolatok és barátság idején Baján és utódai átlépték a Dnjeper folyót is, aminek keleti partján egykor a *hunok-magyarok* anyaföldje, majd a *királyszkiták* törzsországa volt a Donec folyóig.

József kagán szerint a kazárok „nagy kánja" Bulár volt, aki „kiűzte a varázslókat és a bálványimádókat, tudós vélemények szerint 740-800 között". A helymeghatározás hiányzik.

A „varázslók és bálványimádók", akiket (akkor még *bizánci keresztény!)* Bulán legyőzött, nem lehetnek mások, mint a Dnjeperen túli *magierek*, Magóg leszármazottainak papi és tudós törzse, míg a hunok a hadviselők osztályát képezték.

Ez a rendszer megvolt a keltáknál is. Izrael 12 törzséből a *leviták* örökölték apáról-fiúra a papi és irástudó jogokat.
Ide kivánkozik még a megjegyzés, hogy A.Koestler könyvének cimadása sem tekinthető sikeresnek, mert Jakob/Izrael végrendeletében 13 törzset hagyott örökösként, mikoris is József két fia egyenjogú lett a 11 nagybácsival. A szerző elképzelése szerint a kazárok esetleg a 14. törzs lehetnének.

A kazárok által elűzött *magierek* a Dneperen túl azok a királyszkita utódok, akikről Justinus azt mondja, hogy „nem ismerték meg a rómaiak fegyvereit".

Georg Vernadsky: Lebedia cimű tanulmányában (1957) ide helyezi a *Lybed* helynevek alapján a VII. Konstantinos császár által említett turk/magyar telephelyet, ami megelőzte Etelkuzut. Mindez helytálló,, azzal a különbséggel, hogy a helynevek nem a magyaroktól származtak. Mint S. Münster mondja, „Horvátországot korábban *Lyb*urniának hivták", s Krobatos/Horvát kazár fiai hozták az ősanyák nevét magukkal.

Majd a kazárok birtokba vették a Krim félszigetet, s annak déli tengerpartjain élvezhették eddigi munkájuk gyümölcsét. Kelet-Európa a Tiszától és Aldunától a Don-Donecig, északon Kiev vonaláig adózott nekik.

Az ősi Maguria, Maugerisz országa megszünt. Hová mentek, hol találtak *új* hazát az elmenekült *magorok*? Két irányuk volt: kelet és észak. Nagyon messze keleten keletkezett egy ma is meglévő és magyarul értelmezhető *Uj-guria*. Északon szintén alakult egy új állam: ami Juhria-Jugria (Ju=uj + garia) formában szerepel a 16. századi nyugateurópai irásokban. Ennek később épülő fővárosa: Nov-Gor-od=*Uj-gor-ok*.

A névadás *új* szavának kettős oka lehet:
1) vonatkozhat az *ujonnan* birtokbavett és benépesített területre,
2) a férfiak visszahagyták családjaikat és Európa északi asszonyaival hoztak létre utódokat.

Itt volt az ókorban a szarmata nevet felvett amazonok és szkita ifjak leszármazottainak lakhelye Herodotos szerint.

Földrajzilag a *finnek* közelében vagyunk. Nevük jelentése egyesek szerint "szép", görög eredettel lehet " mocsár, láp".

Az első kazárellenes lépés Novgorodból jött Kievbe. A név alatt a kezdeti időkben az elfoglalt terület, az új fejedelemség és nem a később épült város értendő.

A *Nesztor-krónikáb*ól ismert a **862.** évnél feljegyezve, , hogy két "bojár" tartózkodott *Rjurik*nál, a novgorodi fejedelemnél, majd az ürüggyel, hogy Cárgrádba (Konstantinápolyba) akarnak menni, a Dnjeperen lehajózva, birtokba vették Kievet. **866**-ban valóban lementek Konstantinápolyba, „ott nagy vérfürdőt rendezve a keresztények között", de nagy veszteséggel tértek haza. **879**-ben meghal Rjurik. Egy rokona *Oleg* lesz a kormányzó a kiskorú *I-gor* helyett. **882**-ben nagy sereggel Kiev ellen megy, ahol megölik a két *bojárt*, és az *Ugorszkoje* hegyen temetik el őket. A két bojár Askold és Dir aligha voltak mások, mint a

kazár kán adóbeszedői.

.Oleg Kiev fejedelme lett és elkezdett városokat építeni. **884**-ben „legyőzi a *severjan*-okat, könnyű adót vet ki rájuk és megtiltja nekik, hogy a kazároknak adót fizessenek, az indokkal:. „Én az ellenségük vagyok". A következő évek a szomszéd népek hódoltatásával telnek.

888-ban a magyarok *elvonulnak* Kievből, a hegyről, amelyik ma Ugorskoje heisst.

A Nestor-krónika német fordítása valószinű ugyanannyi kivánni valót hagy maga után, mint a magyar krónikák fordításai. Az itt talált 898. esztendőt 888-ra változtattam, mert a fejezetnek nincs pontos kronológikus rendje. Először előremegy az idő ben a magyarok görögök elleni háborúiig, majd folytatja visszamenve III. Mihály császár (842-67) korával. A következő évszám 902 sem egyezik a német krónikák való szinűbb adataival, a bulgár Symeon elleni háborúval. A szöveget helyesen értelmezve, Oleg azonosítható a Gesta Hungarorum *Almus dux* = fejedelmével, Árpád apjával, Rjurik rokonával. A mai német nyelv berlini dialektusában a *j* és *g* betűk felcserélődnek, gut=jut. Alkalmazzuk ezt a lehetőséget. Ra-gur-ok. A Volga neve régen Ra vagy Re volt, aminek forrásvidékén az elmenekültek letelepedtek, s a közelben épül később Novgorod megerősitett városa.

892-ben, miután Álmos fejedelem fiára, Árpádra ruházta át a hadvezér tisztségét, az Arnulf király egyetértésével birtokosa lett a Keleti-Kárpátoktól a Morva folyóig terjedő területnek.

Mégegy visszapillantás a Dnjester folyó környékére, ahol a kazár megszálláskor visszamaradtak a nők a gyermekekkel. Kétségtelen, hogy asszonyok, leányok mint mellékfeleségek ezek háremeibe kerültek. A jogtalan utódok nem voltak *se kazárok, se hunok, se bul-ának,* s keletkezett egy új név: *kumánok.* P.magisternél *cumanus*-okat és *picenatus*-okat találunk, akiket a görögök *pecheneg*-nek neveznek, magyarul *besenyő* lett a nevük. A honfoglalás részleteinél még találkozunk velük.

KOTRAG és CECHIUS ÖRÖKSÉGE

Kobratos/Kovrátnak, Herakleios császár vejének a nevét a horvát törzs viseli, akinek az eddig ismert Baján, Isperik és Kuber mellett még két fia volt. Kik voltak ezek és merre volt hazájuk?

Nikephoros szerint a második fiút *Kotrag*nak hívták, aki átment a *Don* folyón, s bátyjával Bajánnal szembe költözött. Az ötödik a ravennai Pentapolisban telepedett le és a rómaiaknak adózott. A szöveg német fordításban áll előttem, aminek helyességében ismételten nem hiszek, egyrészt mert tartalma kivonatokra épül, másrészt, mert a szokásos sablon szerint a kelet-nyugati népmegmozdulás elképzeléshez igazodik. Egy teljes Nikephoros tanulmány újra csak túl megy a jelen kereten. Egyenlőre maradjunk a megkezdett nyugat-keleti irányban.

Kotrágnak először át kellett kelnie a *Don*au/Dunán, majd a Donjesteren, esetleg a Donjeperen. Az ő hadai képezhették az elővédet Baján előtt. A Prokopiustól ismert *kutrigurok*-kal szokás őket azonosítani, ami a hangzás alapján kétségtelenül elfogadható. Az első szótag *kut-* erősen *gót*-gyanús, a második *-rig-* emlékeztet a Rigó-mezőre és a Riga városnévre, azonkivül az ó-germán Edda-dalok hősére *Rig*-re. Ez a szótag képezheti a később északon gyakori *Erich* név alapját, amiben a *reich*, *gazdag* fogalom is benne van.

Szintén Nikephoros szerint: „.... az ötödik letelepedett a ravennai Pentapolisban és a rómaiak (=bizánciak) adófizetője lett. *Paulus Diaconus* "*Alzeco*"-nak nevezi, és lakhelye a dél-olaszországi Benevent körül volt. Melyik állitás igazabb a kettő közül? Vagy mindkét eset fenn állt? Meddig tartott az itáliai tartózkodás?

Ha idekapcsoljuk a Képes Krónika fentebb elemzett mondatait, mikor Chaba elmenekült (689) és a sokadik/utolsó/ötödik fiú átfutott/behódolt "tisztes" nagybátyjának, úgy a két ismeretlen testvér egykori lak-

helyét is az apai birtok környékén kell keresnünk.
A Kozária név jelentőségét vesztve napjainkig megmaradt. A mult század utolsó negyedében az Unna és a Verbász folyók között még *Török-Horvátországba* tartozott. A Verbász-tól keletre a Drináig terült el *Bosznia*, középen a Bozna folyóval. Századunkban Jugoslávia megalakulásával a két ország Bosznia-Hercegovina néven egyesült.

A nevek beszélnek. Az *Un*-na az első, a *Dri*-na a *harmadik* folyó. Köztük folyik a (Ku-) *Ver-Bas*, összetétele Kuber és Bosnia nevének, a bosniach/bosnyák nép hazája. Utóbbi szótagot a rovásirás szerint jobbról-balra olvasva *Sab* keletkezik, ami a *Sava-Saba-Chaba-Soba* nevekhez vezet bennünket. Kelet-nyugat határterületén vagyunk, ahol a latin és görög-cyrill irás keveredett egymással, β =v. A Gesta Hungarorumban (45) találkozunk a *sobamogerokkal*, akik a honfoglalás idején – ellentétben az ismert fordítással – nem voltak ostobák, hogy visszatérjenek egykori hazájukba, mert Árpád fejedelem nem adta vissza egykori földjeiket.

Az Unnától keletre lévő terület a Ravennai Exarchatus-hoz tartozott. Az ötödik fiút – Paulus Diakonus által *Alzecho*-nak nevezve – azonosítsuk a magyar elbeszélés "utolsó" fiával, aki a behódolás ellenére kénytelen volt elhagyni szülőföldjét, s helyébe kapta Pentapolist (penta = 5).

Nem állítom, csupán valószinűnek tartom a név alapján, hogy ez Zagrab volt, amit a horvátok a térkép szerint ma is régi nevén *Agram*-nak neveznek. A kiejtést variálva a Zag-Zak-Zach-Cach-Cech-Csák formákat kapjuk, azaz eljutunk a cseh népnévhez.

Fentebb idézetre került (58.o.) Jordanestől: ... et *cemandri* et quidam ex hunnis .... Ezek a népcsoportok a 6. században Justiniánus császár és a longobard uralom idején hagyták el pannoniai szülőföldjüket és telepedtek le a Dráva-Mura környékén.

Cemander > ceh-man = *cseh férfi* németül.
El Cecho = *a cseh*, longobardul-olaszul.

Ha valóban Kovrat 5. fia áll előttünk, kérdezzük, hogy mi történt vele a Ravennai Exarchatus területén, ahol állandó háború dúlt Bizánc és a longobardok között. Utóbbiak királya Liutprand (712-44) **712**-ben elfoglalta Ravennát. Bár közben fel kellett adnia, **de 741**-ben Aistulf (749-56 király) hadai végkép végetvetettek Bizánc uralmának Itália északi részén. Ezután II. István pápa (752-57) a frankokhoz fordul, ahol ekkor ért véget a Merovingok közel 300 éves uralma (460-751), és az új uralkodót Pipint (751-768) hivja segítségül. Megvárta Cecho, aki a bizánci császár kegyéből jutott pozíciójába, ezeket a változásokat?

A Drina folyótól keletre alakult ki *Szerbia*, északon és keleten lezárva a Dunával. A területet kettészeli a Morava folyó. Határnak alkalmas volt Kotrag és Ysperik öröksége között. Az első terület nagyobb és, termőföldben is gazdagabb, a másodikon csak hegyek vannak, s a Timok folyón túlról intenek a Haemus-hegység és a Duna/Ister közötti enyhe tájak. Messzemenőbb tanulmánnyal talán kimutatható lenne, hogy Kovrát országának keleti határa, ahonnan fiaival védte a bizánciakat az avarok ellen, a *Timok*, vagy a Haemus hegyét átszelő *Isker* folyó volt. Valószinűbb az első, amin túl a Duna védelme a bizánci helyőrség feladata volt. Hogy épen Ysperik indította meg a területszerzést bizánc terhére, a földrajzi adottságokkal magyarázható. Az első területszerzés nem terjedhetett tovább az *Ister*-be ömlő *Iskernél Isper* és hadai által. Az ettől keletre és délre terjedő rész már Justiniánus császár adománya volt a *bulgároknak*.

Nikephoros szerint „a kazárok, kumánok, kotrágok északabbra vannak a bulgároknál". A második fiú Kotrág is elhagyta országát. Nyomát "valahol" a Duna mögötti térségben kell keresnünk.

Az elhagyott országokból, amik újra Bizánc fennhatósága alá kerültek, elsősorban a hadköteles ifjúság távozott el, míg a lakosság nagy része, mivel mindegy, hogy kinek fizeti az adót, maradt. Kotrag és

Ysperik uralmának helyén ekkor keletkezett, de lehet, hogy már régen is megvolt: *Szerbia*. Ez a terület Kr.ú. 271-ben azáltal nyert jelentőséget, hogy a rómaiak ide telepítették át Dáciából a másfélévszázados megszállás alatt oda beköltözött idegeneket, kolonistákat, kereskedőket és egyéb szerencse keresőket, mielőtt onnan kivonták az utolsó légiót. Előzőleg viszont ugyanoda betelepítették az északról menekült vandálokat, akik Nagy Konstantin (324-337) idején újra menekülni kényszerültek. Azuttal a vezegótok elől a Dunántúlra.

Kik voltak Szerbia lakói? Illyrek, trákok, görögök, rómaiak? Utóbbiak általánosításával legyünk óvatosak. *Rómaiak* és a ró mai császárság területén élő behódolt vagy leigázott népek között nem volt jogi egyenrangúság, etnikumukban, nyelvükben sokfélék voltak. Történelemtudományi tévedés, hogy a nagy népvándorlást, Európa népeinek helyváltoztatását a hunok, idézték elő. A rómaiak voltak, akik három világrész egyensulyát megbomlasztották, a rabszolgaságot elkerülni akaró előlük menekülő népekkel, majd a bekebelezett országokból a kényszertoborzásokkal idegenbe dobott, majd évtizedes szolgálat után saját identitását vesztett katonasággal. Róma története nem más, mint az igát lerázni akaró, felkelő és támadó népek elleni harcok láncolata.

Pannoniában főként *kis-ázsiaiak, syriaiak, zsidók* telepedtek le, akik egymás között házasodtak. (Jenő Fitz: Das Jahrhundert der Pannonier, 33. oldal). Dáciában, ahol a római uralom az összes elfoglalt ország körül a legrövidebb ideig tartott, hasonló lehetett a helyzet.

Szerbia nevét a magyar hangtanra alakítva *Szer-ábia, Sz-arábia* keletkezik, s a nép lehetne a Közel-keletnek szir-arab népe, de fennállhat az a lehetőség is, hogy *szarmata nők* és *arab férfiak* Dáciát elhagyó félvér *le származottai* településtekát a Duna-Morava tájára.

De a második *gót* fiú *Kotrág* nyomát is itt találjuk a *Rigó mezőben*, (Kosovo *polje*, campus Turdorum, Amselfeld).

Ezek a lehetőségek kiváltják a jogos kérdést, hogy Kovrat fiai *vérbeli, vagy vazallus* fiak voltak?

Induljunk ki a tényállásból, hogy az öt fiú mint vérbeli testvér. görög anyanyelvű volt, amihez apjuk hun-avar nyelve járult. Ha az avaroknak és a 9. század végén érkező magyaroknak azonos növénydíszes jelképei voltak, úgy gyakorlatilag a nyelv is rokon kellett, hogy legyen. Egy család azonban még nem alakítja át teljes népcsoportok nyelvét.

Eldöntetlen kérdés, hogy Kovrat vérbeli fiai uraltak egy-egy meghódított népcsoportot, vagy az avaroktól visszaszerzett területek népeinek vezetői lettek a fiak bizánci értelemben, akik saját népük nyelvét beszélték. Kétségtelen, hogy Kovrat visszamaradt népe a horvátok, egy *szláv* nyelvet beszélnek ma is, ami ha nem is azonos, de rokonságban van a bulgárral és a szerbbel. Ugyanebbe a nyelvcsaládba tartoznak a csehek, akikben Kovrat 5. fia ismerhető fel, azonkivül a lengyelek és az oroszok. Következtetve, a második fiú Kotrag az utóbbi kettő egyike. A nyelvbeli eltérések a szétválás folyamán kétféleképen adódhattak: 1) az apák voltak közös nyelvűek s az anyák különbözők, 2) az anyák adták a közös nyelvet, ami az apák nyelvével variálódott. Ez a közös nyelv nem lehetett más, mint a gót.

Az eddigi felépítés, miszerint Baján azonos a kazárok fejedelmével, s a kazárok a Dnjester-Dnjeper partjain éltek, akiket a tudomány török nyelvűeknek tart, a magyarázatot a fentebbi feltételezésben nyeri, hogy asszonyaik az itt élő magyarul beszélő nők voltak. S mivel a Kárpát-medencébe költözött magyarokat a Bíborbanszületett császár szerint szintén türköknek nevezi, úgy ezek a kazárok elől a Tyras és Tanais partjairól elmenekült magyarokkal azonosak.

Nyelvi szempontból a testvérek között számolnunk kell még Kuber/Csaba/kabar né-

pével is, akiknek szókincse görög földön gazdagodott, de Pannoniába visszatérve és itt nősülve nyelvüket újra az ősi haza formálta.

De nem sokáig. A 8. század végén a világot birtokolni akaró Nagy Károly hadai földönfutóvá tették a késő avarokat.

Ezidőben Cecho népe, vagy annak egy része már letelepedett Moráviának azon a részén, amit ma Cseh-Medencének nevezünk.

CSEHEK ÉS LENGYELEK

Sem az ókor, sem a középkor történetéhez nem vezetnek egyenesvonalú országutak, s miután Kovrat ötödik fia népével együtt kiesett Bizánc látóköréből, a véletlen folytán, kerülő-utakon akadtam úgy az ő, mint Kovrát nyomára.

Fentebb a magyar honfoglalás egy szakaszát vizsgálva, eljutottunk Arnulf császár morvák elleni hadjáratával egyidejűleg a Felvidék elfoglalásáig, majd "a morvák hercegének" Szvatopluknak haláláig.

Magyarország Történetében többek között a Felvidékkel kapcsolatban olvashatjuk, hogy

> (585 o.) „Anonymus nagyon melléfogott" vagy
> (587. oldal, a 892. évre vonatkoztatva.) „Mindamellett úgy látszik, Braszlavnak sikerült túl a Dunán, Pozsonyban hídfőállást kiépítenie, amit a németek róla nevezhettek el *Brezalauspurc*nak, Brezesburgnak s utóbb Pressburgnak".

Mivel egy Preszláv herceg ezidőben a Dráva-Száva közének hercege volt, s a Dunántuli hadjárat idején a magyar hadak elvágták az összeköttetését Svatopluktól, a pozsonyi hidfőállás megépítése irreálisnak tűnik. Preszláv helynevet pedig Bulgáriában is találunk.

1892-ben jelent meg Stefan Holcik: KRÖNUNGSFEIERLICHKEITEN in Pressburg/Bratislava 1563-1830 című könyve =*Koronázási ünnepségek Pozsonyban*/Bratislavában 1563-1830. Mindjárt a kezdetben találjuk a következőket:

> „Seit der Steinzeit bis heute haben auf diesem Fleck Erde viele Generationen von Menschen verschiedensten Ursprungs einander abgewechselt. Als die Slawen hier auf den Überresten keltischer und römischer Verteidigungsbauten eine ausgedehnte Befestigungsanlage errichteten, hatten sie sicher bereits die weitere Entfaltung dieser Siedlungsstätte im Sinn. Doch konnten die Slawen und ihre Fürsten dem Ort, den sie als „Breslava", „Burg des Breslav" bezeichneteten, nicht zu Ruhm verhelfen. Denn die slawische Fürstenherrschaft war nur von kurzer Dauer. Ihre Organisation und die gesamte Stammesgesellschaft zerfielen unter dem Ansturm der Ungarn, eines Nomadenvolkes, das die Herrschaft über das Gebiet errang. Diese bezeichneten *unsere Burg* mit dem Namen *Possony*. Die deutschen Einwohner der Siedlung und späteren Stadt, die seit dem 11. Jahrhundert am Fuss der mächtigen Burg entstand, verwendeten zu deren Bezeichnung ein vom Namen der Burg abgeleitetes Wort: Breslavs Burg, Brezalauspurch, Pressburg. Die slawische Bevölkerung unterliess es nach und nach, den ursprünglichen Ortsnamen zu benutzen, und übernahm stattdessen den slowakisierten deutschen Namen: Prespurk, Presporek, Presporok."

Pozsonyról van szó, az évszázados magyar koronázó városról, ahol

> "a *szlávok* kelta és római védelmi helyek helyén nagy kiterjedésű erőditményt rendeztek be és biztosan szándékukban volt ennek tovább fejlesztése. De a szlávok és fejedelmeik a helységet, amit „Breslavá"-nak, „Breslav várának" neveztek, nem tudták hiressé tenni. A szláv fejedelmi uralom csak rövid ideig tartott. Szervezkedésük és együttes törzsi társadalmuk szétesett a magyarok, egy nomádnép támadásának, amelyik a területen megszerezte az uralmat. Ezek „a mi várunkat" Pozsonynak nevezték. A település német lakosai és a későbbi város, amelyik a 11. század óta a hatalmas vár lábánál keletkezett, a vár nevéből levezetett szó után kapta nevezetét: Breslav vára, Brezalauspurch, Pressburg. A szláv lakosság abbahagyta az eredeti helynév használatát és átvette ehelyett a szlováko-

sitott német nevet: Prespurk, Presporek, Presporok".

Mennyire reálisak az olyan kitételek, hogy több mint ezer esztendővel ezelőtt ki mit gondolt, mi volt szándékában, mit nem tett meg, mit felejtett el, vagy mi történhetett volna feltételes módban? Csak annyi biztos, hogy az itt olvasható szövegből hiányzik a tudományos bizonyító erő, s tartalmában a vágyálmok fantáziavilágába tartozik.

Ki volt és mikor élt az a bizonyos Breslav, aki régi kelta és római erőditmény maradványokra a „mi várunkat", építette a Duna partján, azt saját nevéről nevezte, amit később a magyarok Pozsonyra változtattak? És mikor volt az a rövid ideig tartó uralma a szlávoknak, értve ezalatt a szlovákokat, akiknek nem volt idejük a magyarok bejövetele miatt, hogy továbbfejlesszék várukat? Ugyanis a csehek, Európa népeitől *bohemek*-nek nevezve nem azonosak sem a mai szlovákokkal, sem a morvákkal, akiknek Poloniából jött hercegét legyőzték a magyarok.

Induljunk ki abból a helyzetből, hogy neveket, mint esetünkben a Breslavot egyidejüleg több személy is viselhette. Példa erre a honfoglalás korából a Ludwigok, Lothárok, Karlok sokasága. A Dráva-Száva közi Breslav herceg birtokát Károly királytól **884**-ben hűbérül kapta, amiben Arnulf király **887**-ben megerősitette. Ekkor a Felvidék a Garam folyóig Pozsonyt beleértve, népével együtt, valamint Pannonia a Dráváig, a morva anyaországot uraló Svatopluk uralma alatt állt. A délvidéki Breslav herceg mint várépitő a Dunától északra még, Szvatopluk első nagy veresége (892) után sem jön számitásba.

Sebastiánus Münster Cosmográphiájában, a *Behem Királyság* (1305.oldal) cim alatt a következőket írja:

„Vannak, akik azt mondják, hogy a régi időkben két testvér érkezett Croatien (=Horvátország)-ból. Az egyik letelepedett a Bohem országban, másik Poland (=Lengyelország)-ban és megváltoztatták a két ország nyelvét. Mások ezt mesének tartják, és azt mondják, hogy a Behem név egy királytól származik, akit Bohemus-nak neveztek."

„Régi időkben a kvádok és marcomannok laktak ezen a vidéken, és az ország Németországhoz tartozott, mint ahogy a német nyelv még mindig használatos. A behemeknek először egy hercegük volt, akit *Zechius*-nak hivtak. Mások mondják, hogy Primislaus volt az első herceg, aki Prága városát épittete."

S. Münster ismerete a 16. századból, hogy csehek és lengyelek a horvátokból szakadtak ki, nem hagyható figyelmen kivül. Az eddig ismert „pentapolis"-i letelepedés nem lehetett végérvényes, s az *Al-zeco* név is gyanúsan rokonságot mutat Zech-ius-sal, a bohemek első hercegével, azaz a cseh népnévvel.

A helyzet úgy rekonstruálható, hogy Cechius a Ravenna bukása utáni időben Karinthiából vándorolt északra, míg eljutott a hegyekkel körülvett, biztonságot adó Morva területre, ami később a Cseh-Medence nevet kapta. A szomszédok *behemnek* nevezték őket, országuk neve latinul: *Bohemia*, németül: *Böhmen* lett, ami századunkig maradt.

Hogy Cechius névvel nem nevezett testvérével, aki Polonia földjére költözött, együttment-e, vagy az keletről ment északra, ebből a szövegből nem derül ki pontosan.

Ez a nép csak Kotrág törzse lehet, s ha magát *polszki*-nak nevezi, a ‚Penta*polis* nevezettel összefüggésben állhat. Magyarul „lengyelek", vagy „*polisok*".

Tekintettel arra, hogy a csehek a morva anyaországtól nyugatra éltek a frankok uralma alatt, s csak 890-ben lettek Svatopluk alattvalói, aki már 892-ben életét vesztette, kérdezhetjük, hogy ki volt az a Breslav szláv fejedelem, aki „a római védelmi helyek helyén rendezte be a nagy kiterjedésű erődítményt, amit Breslavának neveztek, s akinek szervezkedése szétesett a 'nomád magyarok' támadásának"?

Az egykori morva uralkodók neve ismeretlen, itt hiába keresünk bizonyitékot. A Felvidéken élő tótok a *gót* Theutemir maradványai voltak, akik kisebbségben éltek a longobárdok, avarok és morvák uralma alatt, egyikkel sem azonosulva, majd a magyar hatalom átvétel után is identitásukat megtartva.

Ismerjük azonban a "pogány" bohem/cseh uralkodók listáját. Sebastianus Münster (1322 oldal) a következőképen számol be róluk (lerövidítve):

> Az első volt *Zechius*, aki bevándorolóként érkezett, majd magához ragadta a hatalmat. Uralma alatt béke volt, de halála után azonnal megindultak a felkelések.

Johannes Turmair, másként *Aventinus:* a *Bajor Krónika* írója mondja Cechiusról:

> Nagy Károly a 12. háborújában, „a hunok és avarok" leverése után fiát Károlyt küldte ellene és a csatában vesztette életét.

Zechius a 8. század második felének kezdetén a frank Pipin hadai elől menekülhetett népével északra, tehát nem volt a Cseh-Medence szülöttje. Személye itt is összeolvadhat apja, vagy nagyapjáéval.

A feltételes mód mellett található egy nagyon is figyelemreméltó alátámasztás Kollautz: Die Avaren cimű könyvéből átvéve:

> O. Reche: Stärke und *Herkunft des Anteils nordischer Rasse bei den Westslawen:*
>
> „Bei den *Tschehen* scheinen neben verhältnismässig geringen und nur in einigen Gebieten häufigeren Einschlägen nordischer und ostbaltischer, auch wohl *dinarischer* Rasse, ausgesprochen dunkelhaarige und dunkelaugige Elemente von ziemlich geringer Körpergrösse, auch untersetztem Wuchs und erheblich minderer Klein- bzw. Kurzköpfigkeit, mit breiten, niedrigen Gesichtern, betonten Wangenbeinen und primitiver, oft aufgestülpter Nase recht häufig zu sein, in denen nicht nur Erbgut der ostischen Rasse, sondern vor allem auch mongolide Elemente zu sein scheinen, die vermutlich awarischer Herkunft ist."

Fordítás: A cseheknél viszonylag csekély és csak néhány vidéken gyakoribb az északi és keletbalti beütés, míg a *dinári rassz.* – a kimondottan sötéthajú és sötétszemű elem, meglehetősen kis testnagyságú, köpcös, alacsony növésű, széles, alacsony arcú hangsúlyozott pofacsonttal és primitiv, gyakran tompa orral – meglehetősen sokszor fordul elő, amelyben nemcsak a keleti fajta öröklése, hanem mindenekelőtt mongolid elemek látszanak gyakorinak, amik valószínű *avar eredetűek.*

Félreértés ne essen, a leirás nem a vad, ázsiai magyarokra, hanem a csehekre vonatkozik. A sirok vallomásai pedig tárgyi bizonyítékok. Az "avar eredet"-nél azonban valószinűbb az 5. századi *hun* eredet.

Zechius

Folytatva S. Münsterrel:

> A második *Crocus választott fejedelem*nek három leánya közül Lyb-issán (Lyb-urnia) ment tovább az uralom joga, aki férjül választotta azt a köznépbeli *Primislaus*t, aki Prágát falakkal vette körül, a népet letelepitette, amire a behemeknek már régen szüksége volt.
> Fia *Nimislaus* haszontalan ember volt, humor és értelem nélkül. Az idejét csinos nőkkel töltötte (Innen származhat a bohém nevezet?) Ennek fia volt *Mnata,* ennek fia a 6. uralkodó *Voricus,* aki két fiat hagyott maga *Vinislaus* örökölte Prágát és Behemiát, *Vratislaus* a *Zar* hercegséget.
>
> Vinislaus fia és utódja *Grezomislaus* volt.

Számunkra a 7. generációnak van jelentő sége, ahol *Vratislaus* mint másodszülött a *Szar-mata* hegyeket, azaz a Morava-

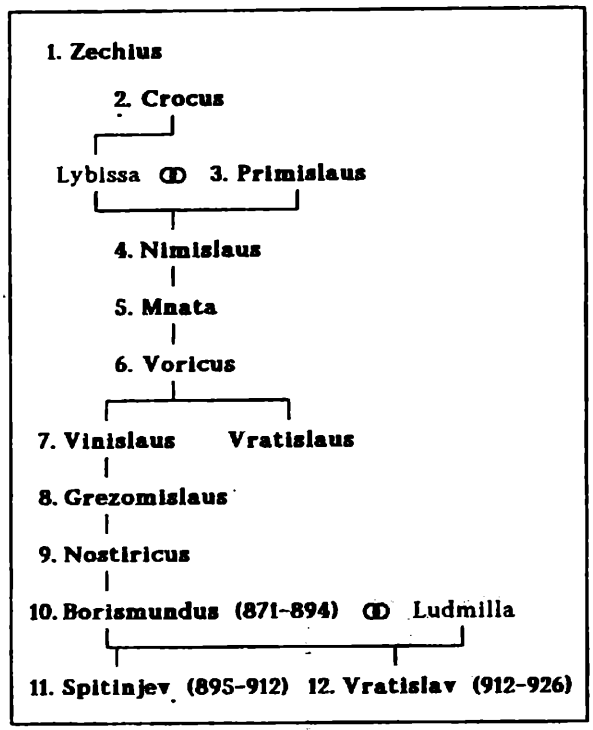

Odera-Vistula forrásvidéke és az Odera közti tájakat örökölte, aminek neve később: *Schlesien/Szilézia.*

S. Münster (1322. oldal):

Grezomislaus der auch Nedam wird genennt / hatte ein Sohn Vinislai / der war ein unnützer Mensch / darumb überzog ihn *Vratislaus* seines Vatters Bruder / und nam ein gut theil des Landes Behem zu sein handen. Und nach dem er vast sehr in Gewalt und Macht zunam / bauet er ein Statt zwischen zweien Bergen Medna un Pubech genannt / und nennt sie nach seinem namen *Vratislaviam.*

Grezomislaus is haszontalan ember volt, amiért apjának bátyja *Vratislaus* Behemiának nagyrészét elfoglalta és kezében tartotta, majd miután ereje és hatalma növekedett, várost épített, *amit* saját neve után *Vratisláviának neve zett.*

S.Münster, Cosmographia, (1319. oldal):

Vratislavia / und zu Teutsch *Presslau* / die Hauptstatt in der Schlesy / gelegen an der Oder ... ist gebawen und also genennet worden vor viel jahren von einem Heydnischen Hertzogen mit Namen *Vratislaus* / ist under dem ersten Christlichen und Polandischen Hertzogen Myesko ein Bisthumb dahin gelegt / wie du bey Polandt findest, ...

Vratislavia németül Presslau, Szilézia fővárosa, az Odera mentén fekszik, sok évvel ezelőtt egy pogány herceg, Vratislaus nevű, alapitotta, és a lengyel herceg Miesko (1025-34) püspökséget tett oda, ...

A Vratiszláv herceg által alapított város *Vratislava-Bratislava,* ami a németek által *Presslau*-nak, *később Bresslaunak,* magyarul *Boroszló*-nak neveztetett. Összecserélhető ez Pozsonnyal?

S. Münsternél, Cap. ccclii. (1111. oldal) Pozsonyról a következőket találjuk:

... Stadt *Wien* ligt an einem trefflichen guten Boden / da guter Wein wachst. Besser hinab ligen viel Schlösser und Fläcken / bis gen *Pressburg die Statt / die zu der Kron Ungern gehört* (da wächst auch guter Wein).

Pozsony neve *Pressburg.* Nem Ausztriához, hanem „a *magyar koronához* tartozik és ott is jó bor terem", irja Müster.

Bratislava és Pressburg nem azonos. Vratislaus mint Szilézia hercege *Bratislau= Presslau*-t alapitotta, majd az unokaöccse elleni harcban esett el, fiát pedig fiatalon meggyilkolták, tehát magva szakadt. Városa lengyel birtok lett. De a négy generációval később élt és első uralkodónak számontartott I. Vratisláv (912-26) sem építethette Pozsony várát, mert ekkor a Kárpát-medence már biztosan magyar kézben volt, a csehek pedig frank vazallusok voltak. 874-ben a morvák fejedelmét Rastizot II. Ludwig király *Dévény* várában és nem Pressburgban kényszeritette megadásra, akinek és utódjának elég ideje lett volna Pozsony várának kiépítésére.

Hogy miért nevezik a magyarok Pozsonynak Pozsonyt, a Bajor Krónikában (II.35.) találjuk a feleletet, visszamenőleg a római időkre, mikoris „a Duna menti *Pisonium*ból a 14. német légió védte a Római Birodalom határait".

De lehet ennél is régebbi, mert a mai francia nyelvben *pisé = döngölt földépitmény, azaz*

Von der Statt Preßlaw. Cap.cccclxvj.

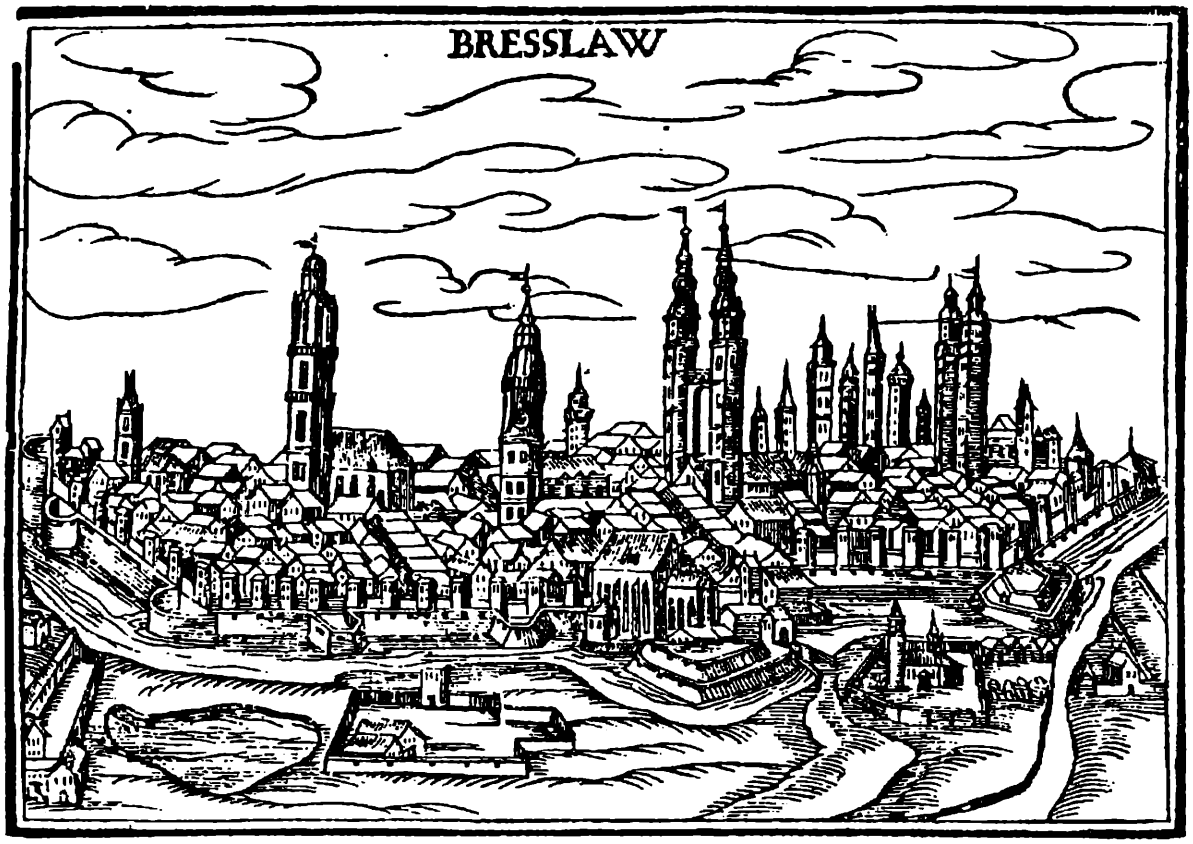

Vratislavia/vnd zu Teutsch Preßlaw/die Haupt-
statt in der Schlesy/gelegen an der Oder/hat an der
länge 34.gr.34.min.an der breite 51.gr.10.min.wird
von Ptolemęo Budorgis genannt/ ist gebawen vnd
also genennet worden vor viel jahren von einē Heyd-
nischen Hertzogen mit Namen Vratislaus/ist vn-
der dem ersten Christlichen vnd Poländischen Her-
tzogen Myeßko ein Bisthumb dahin gelegt/wir du bey Polandt fin-
dest/welches hernach von König Casimiro widerumb erneuert vnd
bestätiget worden: Es hat auch diß Bisthumb an Reichthumben vnd
Güteren so sehr zugenommen/daß die Bischoff zu Preßlaw die gülde-
nen Bischoff seind genandt worden. Da sich der Königen von Po-
landt Kinder mehreten/ ist zu Preßlaw ein herrlich Hertzogthumb
auffgerichtet worden/vnd hat die Statt trefflich sehr zugenommen/ daß auch ein Jahrmeß vnd ein
Vniversitet were auffgericht worden/wo die König von Polandt nicht gewehrt hetten. Dann im

földvár.

„A nomád magyarok nevezték el a *mi várunkat* Pozsonynak“, irja Stefan Holcik. A gót Theodemir nem épített várakat. Visszamaradt maroknyi népét a magyarság óvta meg a megsemmisüléstől ezeregyszáz éven át. Kétségtelen, hogy Pozsony vára őket is védte. Hogy kik voltak a „szlávok“, akik „a mai szlovákok várát“ építették, és milyen irásos bizonyitéka vagy hagyománya van a kijelentésnek, a könyv szerzője adós marad.

Maradjunk még a Felvidék elfoglalásának körülményeinél, ami 892-ben történt meg.

Mi tette ezt egyáltalán lehetővé?

Aventinus ,Bajor Krónikájában (IV.129) olvashatjuk a következőket:

Der ander windisch krieg und
wie kaiser Arnolph die Ungern ins land
lies wieder die Winden.

= A második vend/vandál háború és ahogy Arnolf császár a magyarokat az országba beengedte a vindek/vendek/vandálok ellen.

A császár a magyarokat Svatopluk ellen hívta a Birodalom területére, amibe Pannonia is beletartozott, tehát következtetve a morvák hercege vandál-sziléziai származású volt.

A további szöveg fordítása lehetőleg szószerint történik, irodalmi szépítés nélkül.

„A fentnevezett birodalmi gyülésen a bajoroknál, jelen volt a *lengyel és reuss herceg Presla*. Ugyanezt küldte követként a magyar király *KUSL* azzal, hogy neki nincs saját földje és Presla hercegnél tartózkodik. Kérése/kivánsága lenne Arnulph királyhoz, hogy azt a földet amit ő a morvák királyától megnyerne, neki adná, úgy ő az ellen, *saját költségén és elképzelésével* háborút vezetni akarna.

Arnult király nagyon megörült a követségnek, s adományozni fogja a magyar királynak amit megnyerne a morváktól, s az övé legyen. És tehát hagyta/megengedte, hogy feltörjék a szorosokat Kassa városának hegyei körül (ami most a lengyelek és a *magyar korona* választóvonala) valamint a Garam folyam környékén, és hagyta a magyarokat az országba (bejönni). Ezek *ettől az órától kezdve* elfoglalták (bevették) a földet a Teyssa és a Wag folyóvizek körül, elnyerték azt a morvai (merherischen) királytól, Schwatebogtól, sok népet leverve, akinek Arnulf király ezt a vidéket (korábban) adományozta.

Hátulról (azaz északról) Moráviába és Behamiába a lengyel és reussz/ruthen herceg *Presla* tört be. Előről a Duna felől Arnulf király a svábokkal és bajorokkal szállta meg a morva királyt. Végül Schwateboch belefáradt a háborúba, megadta magát sógorának, saját fiát Moimar herceget adta túsznak. És nemsokára meghalt az öreg herceg, Schwatenbog, ... két fiat hagyott maga után, Moimart és Schwatenboch-ot, akiknek Arnulf király Merherlant/Moráviát adta. A magyarok, míg Arnulf király élt, tartották a jó barátságot/békét, nyugton ültek, senkinek kárt nem tettek."

Hagyjuk figyelmen kivül, hogy Árpád helyett Kusl kerül említésre. Lényeg, hogy világosan előttünk áll a honfoglalásnak jogi alapja egy olyan iró tollából, aki túlságosan nem szerette a magyarokat. Hogy Arnulf hadai milyen pusztítást vittek véghez a morvák földjén, korábbi idézetekből már ismertek.

Arnulf adományozása a magyaroknak kétértelmű. *Lehen*=adományozni, nem örökérvényű, esetleg bizományként lenne fordítható, ami visszavehető, mert a császár saját tulajdonának tekinti az országot.

A magyar király követe egy *Preszla* nevű *lengyel-ruthen* herceg volt, aki nem lehet azonos a **884**. évben Károly császárnak behódolt Dráva-Száva közötti Preszlával. A helyzet úgy lenne alakitható, hogy az a Bresla, akivel a *Fuldai Évkönyvek* szerint **992**-ben Arnulf császár a támadás lehető ségeiről tárgyalt *Hengsfelden* azaz *Ménfőnél* a Rába mellett, nem a Dráva-Száva közének ura, hanem a „magyar király" követe, az Aventinus által „lengyel"-nek nevezett *Presla* volt.

A követjárás után azonnal. „még abban az órában" megindultak a hadműveletek, az elzárt hágók megnyitása. Ezt a műveletet a Gesta Hungarorumban egy *BoRSu* nevű vitéz végzi, aki nem keletről jött a hadakkal, s kiismeri magát a Felvidéken, s akit Árpád fejedelem többszörösen jutalmaz. Azonos lenne BReSla/Preslával?

Gyaníthatjuk benne Kovrát második, északra ment fiának utódját?

A Bajor Krónika szerint „A magyarok Ar-

nulf császár korában békében ültek és senkinek kárt nem tettek". A Történelmi Kronológia szerint a magyarok 899-ben a Arnulf „biztatására" Lombardiában kalandoztak. A császár december 8-án halt meg. Majd a következőket olvashatjuk:

900 **tavasza**, a kaladozó sereg visszatér Itáliából.
nyara Az Itáliából visszatérő és az Alföldről előnyomuló magyarok elfoglalják Pannoniát. Megütköznek a Pannóniát megszállni akaró morvákkal és elfoglalják a morvák Nyitra-vidéki hódításait. Követeket küldenek IV. (Gyermek) Lajos keleti frank király udvarába, hogy békekötéssel biztosítsák maguknak Pannóniát, de *elutasítják őket.*

Aventinus (135.) szerint 900-ban:
„Gyermek Ludwig (899-911), apjához hasonló an a magyarokkal ‚örök békét' kötött, .hasonlóképen a *lengyel Preslá*-val, ebből azonban az engedetlen morvák ki lettek zárva. Ezért (tehát a németek egyetértésével) a magyarok megtámadták őket, két hercegük Moimar és Swatabog (= Zuentibald, Zuatapolug, Szvatopluk, fiatalabb fia az öreg Szvatopluknak) a csatában életét vesztette.

Widukind: A szászok története (I.35)
Igitur Heinricus rex accepta pace ab Ungariis ad novem annos, ...

Miután Henrik király a *magyaroktól* 9 évi békét kapott, ...

Történelmi útvesztők? Nem. Widukind krónikájában (1.36-38) a visszautasítás később történt, mikor Henrik király legyőzte és adófizetőkké tette az abodritákat, wilzeneket, hevellereket, dalaminzieket, bohem/cseheket és redariakat, majd az őrgróf Bernhard hadai a szászoknál=a barbároknál 200.000 férfit harcban megöltek, az összes foglyulejtettet másnap lefejezték, a „barbárkirály" teljes vagyona, feleségével és gyermekeivel együtt a győzők kezére került. A megállapodott hadisarcért küldött magyar követség ezután került visszautasításra. A gyermek király és tanácsosai győzelmeiktől felfuvalkodva megszegték a békét.

Aventinus (135)
És mint II. Otto császár és Pilgreim passaui püspök VII. Benedik pápához irott - még meglévő – leveleikben irják, a *morvák nagyrésze, akik a bajorok ellenségei voltak, a hitetlen magyarokhoz csatlakoztak, s utat mutatva nekik közösen betörtek Bajorországba."*

907-ben „*unden bei Presburg*" megesett a *pozsonyi csata* a bajorok vereségével.

Állandó háború, kevés béke, eskűszegés, gyilkolás, rablás, kegyetlenség, felégetett falvak, kifosztott, agyonadóztatott népek, ez a keresztény Nyugat-Európa története, "hősi lovagkora", akiknek *bűnbakja* a magyarság lett.

Időközben azonban nem követtük Kovrát második fiának, Kotrágnak nyomát, de sejthetjük, hogy a szláv nyelvet beszélő *lengyelek* voltak, illetve lettek utódai. A lengyel-magyar barátság ősi időtől kezdve fennáll, de hogyan kezdődött, senki se tudja. Magától értetődik, hogy az első időpont a magyar honfoglalás kora lehetett.

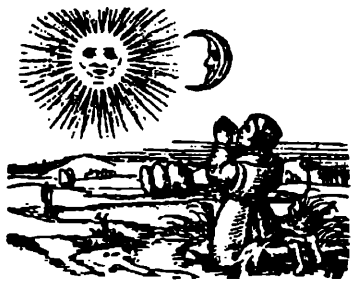

A szövegközti képek a 35, 53, 70, 89, 91, 93 oldalon S. Münster Cosmographiá-jából valók.

FORRÁSMUNKÁK
Anonymus Gesta Hungarorum, Magyar Helikon 1975
Képes Krónika, Magyar Helikon 1964
P. Magister Gesta Hungarorum, Ladislaus Juhász, KMENy 1932
Kézay Simon mester magyar krónikája, fordította Szabó Károly, Pest, 1862
Szentpétery E.: Simonis de Keza Gesta Hungarorum
Jahrbücher von Fulda WBG Darmstadt 1960
Regino Chronik WBG 1960
Adalberts Fortsetzung der Chronik Reginos WBG 1977
Notker: Taten Karls WBG 1960
Widukinds Sachsengeschichte WBG 1977
Liudprands von Cremona Werke WBG 1977
Helmold von Bosau: Slawenchronik WBG 1973
Einhard: Vita Karoli Magni, Reclam 1981
Konstantinos VII. Porphyrogenetos: Leben des Kaisers Basileios I. Verlag Styria Graz 1981
Kasaner Chronist: Historie von Zartum Kasan, Verlag Styria 1969
Johannes Skylitzes; Die makedonische Dynastie Verlag Styria 1983
Johannes Turmair gen. Aventinus: Annales boiorum
J. Turmair Bajerische Chronik München 1886
Sebast. Münster: Cosmographia Basel 1628,
Flavius Josephus: Jüdische Altertümer, Fourier Verl. Wiesbaden 1985
Leon Diakonos: Nikephoros Phokas und Johannes Tzimiskes
Trautmann R.; Die altrussische Nestorchronik. Markert & Petters Verl. Leipzig 1931
Wagner J.Ch.: Beschreibung des Königreichs Ungarn und der Türckey 1684, Antiqua Verlag Lindau 1978
Árpádkori Legendák és Intelmek, Szépirodalmi Könyvkiadó 1983
Pauler-Szilágyi: A magyar honfoglalás kútfői, MTA 1900

IRODALOM
Bosl Karl: Europa im Mittelalter, Gondrom Verl. Bayreuth 1978
Bustacchini Gianfranco: Ravenna, Salbaroli Ravenna
Duft Johannes: Mittelalterliche Schreiber, Tschudi Verl. St.Gallen 1961
Duft Johannes: Die Ungarn in Sankt Gallen, Ostheim A.G. Zürich 1957
Gröpper K.J.: Die Geschichte der Kosaken, Gondrom 1976
Helm Gerhard: Strahlend in Purpur und Gold Econ Verl. Düsseldorf 1979
Holcik Stefan: Krönungsfeierlichkeiten in Pressburg/Bratislava, 1563-1830.
Koder Johannes : Der Lebensraum der Byzantiner Verlag Styria 1984
Koestler Arthur: A tizenharmadik törzs Kabala Kft. 1990.
Kollautz A. / Hisayuki Miyakawa: Die Awaren Geschichtsverein für Kärnten, Klagenfurt 1970 kivonatok: Nikephoros, J. von Nikiu
Misch Jürgen: Die Langobarden W.Ludwig Verlag, Pfaffenhofen 1985
Paolucci Antonio: Ravenna, Edizione Salera Ravenna, 1973
Schreiber Hermann: Die Vandalen Scherz Verl. Bern 1979
Vernadsky/Ferdinandy: Studien zur ungarischen Frühgeschichte, Verl.Oldenburg München 1957
Kiálllitási katalógus: Schatzhaus Kärntens, Landesausstellung St.Paul 1991.
Fischer Weltgeschichte 9-10 Band, Die Verwandlung der Mittelmeerwelt 1982

Bakay Kornél: Kik vagyunk? Honnan jöttünk? Tradorg-e & Tikett Szombathely 1994
Bendefy László: Anonymus és Kézay Simon mester Scythiája 1939?
Bóna István: Der Anbruch des Mittelalters, Corvina Verl. 1976
Dümmerth Dezső: Az Árpádok nyomában Panoráma 1977
Fitz Jenő: Das Jahrhundert der Pannonier Corvina Verl.1982
Kristó Gyula: Tanulmányok az Árpád-korról, Magvető Könyvkiadó 1983
László Gyula: A „kettős honfoglalás" Magvető Könyvkiadó 1978
Marjalaki Kiss Lajos: Anonymus és a magyarság eredete 1929
Sebestyén László: Kézay Simon védelmében
Szász Béla-Bakay Kornél; Attila, Szabad Tér 1994
Különböző tanulmányok: Boba Imre, Bogyay Tamás, Bődey József, Forrai Sándor, Gyóni Géza, Kiszely István Radics Géza, , Sebestyén László, Stammler Imre, Varga Géza, és mások.

Magyarország Története 1242-ig Györffy György, Kristó Gyula Akadémiai Kiadó 1984,
Magyarország Kronológiája Akadémiai Kiadó 1983
Kiss Lajos: Földrajzi nevek etimológiai szótára, Akadémiai Kiadó 1978
A magyar nyelv történeti – etimológiai szótára Akadémiai Kiadó 1984

TARTALOM

EMLÉKEZZÜNK ŐSEINKRŐL 3

III. A GESTA HUNGAROROM ÉS A KÉPES KRÓNIKA EGYESITÉSE – GH-B SCYTHIA 7
A forrásmunkák 7
a. Regino 8
b. Justinus 16
c. A magyar forrás 19

GH-D PANNONIA PUSZTULÁSA (50) 23
A Fuldai Évkönivek 27
Margensium- és Marahensium Sclavorum 30
Zekulok-syculoc-székelyek 33
Zuentibald – Szvatopluk 38
Sabaria forrása 46

NÉPEK HAZÁJA NAGYVILÁG 51
Gomárok, Morvák, Galaták, Frankok 52
Gótok, Theutonok, és Valachok 55
Kovrát 60
Kettós honfoglalás 64
Kovrat fiai 67
Asparuch – Ysperik 70
A Kazárok 73
Kuber – Chaba 75
Kazárok, Bolgárok, Magyarok 79
Kotrag és Cechius öröksége 84
Csehek és Lengyelek 87

Forrásmunkák 94
Irodalom 94

Tartalom 95